

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**VYJADŘOVÁNÍ MEZIPROPOZIČNÍCH VZTAHŮ (VZTAHY ČASOVÉ)
VE ŠPANĚLSKÝCH PUBLICISTICKÝCH TEXTECH**

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Králová, CSc.

Autor práce: Bc. Lucie Pavlíková

Studijní obor: Španělský jazyk

Ročník: 3. ročník

2012

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné databázi STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Padova, 24. července 2012

.....
Bc. Lucie Pavlíková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala všem, kteří mě při zpracování diplomové práce jakkoli podpořili. Především děkuji vedoucí mé práce prof. PhDr. Janě Králové, CSc. za poskytnuté cenné rady, připomínky, informace a vstřícný přístup, kterého se mi od ní dostalo.

Anotace

Předmětem diplomové práce je analýza prostředků pro vyjadřování mezipropozičních časů ve španělských publicistických textech se zaměřením na vztahy časové. Cílem práce je popsat všechny jazykové možnosti, kterými španělský jazyk pro vyjadřování časových vztahů mezi propozicemi disponuje a zjistit informace o jejich poměrném zastoupení. Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. Její první část je teoretická a představuje uvedení do problematiky mezipropozičních vztahů, popisuje prostředky pro vyjadřování vztahů časových a charakterizuje styl španělských publicistických textů. V druhé – praktické části práce dochází k realizaci výše uvedené analýzy a vyhodnocení jejích výsledků. Závěrečná část diplomové práce je tvořena resumé ve španělském jazyce.

Abstract

The object of the present thesis is an analysis of expressions of interpropositional relations in Spanish publicistic texts with a view to temporal relations. The aim of the work is to describe all linguistic possibilities that Spanish language has for establish the temporal relations between two propositions and find out informations about their frequency. The thesis is divided in the two main parts. The first part is theoretic and presents an introduction to the concept of interpropositional relations, describes the expressions of temporal relations and tries to characterize the Spanish publicistic texts. In the second – practical part of the thesis there are presented the above mentioned analysis and the interpretation of its results. The final part of the thesis is made by Spanish Summary.

Osnova

ÚVOD.....	9
Cíle práce.....	10
Metodika práce.....	11
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1. MEZIPROPOZIČNÍ VZTAHY.....	12
1.1. Propozice.....	12
1.1.1. Výpověď.....	12
1.1.2. Text.....	12
1.1.3. Věta.....	12
1.1.3.1. Sémantické složky věty.....	12
1.1.3.2. Propozice jako základ významové stavby věty.....	13
1.1.4. Aktualizované a neaktualizované propozice.....	14
1.2. Mezipropoziční vztahy.....	14
1.2.1. Souvětí.....	14
1.2.1.1. Odlišnosti syndetických spojení.....	15
1.2.1.2. Souvětí podřadné.....	16
1.2.1.3. Pojetí souvětí v české a španělské gramatické tradici.....	17
1.2.2. Typy souvětých struktur.....	18
1.2.3. Typologie vztahů mezi propozicemi.....	19
1.2.3.1. Druhy mezipropozičních vztahů.....	19
2. VZTAHY ČASOVÉ.....	22
2.1. Časové zařazení komunikačního aktu.....	22
2.1.1. Čas.....	22
2.1.2. Vztažení propozičního obsahu k okamžiku komunikačního aktu (Mluvnický čas).....	22
2.1.3. Časová adverbia.....	23
2.1.4. Časové vztahy mezi propozicemi.....	24
2.1.4.1. Mezipropoziční sémantická závislost - Souvislosti časové.....	24
2.1.4.2. Další druhy časových vztahů mezi propozicemi.....	25
2.2. Věty časové.....	25
2.2.1. Vedlejší věty příslovečné	25
2.2.2. Vedlejší věty časové.....	27
2.2.2.1. Příslovečná určení časová.....	27

2.2.2.2. Časové věty v rámci oración compleja a conjunto oracional.....	28
2.2.3. Základní dělení časových okolností.....	29
2.2.3.1. Vztahy současné a nesoučasné.....	30
2.2.3.2. Věty vyjadřující prosté časové zařazení děje věty hlavní.....	30
2.2.3.2.1. Vyjádření doby děje věty řídicí uvedením děje současného....	30
2.2.3.2.2. Vyjádření doby děje věty řídicí uvedením děje předčasného/následného.....	30
2.2.3.3. Věty vymežující trvání děje věty hlavní.....	31
2.2.3.3.1. Celá doba trvání děje věty řídicí.....	31
2.2.3.3.2. Začátek děje věty řídicí.....	31
2.2.3.3.3. Konečná mez děje věty řídicí.....	32
2.2.3.4. Souvětí vyjadřující rychlý sled dvou dějů.....	32
2.2.4. Transformace do časových vět.....	32
2.2.5. Časové spojovací výrazy.....	33
2.2.6. Vedlejší věty časové – slovesný způsob.....	43
2.3. Vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu – pravé vedlejší věty vztažné.....	45
2.3.1. Atributivní determinace okolnostního charakteru.....	45
2.4. Nevětné konstrukce s propozičním základem.....	46
2.4.1. Nefinitivní slovesné tvary.....	47
2.4.2. Polopredikační klauzule.....	48
2.4.3. Typy konstrukcí s nevětnými formami predikátů.....	49
2.4.3.1. Infinitiv.....	49
2.4.3.2. Gerundium.....	51
2.4.3.3. Participium.....	53
3. PUBLICISTICKÝ STYL.....	55
3.1. Funkční styly.....	55
3.2. Terminologie.....	55
3.3. Funkční styl publicistický.....	55
3.3.1. Jazykové prostředky publicistického stylu.....	56
3.3.2. Charakter publicistického stylu.....	56
3.3.3. Slohové postupy publicistického stylu.....	57
3.4. Vnitřní dělení publicistického stylu.....	58
3.4.1. Zpravodajský styl.....	59

3.4.1.1. Jazykové prostředky zpravodajského stylu.....	59
3.4.1.2. Gramatická stránka zpravodajského stylu.....	59
3.4.1.3. Kompoziční stránka zpravodajských útvarů.....	60
3.4.2. Analytický styl.....	60
3.4.2.1. Jazykové prostředky analytického stylu.....	60
3.4.2.2. Kompoziční stránka analytických útvarů.....	61
3.4.3. Publicistický styl beletristický.....	61
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	62
4. ANALÝZA ŠPANĚLSKÝCH PUBLICISTICKÝCH TEXTŮ.....	62
4.1. Postup výzkumu.....	62
4.2. Materiál výzkumu.....	63
4.2.1. Zkoumaná španělská periodika.....	64
4.2.2. Kvantitativní údaje zkoumaného jazykové materiálu.....	62
4.2.3. Zkoumané publicistické útvary.....	66
4.3. Kvantitativní analýza syntaktických celků.....	69
4.4. Kvantitativní analýza mezipropozičních vztahů časových.....	69
4.5. Kvantitativní analýza prostředků pro vyjadřování mezipropozičních vztahů časových ve španělských publicistických textech.....	73
4.6. Kvantitativní analýza prostředků pro vyjadřování mezipropozičních vztahů časových ve španělských zpravodajských textech.....	79
4.7. Kvantitativní analýza prostředků pro vyjadřování mezipropozičních vztahů časových ve španělských analytických textech.....	85
4.8. Kvantitativní analýza spojovacích výrazů.....	90
ZÁVĚR.....	96
RESUMEN.....	99
PUŽITÉ ZDROJE.....	102
A. Odborná literatura.....	102
B. Internetové zdroje.....	103

ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá analýzou mezipropozičních vztahů ve španělských publicistických textech s primárním zaměřením na vztahy časové, o čemž nicméně vypovídá už její název – „Vyjadřování mezipropozičních vztahů (vztahy časové) ve španělských publicistických textech“. Téma diplomové práce přitom nebylo zvoleno náhodou.

Publicistický styl je typem funkčního stylu, který představuje nadřazené označení pro všechny druhy žurnalistických textů, jež zastávají hned celou řadu funkcí: od hlavní funkce informativní, přes funkci persvazivní, působící až po občansky a společensky výchovnou. Jedná se o styl, jehož textové nebo audiovizuální výstupy jsou denně předávány masám příjemců – čtenářům, divákům či posluchačům. Stačí uvést jen málo na to, abychom pochopili, jaký má na každého z nás publicistický styl vliv a jak v otázce důležitosti vyčnívá nad jinými, často opěvovanějšími, funkčními styly jako jsou styl umělecky či administrativně-právní. Publicistický styl byl, je a neustále patrně bude závislý na době, které vždy odpovídal a s níž se měnil. Žádný jiný styl v sobě v takové míře neodráží aktuální politicko-ekonomickou ba i sociální situaci, se společenským vývojem totiž získává i publicistický styl novou podobu. Příkladem takového vývoje může být postup od publicistických textů charakterizovaných nadřazeností a knižními obraty k textům dnešním, ve kterých sice na jedné straně, díky snadnějšímu přístupu veřejnosti k specializovaným informacím, přibývá odborného profesního vyjadřování, na druhé straně jsou však ty samé texty hovorovější. A právě popsaná dynamická proměnlivost publicistického stylu z něj dělá ideální materiál pro výzkum, který lze navíc po určité době opakovat s jistotou dosažení nových znovu zajímavých výsledků.

Uvedli jsme si, že stěžejní funkcí publicistického stylu je informovat příjemce o nějaké skutečnosti. Jelikož se ve většině případů jedná o informace seriózní (nebo jsou za takové alespoň vydávány), musí být o nich podávané svědectví co nejpřesnější. Jinak řečeno, sdělovaná skutečnost by měla být kompletně vymezena vůči jiným možným informacím, aby se tak stala zcela nezaměnitelnou. Jedním z takových vymezení je to časové. Autoři publicistických textů se přitom s časovými vztahy potýkají hned několikrát. Každá podávaná informace se stala v určitém kontextu fyzického času, který novináři zaznamenávají užitím prostředků pro vyjadřování času lingvistického, přičemž

musí mít na paměti, že při reálném psaní textu je popisovaná událost často již událostí minulou, oni ji popisují v okamžiku přítomném, avšak čtenář si o ní přečte až v době budoucí. Nebo naopak, že popisovaná informace je informací budoucí, o které se čtenář dozví ve chvíli, kdy bude tato skutečnost právě současně probíhající nebo dokonce již událostí minulou.

Jak se nám, snad úspěšně, podařilo naznačit, není výběr prostředků pro vyjádření časových vztahů v publicistických textech záležitostí tak banální, jak by se třeba na první pohled mohlo zdát a analýza jejich užití tedy rozhodně nebude nepřínosnou.

Cíle práce

Cílem diplomové práce je charakterizovat španělský publicistický styl co do jeho syntaxe, užitých jazykových prostředků, slohových postupů a dílčích funkčních stylů; dále vymezit prostředky pro vyjadřování časových mezipropozičních vztahů ve španělštině a získané poznatky reálně aplikovat při sestavování výsledků praktické kvantitativní analýzy vybraného jazykového materiálu.

Pomocí výzkumu zvoleného jazykového materiálu pocházejícího ze dvou publicistických žánrů – zpravodajské a analytické publicistiky bychom rádi odpověděli na několik otázek. A sice, převládají-li v syntaxi publicistických textů věty jednoduché a výpovědi nevětné nebo naopak souvětná spojení vět. Jsou zaměřeny spíše na jmennou nebo slovesnou složku výpovědi? Jaké je poměrné zastoupení mezipropozičních vztahů časových v porovnání s jinými druhy mezipropozičních vztahů vyskytujícími se uvnitř publicistických textů? Jakými prostředky jsou přítomné mezipropoziční vztahy časové vyjádřeny? Tíhne publicistický styl k některému nebo některým z časových vztahů? A v neposlední řadě, jak moc a v čem se odlišují zjištěné údaje pro zpravodajský a analytický dílčí funkční styl?

Už pouhý fakt, že jsme si položili dané otázky, je důkazem toho, že předpokládáme nalézt důkazy o důležitosti jmenné složky výpovědi, o převaze jednoho nebo dvou druhů mezipropozičních vztahů časových, a že se navíc tyto budou různit s ohledem na to, zda zkoumáme články zpravodajské nebo naopak texty publicistického stylu analytického.

Metodika práce

Na základě studia odborné literatury jsme v první kapitole diplomové práce definovali pojmy propozice, mezipropoziční vztah a jeho druhy, souvětčné spojení vět v rámci „conjunto oracional“ a „oración compleja“.

Ve druhé kapitole jsme si charakterizovali lingvisticky pojímaný čas a představili možné typy časových vztahů. Dále jsme se zaměřili na popis jednotlivých prostředků pro vyjadřování mezipropozičních vztahů časových, kterými v našem případě byly mezipropoziční vztahy externí, inkorporace propozice do propozice jiné, vztahování propozice k obsahu nominálního výrazu a vztahy vyjádřené polopredikačními klauzulemi s propozičním základem. Pozastavili jsme se u detailnějšího popisu vedlejších vět časových a přešli k výčtu a způsobům užití časových spojovacích výrazů. Představením pravých vedlejších vět vztažných a 3 typů polopredikačních klauzulí jsme zakončili kapitolu druhou.

Ve třetí části diplomové práce jsme se zabírali samotným publicistickým stylem, který jsme nejprve obecně uvedli a poté hlouběji popsali jeho jednotlivé dílčí funkční styly. Tím jsme také ukončili teoretickou část práce a přešli k části empirické, ve které jsme se snažili vědomosti získané z teoretické části práce uplatnit v praxi.

Detailní popis výzkumu zaměřeného na zodpovězení výše položených otázek, naleznete v příslušné kapitole.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Mezipropoziční vztahy

1.1. Propozice

1.1.1. Výpověď

Výpovědi představují výsledky určitých komunikačních aktů, tj. základních jednotek mezilidského jazykového jednání, v konkrétních komunikačních situacích. Z gramatického hlediska může mít výpověď strukturu jednoduché věty, podřadného souvětí nebo různých nominálních útvarů bez verba finita. Důležitým znakem výpovědi je to, že disponují určitým věcným (propozičním) obsahem, nějakou z výpovědních funkcí a jsou vždy konkrétně situačně ukotvené. V případě oproštění o kontext by totiž výpovědi ztratily na své aktuálnosti a staly se jen potenciálními výpovědními výrazy, u kterých lze jen identifikovat, jaký význam mají slova v něm použitá. (Daneš, Hlavsa, Grep a kol. 1987: 306-307)

1.1.2. Text

Ze sémantického hlediska se jedná o sekvenci několika propozic, které bývají z velké části vyjádřené větou. (Daneš, Hlavsa, Grep a kol. 1987: 443)

1.1.3. Věta

1.1.3.1. Sémantické složky věty

Každá věta má určitý význam, což v podstatě znamená, že nese informaci, díky které je aplikovatelná na nějakou konkrétní situaci; splňuje podmínky, které umožňují, aby bylo určitého výrazu (věty) vhodně užito o jisté věci.

Význam každé věty je komplexní a utvářejí jej sémantické složky různého druhu, které patří do dvou oblastí: kognitivní a komunikativně-pragmatické¹. První z nich, kognitivní, jsou především výsledkem propozičního základu větného významu. Akademická mluvnice češtiny ve svém 3. díle nazvaném Skladba definuje propozici jako „konfiguraci obsahových entit, představující myšlenkový odraz nějakého výseku skutečnosti²“ (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 9). Jelikož však takovou situaci nelze zachytit v celé její složitosti, představuje propozice již určitý výběr, který mluvčí

---

¹ Komunikativně-pragmatické složky větného významu slouží hlavně k aktualizaci propozice a k upřesnění participantů z hlediska množství a identity denotátů. Někdy se k nim řadí i aktuální členění výpovědi, které je ovšem jindy považováno za složku samostatnou.

² Tato skutečnost bývá podle autorů Mluvnice češtiny nazývána denotativní situací nebo „stavem věci“.

provádí s ohledem na komunikativní cíl své výpovědi, přičemž je ovlivňován i strukturními možnostmi jazyka. Ty mluvčímu umožňují prezentovat jednu určitou situaci (týž stav věcí) několika různými způsoby, tedy vyjádřením několika odlišných propozic. Další možností jsou významové obměny propozice, kdy je týž stav věcí nazírán pokaždé z jiného pohledu. Tento jev je v Akademické mluvnici češtiny nazýván hierarchizací.³ (Daneš, Hlavsa, Grep a kol. 1987: 12) Hierarchizaci slouží řada výrazových prostředků jako různé tvary jednoho predikátu, různé typy kondenzace, záměna obsazení pozic u téhož predikátu⁴.

1.1.3.2. Propozice jako základ významové stavby věty

Formulací obsahu propozice jazykem vzniká věta, jejímž základním stavebním prvkem je sloveso. Slovesa postihují skutečnost v pohybu i relativním klidu, a jako taková mají, dle autorů Mluvnice češtiny, buď sémantickou povahu dějů, nebo statických stavů a relací.

Organizujícím centrem struktury propozice je tedy sémantická složka predikátu, jejíž funkcí je usouvztažňovat účastníky situace, tzv. participanty. Z predikátu totiž vyplývá jedno či více „volných míst“ - pozic pro předmětné účastníky situace. Právě schopnost vyžadovat a vázat na sebe účastníky určitého druhu a počtu, která vyplývá z lexikálně sémantické povahy predikátu, je základním sémantickým předpokladem syntaxe. V syntaxi je uvedena schopnost, to jest vázat na sebe další větné členy, označována termínem valence. Všechny valencí vytvářené pozice přitom nemusejí být obsazeny přímo, ale mohou vyplývat z předcházejícího kontextu. Pro každou z pozic obsazovanou participanty je pak charakteristická některá ze sémantických rolí, funkcí, jež jí daný predikát přidělil. Potenciál predikátu však nespočívá pouze ve vymezení na něj se vázajících členů co do počtu a druhu, ale určuje také jejich formu (pád).

Tato struktura predikátu s participanty představuje jádro propozice, vedle kterého mohou existovat i propozice další, jádru podřazené, a jiné složky nepropoziční povahy⁵. (Daneš, Hlavsa, Grep a kol. 1987: 10-11) Více jiných propozic, totiž těch, které stojí mimo jádro, obsahuje většina vět, přičemž základní významové schéma věty zůstává zachováno. Takové rozvíjení větných propozic můžeme pak označit za

---

³ Hierarchizace na rozdíl od vyjádření pomocí odlišných propozic předpokládá lexikálně týž predikát.

⁴ O predikátu a obsazovaných pozicích pojednává blíže kapitola 1.1.3.2. Propozice jako základ významové stavby věty.

⁵ Jde o kognitivní složky nepropoziční povahy, kterými lze propoziční obsah negovat či modifikovat co do nutnosti, možnosti nebo úmyslu.

nezávazný proces, při kterém jsou do základního větného schématu zaváděny členy fakultativní tedy nepovinné.

1.1.4. Aktualizované a neaktualizované propozice

Ačkoli je propozice nejuplněji vyjádřena větou, může být propoziční základ spatřován i ve výrazech nevětných, jež by mohly být do věty transformovány. Z tohoto důvodu rozdělují autoři Mluvnice češtiny propozice na aktualizované, neboli větné, a neaktualizované, tedy nevětné⁶. (Daneš, Hlavsa, Grep a kol. 1987: 10)

1.2. Mezipropoziční vztahy

Propozice se dále mohou spojovat ve složitější propoziční celky a vytvářet tak souvětná spojení vět; tj. souvětí⁷.

1.2.1. Souvětí

Souvětí je gramatický útvar tvořený více než jednou větou; minimálně větou a větným ekvivalentem; věty (případně větný ekvivalent a věta) jsou uvnitř souvětí spojeny syntaktickými vztahy, které jsou odrazem vztahů mezipropozičních. Jinak řečeno, souvětí je tedy souvětnou výpovědí, v rámci které existuje některý nebo některé z mezipropozičních vztahů. Souvětí také zpravidla představuje jeden zvukový a grafický celek, zakončený konkluzivní kadencí, respektive grafickou značkou.

V promluvě mohou být mezipropoziční vztahy realizovány třemi způsoby a to jako (1) textová spojení, při kterých dochází k řazení samostatných vět v textu (nejedná se tedy o „pravé“ souvětí); vztahy mezi větami jsou zde vyjádřeny implicitně, lexikálně či pomocí konektorů; (2) souvětná spojení souřadná (paratactická) nebo jako (3) souvětná spojení podřadná (hypotactická). U posledních dvou jmenovaných bývají mezipropoziční vztahy vyjádřeny naopak explicitně prostřednictvím spojovacích prostředků – tzv. syndetické spojení. Pokud jich užito není, což je případ juxtaopozice, je souvětí nazýváno asyndetickým⁸. (Daneš, Hlavsa, Grep a kol. 1987: 444) U asyndeticky

---

⁶ O nevětných propozicích bude dále samostatně pojednávat kapitola 2.4. Nevětné konstrukce s propozičním základem.

⁷ Pro potřeby této práce používáme termín „souvětí“ jako ekvivalent k patrně výstižnějšímu termínu „souvětné spojení vět“.

⁸ To je, na rozdíl od textového spojení, spojení vět intonačně nesamostatných, tj. ukončených polokadencemi, a intonačně uzavřen je, prostřednictvím poslední věty, teprve souvětný celek – kritérium souvětnosti. Grafickým projevem jsou pak čárky uprostřed a tečka (otazník, vykřičník) na konci souvětí.

spojeného souvětí však podle Samuela Gili Gaya snadno dojde k interpretačnímu rozkolu.

Příklad 1: Hace buen tiempo, saldremos. (Gili Gaya 1994: 270)

Uvedené souvětí totiž může být vyjádřením jak vztahu podmínkového, tak příčinného („porque“), důsledkového („por consiguiente“) nebo časového („mientras“). Proto je třeba při jeho užití v mluvené řeči využít všech fonetických i mimických prostředků, které posluchači dopomohou ke správné identifikaci míněného vztahu mezi větami. Samuel Gili Gaya přitom dodává, že intonace a délka pauzy mezi jednotlivými větami odstraní výše uvedené odchylky pouze částečně. (Gili Gaya 1994: 270)

1.2.1.1. Odlišnosti syndetických spojení

Zjednodušeně lze říci, že souvětí souřadné tvoří více než jedna hlavní věta, zatímco souvětí podřadné je složeno z jedné věty hlavní a jedné či více vět vedlejších. Odlišnost parataktického spojení od hypotaktického se projevuje i v pořadí vět a jejich konektorů; v prvně jmenovaném se totiž konektor nachází vždy mezi oběma větami, zatímco ve druhém typu spojení se vedlejší věta může přemísťovat spolu se svým konektorem – spojka zde tedy může stát i na začátku souvětí. Rozdíl mezi parataxi a hypotaxí je hlavním formálně syntaktickým kritériem klasifikace souvětí, zároveň také dělí mezipropoziční vztahy do dvou odlišných komunikativních jednotek. V podřadném souvětí utvářejí větné komponenty jednu syntaktickou strukturu, která má výpovědní funkci jako celek. Ačkoli má hlavní věta⁹ možnost vytvářet i samostatnou výpověď, samostatnost výpovědní funkce jednotlivých podřadných vět souvětí není neuplatňována. Společně tak vytvářejí větnou výpověď vyššího řádu. Na druhou stranu souvětí souřadné není formou výpovědi. Jedná se totiž o formu určitého spojení dvou nebo více výpovědí. Parataktické spojení vět tak lze charakterizovat jako vzájemnou nezávislost ve struktuře souvětí; jedna věta není podřízena druhé. Paratakticky přitom mohou být navzájem spojeny i věty vedlejší, a to nacházejí-li se na stejném stupni podřízenosti. (Daneš, Hlavsa, Grep a kol. 1987: 446)

---

⁹ Záměrně zde neuvádíme „věta nadřazená“, jelikož ne všechny věty nadřazené v souvětí větě jiné jsou zároveň větou hlavní. Ale právě jen věta hlavní není v souvětí podřazena vzhledem k žádné jiné větě téhož souvětí.

1.2.1.2. Souvětí podřadné

Struktura souvětí podřadného vychází ze subordinace (podřadování), je tedy založena na vztazích dominance a podřazenosti. Sémanticky jde o to, že nadřazená věta bývá blíže určována, tj. determinována, větou podřazenou. Principem hypotaxe totiž je, že podřazená věta, tj. věta vedlejší, obsazuje některou ze strukturních pozic věty nadřazené (dominantní), přičemž do ní bývá začleněna i obsahově. Jedině takto začleněná věta je označována za pravou vedlejší větu.

Podle typu dominance, charakteru a funkce dominujícího člena je rozlišováno několik druhů vztahů v podřadném souvětí. Na základě charakteru dominujícího výrazu a podle druhu vztahu podřazené věty k němu můžeme dále určovat, zda se jedná o (1) valenční člen u predikátu, (2) rozvíjející člen u predikátu, (3) rozvíjející člen věty mimo predikát (jež může být i valenční povahy). (Daneš, Hlavsa, Grep a kol. 1987: 539) Souvětí podřadné lze také charakterizovat z hlediska hierarchického postavení jednotlivých větných složek. Východiskem je věta hlavní, jež je v podřadném souvětí pouze jedna; věty do ní začleněné jsou vedlejšími větami prvního stupně podřazenosti. Do těchto vět mohou být začleněny další věty vedlejší, tj. druhého stupně podřazenosti atd.¹⁰ Větou nadřazenou pak tedy může být věta hlavní, nebo některá z vět vedlejších, jež je v této relaci sice nadřazená, v jiné však podřazená. K začleňování vět přitom nedochází pouze stupňovitě, do jedné věty totiž může být na jedné úrovni začleněno vedlejších vět více, které mohou, ale nemusí, být ve vzájemném vztahu. Teoreticky je tak možné, aby docházelo k nekonečnému množství strukturních kombinací.

Jak vyplývá z výše uvedeného, v podřadném spojení si nejsou propozice rovnocenné; jedna z propozic je strukturně základní, zatímco druhá je tou vedlejší. Tato druhotnost vedlejší věty je navíc doprovázena možností nominalizace.

Prostředkem pro vyjádření podřadnosti jsou podřadící spojovací prostředky, které jako takové bývají součástí svých začleněných vět. Ne všechny věty, které jsou uvozeny hypotaktickým prostředkem, jsou však větou podřadnou. Pokud ke skutečnému začlenění věty do jiné nedojde, hovoříme o takzvaných vedlejších větách nepravých. Při tomto typu souvětí opět nejde o jednu společnou výpověď, ale o spojení několika výpovědí.

---

¹⁰ Rekurzivní charakter výstavby podřadného souvětí

1.2.1.3. Pojetí souvětí v české a španělské gramatické tradici

Česká gramatika se při klasifikaci souvětí zpravidla odvolává na vztahy mezi obsahy jednotlivých vět. Souvětí jsou zde tedy „založena buď na přiřazování obsahů sobě rovných vět (tzv. souvětí souřadná), nebo na tom, že obsah jedné věty je druhé podřízen (tzv. souvětí podřadná).“ (Báez San José, Dubský, Králová 1999: 189)

Španělská gramatická tradice považuje za „oración compuesta“ („složenou větu“) každý útvar, který obsahuje více jak jedno slovesné jádro. „Oración compuesta“ španělská gramatika dále dělí na „oración compleja“ a „conjunto oracional“¹¹.

Pokud jde o „oración compleja“, je jedna z vět obsahově závislá na některém z prvků věty druhé. Jinak řečeno, některý z členů „oración compleja“ je tvořen jinou větou. (Gómez Torrego 2002: 260) „Zastupující“ věta může být povahy substantivní, adjektivní nebo adverbiální a vystupovat například ve funkci podmětu, předmětu, přívlastku či příslovečného určení. U vedlejších vět adverbiálních přitom nastává v souvislosti s klasifikací souvětí spojení několik problémů. Jedním z nich je problematika možnosti nahrazení vedlejší věty adverbiem, o které budeme dále hovořit v kapitole 2.2.2.2. (Časové věty v rámci oración compleja a conjunto oracional). Další z výjimek příslovečných vět jsou věty podmínkové a přípustkové, které tradiční španělská gramatika zařazuje přímo do skupiny „conjunto oracional“. (Gómez Torrego 2002: 358, 360)

„Conjunto oracional“ je spojení dvou či více vět v rámci jedné promluvy, přičemž ani jedna z vět nerozvíjí pouze jeden z členů věty druhé. Věty v „conjunto oracional“ mohou být ve vztahu (a) souřadném¹² (koordinované, případně yuxtaponované věty) nebo (b) podřadném¹³ (jedna z vět hlavní a druhá vedlejší – podřazená závislá na celé větě hlavní). (Gómez Torrego 2002: 259)

Při klasifikaci vedlejších vět převládá v české syntaktické tradici dělení buď na základě větěčlenské funkce, kterou vedlejší věta plní ve větě hlavní, přičemž vyděluje vedlejší věty podmětné, předmětné, přívlastkové, okolnostní, přísudkové a doplňkové (tzv. pražská tradice), nebo vedlejší věty obsahové, vztažné a okolnostní (brněnská tradice). K dělení podle syntaktických funkcí přistupuje až v druhém stupni klasifikace. Oproti tomu španělská tradice dělí vedlejší věty nejprve na základě slovního druhu, jehož syntaktickou funkci plní, kdy vyděluje vedlejší věty substantivní, adjektivní a

---

¹¹ Dřívější název – „periodo“

¹² „Conjunto oracional por coordinación“

¹³ „Conjunto oracional por subordinación“

adverbiální. Teprve až v druhém kroku určuje jejich větněčlenskou funkci: podmětu, předmětu, přívlastku, příslovečného určení, přísudku, doplňku. (Zavadil, Čermák 2010: 477)

1.2.2. Typy souvětných struktur

Jak již bylo naznačeno, mezi větnými propozicemi uvnitř souvětí vznikají určité vzájemné, tj. mezipropoziční, vztahy. Podle autorů Skladby spisovné češtiny, Grepla a Karlíka, je pro výklad souvětných spojení vět ze sémantického hlediska důležité, zda je obsah jedné věty vymíněn významem predikátu či jiného výrazu věty druhé. (1) Pokud obsah věty takto vymíněn je, tedy vyžaduje-li tuto propozici (primárně větně vyjádřenou) určitý výraz druhé věty jako jedno ze svých sémantických doplnění, jedná se o strukturu založenou na zapojování jedné větné propozice do jiné. Tímto způsobem zapojená propozice se automaticky stává složkou té propozice, do níž je začleněna a vzniká jeden komplexní propoziční celek s vícestupňovou strukturou = „oración compleja“. (Grepl, Karlík 1986: 351-352)

Příklad 2: No está claro qué ha ocurrido. (Gómez Torrego 2002: 324)

Druhá větná propozice je do sémantické struktury první propozice zapojena jako participant jejího predikátu (protože „no está claro“ vyžaduje sémantický participant: „algo“). Větná forma propozice „qué ha ocurrido“ je zde tedy součástí jediné komplexní propozice realizované daným souvětím.¹⁴

(2) V opačném případě, tj. když daná větně vyjádřená propozice nebyla vyžádána významem nějakého výrazu jiné propozice jako jeho sémantické doplnění, jde o strukturu založenou na spojování větných propozic = „conjunto oracional“. Toto spojování záleží od externí souvislosti propozic a relativně samostatné propozice jsou v něm spojovány buď na základě (a) sémantické paralelnosti nebo (b) obsahové závislosti. (Grepl, Karlík 1986: 352-353)

Příklad 3: En cuanto se enteró, se fue a la estación. (Gómez Torrego 2002: 347)

---

¹⁴ Autoři Skladby spisovné češtiny upozorňují, že se proto nelze ptát na vztah mezi oběma propozicemi jako celky a zároveň dodávají, že něco jiného je vztah syntaktický mezi danými větami.

Jak je z tohoto příkladu patrné, žádná z propozic tu není začleněna do druhé jako participant jejího predikátu; všechny sémantické participanty jak slovesa „se enteró“, tak slovesa „se fue“ jsou naplněny.

- a) Struktury s propozicemi sémanticky nezávislými – Sémantická paralelnost propozic

Jde o struktury, ve kterých je mezi spojenými propozicemi nějaký obsahový poměr, tj. obsahy se mohou navzájem slučovat, vylučovat, odporovat, vysvětlovat atd.; ale není mezi nimi žádný vztah závislosti sémantické. Nemůžeme se tedy jednou větou na druhou zeptat.

- b) Struktury se sémanticky závislými propozicemi – Mezipropoziční sémantická závislost

Propozice v tomto typu souvětných struktur mají kromě vzájemného vztahu obsahového i jistý poměr sémantický. Jeden děj/stav je zde totiž určován dějem/stavem jiným; může být tak jeho příčinnou, účelem, podmínkou, apod. Konkrétně v našem případě bude jeden z dějů prostředkem pro časové zařazení druhého. (Grepl, Karlík 1986: 355-356)

1.2.3. Typologie vztahů mezi propozicemi

Mezipropoziční vztahy můžeme, kromě jmenovaných (1) externí vztahů, kde mezi jednotlivými propozicemi existuje jistá (a) sémantická paralelnost nebo (b) sémantická závislost; a (2) vztahů, při kterých dochází k inkorporaci jedné propozice do pozice participantu propozice jiné; dále rozdělovat na (3) vztahy, kde se propozice navzájem kříží; (4) vztahy, kde propozice vzájemně splývají; (5) vztahy, kde je jedna z propozic determinantem propozice jiné. Mimo to může docházet k situaci poněkud opačné, kdy dvě věty vyjadřují jedinou propozici; v takovém případě autoři Mluvnice češtiny hovoří o (6) analytické, nebo-li souvětné, formě jedné propozice. (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 443)

1.2.3.1. Druhy mezipropozičních vztahů

Tato kapitola navazuje na dělení uvedené v předešlé kapitole a přináší grafický přehled druhů mezipropozičních vztahů, který slouží pouze pro ucelení čtenářovy představy o nich. Schéma je převzato z Mluvnice češtiny, jež na svých stránkách nabízí podrobný popis těchto mezipropozičních vztahů s komentáři. Jak vyplývá z názvu práce

„Vyjadřování mezipropozičních vztahů (vztahy časové) ve španělských publicistických textech“, my se detailně budeme zabývat jen některými z nich.

Schéma 1: Druhy mezipropozičních vztahů¹⁵

1) Mezipropoziční vztahy externí

a) Sémantická paralelnost propozic

- Koordinační vztahy
  - Slučovací /kopulativní/ vztah (spojení paratactická, asyndetická, hypotactická – tzv. nepravé věty vedlejší)
  - Odporovací /adverzativní/ vztah (spojení paratactická, asyndetická, hypotactická – tzv. nepravé věty vedlejší)
  - Kontrastně porovnávací /konfrontační/ vztah (spojení paratactická, asyndetická, hypotactická – tzv. nepravé věty vedlejší)
  - Vylučovací /disjunktivní/ vztah (spojení paratactická)
  - Stupňovací /gradační/ vztah (spojení paratactická, asyndetická)
- Adordinační vztah
  - Adordinace prostá (spojení paratactická, asyndetická)
  - Adordinace zdůvodňující (spojení paratactická, asyndetická)
- Vysvětlovací /explikativní/ vztah¹⁶ (spojení paratactická)

b) Mezipropoziční sémantická závislost

- Souvislosti časové /temporální/ (spojení hypotactická)
- Souvislosti typy kauzálního
  - Vztah kauzální v užším smyslu – příčina, důvod (spojení hypotactická, paratactická, asyndetická)
  - Vztah podmínkový – podmínka reálná, nereálná (spojení hypotactická)
  - Vztah přípustkový (spojení hypotactická, paratactická)
  - Vztah podmínkově přípustkový (spojení hypotactická)
  - Vztah účelový (spojení hypotactická, paratactická, asyndetická)
- Spojení rázu způsobového
  - Způsob (spojení hypotactická, paratactická, asyndetická)
  - Míra a intenzita (spojení hypotactická)
  - Průvodní okolnost (spojení hypotactická, paratactická)
  - Prostředek (spojení hypotactická)

¹⁵ Převzato z Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 453-538.

¹⁶ Stojí na přechodu k sémantické závislosti propozic.

- Vyjádření omezené nebo subjektivní platnosti děje (spojení hypotaktická)
- Výjimka (spojení hypotaktická)
- Věty zřetelově vymezovací a věty navozující téma výpovědi – nepravá meziprozodiční závislost (spojení hypotaktická)

2) Inkorporace propozice do propozice jiné

- Věta obsahová
  - Obsahová věta spojková (spojkové obsahové věty oznamovací, tázací, žádací)
  - Obsahová věta vztažná (vztažné obsahové věty tázací, netázací)
- Propozice popisně pojmenovací
  - Substantivně vztažná věta subjektová
  - Substantivně vztažná věta objektová
  - Věta vztažná adverbialní
- Propozice ve funkci kvalifikačního komplementu

3) Křížení a splývání propozic

- Křížení propozic (komitativní věta)
- Splývání propozic (komitativní věta)

4) Vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu

- Větná propozice determinující
  - Pravé vedlejší věty vztažné (věty restriktivní, nerestriktivní)
  - Nepravé vedlejší věty vztažné (pseudodeterminační věty, nepravé vedlejší věty vztažné navazovací)
- Větné propozice ve vztahu adordinačním
  - Adordinovaná věta vztažná
  - Adordinovaná věta spojková
  - Adordinovaná věta připojená asyndeticky

5) Analytická forma jedné propozice

- Vedlejší věta predikativní vztažná
- Vedlejší věta predikativní spojková

2. Vztahy časové

2.1. Časové zařazení komunikačního aktu

2.1.1. Čas

Při detailnějším popisu „času“ je nutno rozlišovat mezi třemi základními termíny: časem fyzickým, chronologickým a lingvistickým.

- **Fyzický čas**

Termínem fyzický čas je pojímán „čas“ jako fyzikální veličina, jako podstatná složka struktury vesmíru.

- **Chronologický čas**

Chronologický čas by bylo možno přirovnat k „času událostí“. Předpokládá totiž nějaký „nulový bod“ – prvotní událost, vzhledem ke které se pak za vzniku vztahů předčasnosti, současnosti a následnosti řadí další příhody. Zjednodušeně lze říci, že toto pojetí času reprezentuje u každého jedince vnímání všeho, co se přihodí, v časové souvislosti s podstatnými milníky jeho života.

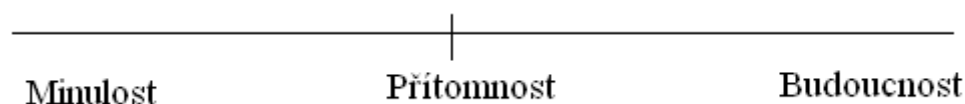
- **Lingvistický čas**

Pojetí lingvistického času se zakládá na času chronologickém, se kterým ovšem není zcela shodný. Na rozdíl od nehybného počátečního momentu chronologického času, je jeho „nulový bod“ pohyblivý – vytvořený každým jedním komunikačním aktem.

2.1.2. Vztažení propozičního obsahu k okamžiku komunikačního aktu (Mluvnický čas)

Ve světě se vyskytují všechny jevy v čase. Trvání a změny situací proto zasazujeme do časové linie (osy), přičemž východiskem takového řazení je stav „nyní;“ okamžik komunikačního aktu, případně jiný referenční bod. Vychází-li se při časovém řazení děje z momentu promluvy, hovoříme o tzv. „čase absolutním.“ Pokud je čas uskutečnění určitého děje na časové linii zaznamenáván vzhledem k jinému, sekundárnímu, momentu, jedná se o tzv. „čas relativní“. Časová osa nám člení „stavy věci“ na přítomné, minulé (záznam stavu) a budoucí (plán, program).

Obrázek 1: Časová osa

Samotné časové zařazení jevu je součástí aktualizace propozice ve větě a volba časového významu je přitom fakultativní. Užití konkrétního času se řídí záměrem mluvčího a je uskutečnitelné na základě vytříbené jazykové soustavy. Mluvnickým časem je pak rozuměna „slovesná kategorie vyjadřující vztahení propozičního obsahu k okamžiku komunikativního aktu.“ Autoři Mluvnice češtiny navíc dodávají, že časové zařazení větných ekvivalentů nemůže být signalizováno tvarově, proto bývá určeno jazykovým nebo situačním kontextem. (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 378) Slovesný čas je často definován také obsahově, případně lexikálně. Jak je patrné z následujícího příkladu. (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 383)

*Příklad 4a: Mañana me dice, donde ha estado esta semana.*¹⁷

*Příklad 4b: Mañana me dice, donde estuvo el sábado pasado.*¹⁸

Vedle temporálního zařazení děje/stavu vzhledem k okamžiku promluvy, které je vyjadřováno různými slovesnými formami prostřednictvím morfologických kategorií, je však často třeba definovat časovou platnost obsahu věty vzhledem k určitému časovému úseku nebo bodu na časové ose. Děje se tak skrze časová adverbia, adverbialní výrazy s časovým významem či vedlejší věty časové (příp. její nominalizované formy). (Grepl, Karlík 1986: 287-288)

2.1.3. Časová adverbia

Španělská gramatika obvykle dělí časová adverbia do několika skupin a to buď z hlediska syntaktického anebo sémantického. První jmenované klasifikuje adverbia na základě jejich gramatické povahy: (a) ukazovací („ahora“, „ayer“, „hoy“, „mañana“, „entonces“, atd.); (b) vztažná („cuando“, „cuandoquiera“, atd.); (c) tázací a zvolací („cuándo“, atd.) a (d) kvantifikativní („siempre“, „a menudo“, „a veces“, atd.). Tento typ třídění nicméně ponechává některá časová adverbia (jako „antes“, „después“, atd.) zcela nezařazena. Z pohledu sémantického jsou adverbia a adverbialní vazby uspořádány do následujících skupin: (a) referenční – vyjadřující dobu uskutečnění děje – Kdy? („hoy“, „ahora“, „de tarde“, „por la tarde“, „ayer“, „actualmente“, „antes“, „después“, „cuando“, „cuándo“, atd.); (b) vyjadřující délku trvání děje – Jak dlouho?

---

¹⁷ Vlastní příklad

¹⁸ Vlastní příklad

(„brevemente“, „para siempre“, „temporalmente“, „siempre“, „nunca“, atd.); (c) vyjadřující frekvenci děje – Jak často?, případně Kdy? („frecuentemente“, „habitualmente“, „siempre“, „nunca“, „ocasionalmente“, „diariamente“, atd.). (Real Academia Española 2009: 2316) Autoři Gramática descriptiva de la lengua española. 2 přidávají k uvedeným skupinám navíc typ (d) vyjadřující fázi děje („todavía“, „ya“, atd.) (Bosque, Demonte 1999: 3136) Nutno ještě podotknout, že syntakticky to samé příslovce, může být podle okolností zařazeno do různých skupin dělení sémantického.¹⁹

2.1.4. Časové vztahy mezi propozicemi

2.1.4.1. Mezipropoziční sémantická závislost - Souvislosti časové

Mezipropoziční sémantickou, tedy obsahovou, závislostí rozumíme stav, kdy jsou údaje odpovídající dvěma propozicím prezentovány jakožto jeden na druhém věcně závislý, přitom však jedna z propozic není participantem té druhé. Tyto mezipropoziční vztahy v některých případech vyplývají přímo z obsahů spojených vět, většinou jsou ale vyznačeny explicitně syntaktickou formou spojení a spojovacími prostředky. Pro formulaci vztahu mezipropoziční závislosti je základní formou spojení hypotaxe, což ovšem nebrání tomu, aby byla v určitých případech použita spojení paratactická, případně asyndetická; druh sémantického vztahu zde pak bývá signalizován skrze lexikální prostředky. Jedná se o sémantické vztahy rázu okolnostního, které mohou být trojí: široce kauzální, široce způsobové a, pro nás nejdůležitější, časové.²⁰ (Daneš, Grepl, Hlavsa a kol. 1987: 472) Jako takové bývají proto věty vyjadřující okolnostní vztahy zařazovány do skupiny vedlejších vět příslovečných.

Temporální souvislost mezi propozicemi jako druh mezipropoziční sémantické závislosti nastává v případě, že jedna z propozic má charakter časové okolnosti vzhledem k druhé propozici. Pokud jeden z dějů není pojat jako časová okolnost druhého, jejich časové porovnání vztah obsahové závislosti nepředstavuje. Tyto děje jsou totiž obvykle projevem paralelnosti propozic, zatímco význam časové okolnosti bývá spojován s hypotaxí, která představuje jednoznačnou formu časové závislosti. Ostatní formy, tj. paratactická a asyndetická, reprezentují mezipropoziční časovou závislost pouze v případě, že je obsah jedné věty nutně chápán jako temporální údaj

---

¹⁹ *Příklad 5: Siempre vivió en esta casa. X Acusaba a María de tantas cosas, y ella siempre tenía una respuesta.*

V případě prvním „siempre“ značí „po celou dobu“; jde tedy o časové ohraničení děje; zatímco v tom druhém se jedná o frekvenci děje vyjadřující „pokaždé, v každém případě“. (Real Academia Española 2009: 2317)

²⁰ Vztahy rázu kauzálního a způsobového nebudeme v této práci dále rozebírat.

vztahující se k ději ve druhé větě. Takový typ věty o časovém vztahu lze navíc vždy přeměnit ve vedlejší příslovečnou větu časovou. Autoři Skladby spisovné češtiny ovšem k danému tématu přidávají poznámku o tom, že parataktická, případně asyndetická větná spojení nabývají často na dvojznačnosti; jelikož nemusí být v každém případě zcela jasné, který z dějů je vyjádřením časového úseku, vzhledem k němuž se časová platnost určuje; což dokládají na příkladu: „Odešel do války, synáček sotva žvatlal = (1) Když odešel do války, synáček sotva žvatlal, nebo (2) Odešel do války, když synáček sotva žvatlal.“ (Grepl, Karlík 1986: 399)

2.1.4.2. Další druhy časových vztahů mezi propozicemi

Určité časové vztahy mezi větami se mohou projevit i při inkorporaci jedné propozice do propozice jiné a při vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu. Jak již bylo uvedeno dříve, inkorporací je rozuměn takový stav, kdy je jedna propozice, tzv. začleněná, součástí jiné, tzv. maticové, jako její sémantická entita obsazující některou z pozic valenčního pole. Na rozdíl od mezipropoziční obsahové závislosti je tedy tento vztah vnitropropoziční.

Z kategorie „Vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu“ nás budou zajímat větné propozice, jež se vzhledem k obsahu výrazu substantivního jeví ve vztahu determinacním. O vedlejších větách determinujících propozici se zmíníme v kapitole 2.3.

2.2. Věty časové

2.2.1. Vedlejší věty příslovečné

Za příslovečné označujeme ty vedlejší věty, které plní funkce vlastní příslovcím. Jde hlavně o funkci popisu okolností; příslovečného určení. Skladba spisovné češtiny definuje příslovečné určení jako „výraz (nevětný nebo větný) představující tvarově neřízené doplnění slovesa nebo adjektiva v jakékoli větněčlenské platnosti.“ (Grepl, Karlík 1986: 281) Vyjadřování příslovečných určení je primárním posláním adverbíí a adverbiálních výrazů, stejnou funkci ovšem zastávají i komplexní pojmenovávací jednotky, které jsou tvořeny vedlejšími větami uvozenými spojkami, vztažnými zájmeny nebo příslovci a korelativními výrazy, případně podstatnými jmény s velmi obecným významem. Príslovečné věty lze ze sémantického hlediska, tedy podle jimi vyjadřovaného věcného obsahu, rozdělit na věty (a) časové, (b) místní, (c) způsobové,

(d) příčinné, (e) účelové, (f) přípustkové a (g) podmínkové. Dle Gramática de la lengua española (Alarcos Llorach) jsou k jmenovaným příslovečným větám někdy nesprávně přiřazovány i věty komparativní a důsledkové. (Alarcos Llorach 1999: 446-448)

V souvislosti s adverbialními větami musíme ve španělské gramatice rozlišovat i mezi tzv. „adverbiales propias“ a „adverbiales impropias“, tedy mezi vlastními a nevlastními příslovečnými větami. (Alarcos Llorach 1999: 446-447) Kritériem tohoto rozdělení je jejich nahraditelnost příslovci. Za vlastní adverbialní věty totiž považujeme ty, které mohou být ve své funkci nahrazeny adverbiem. Nevlastní příslovečné věty naopak zmíněnou funkční nahraditelnost postrádají. S problematikou rozlišování mezi vlastními a nevlastními příslovečnými větami se pojí i dělení souvětých spojení na „oración compleja“ a „conjunto oracional“.

Tabulka 2: Vlastní a nevlastní příslovečné věty²¹

Oraciones complejas (adverbiales propias)	Conjuntos oracionales (adverbiales impropias)
De lugar: <i>Fui donde estaba tu hijo..</i>	
De modo: <i>He pintado la casa como me dijisteis.</i>	Modal: <i>Tus amigos, como preveíamos, se fueron al cine.</i>
De tiempo: <i>Iré cuando sean las tres.</i>	Temporal: <i>En cuanto se enteró, se fue a la estación..</i>
Causales: <i>El suelo está mojado porque ha llovido.</i>	Causales (příčina výpovědi): <i>Ha llovido, porque el suelo está húmedo..</i>
Finales: <i>Me esfuerzo lo que puedo para que mis hijos no pasen hambre.</i>	Finales (účel výpovědi): <i>Vuélvete, que te veamos.</i>
	Condicionales: <i>Si vienes a casa, te doy el regalo.</i>
	Concesivas: <i>No volveré a esta casa, aunque me lo pidáis de rodillas.</i>
Consecutivas (účinkové): <i>Trabaja tanto que va a caer enfermo.</i>	*Consecutivas (důsledkové): <i>Acabo de vender el piano; así que, ya no puedo tocar más.</i>

Jak je z tabulky patrné za adverbialní věty z „oración compleja“ považujeme všechny věty účinkové, dále věty plnící funkci příslovečného určení místa, způsobu,

²¹ Příklady převzaty z Gómez Torrego 2002: 342-370.

času, příčiny a účelu. Podřadnými příslovečnými větami z „conjunto oracional“ jsou naopak všechny vedlejší věty podmínkové, přípustkové, vedlejší věty vyjadřující příčinu a účel výpovědi a vedlejší věty způsobové a časové. Souřadnými větami z „conjunto oracional“ jsou věty důsledkové.

2.2.2. Vedlejší věty časové

Příslovečné věty časové, jsou vedlejší věty, které vyjadřují časové okolnosti dominantního predikátu nebo celých vět řídicích. Jinak řečeno, plní ve vztahu ke svým nadřazeným prvkům (či větám) funkci příslovečného určení času.

2.2.2.1. Příslovečná určení časová

Časová příslovečná určení představují soubor prostředků sloužící pro časové zarámování propozice. Takto utvořená časová lokalizace, tj. pomocí příslovečných určení času, se liší od temporální lokalizace vyjádřené prostřednictvím finitních tvarů sloves. Slovesa totiž tvarem nevyjadřují chronologicky přesně definovaný čas, zatímco příslovečná určení dokáží děj časově určit přesněji. Pro větu bývají příslovečná určení času pouze fakultativní složkou, jež se může navrstvit na její základovou strukturu. Temporální příslovečná určení ovšem nelze dosadit do všech vět. Za příkladnou výjimku lze uvést věty mající obecnou platnost, tzn. věty s predikátem ve vněčasovém přítomku.

Při temporální lokalizaci prostřednictvím příslovečných určení je vztažena platnost predikátu (případně celé věty hlavní) vzhledem k nějakému časovému orientátoru (ležícímu mimo predikát), v němž²² nebo mimo nějž²³ platí vztahy vyjadřované větnou strukturou. Časovým orientátorem může být buď různě dlouhý časový úsek, nebo nějaký děj či stav, jehož platnost je východiskem pro řazení platnosti jiného děje na časové ose. Funkci druhého jmenovaného v praxi často zastávají celé věty, tj. vedlejší věty časové. V některých případech můžeme i prvně jmenovaný časový orientátor, tj. časový úsek, převést na vyjádření větné. V řadě případů ho ovšem větou nahradit nelze. (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 88-89)

---

²² Jde o současnou platnost orientátoru a predikátu, nebo o platnost predikátu v některém z úseků časového orientátoru.

²³ Platnost predikátu je vztažena buď k době před či po nástupu platnosti časového orientátoru, nebo jde o lokalizaci v časovém úseku následujícím po jednom orientátoru a předcházejícím jinému.

Příklad 6a: V sobotu → Až bude sobota, resp. Když byla sobota (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 88)

Příklad 6b: Dnes to neudělám. → XXX (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 88)

Na pozadí větně vyjádřeného časového orientátoru se pak vyjádření nevětné jeví jako jeho nominalizace a kondenzace²⁴.

Kromě zde jmenovaných příslovečných určení existují i taková, jež nevztahují platnost predikátu vzhledem k určitému časovému orientátoru, ale udávají charakteristiky časově měrové povahy. Jedná se o příslovečná určení s významem durativním vyjadřující časový interval, na který je vázána platnost přísudku („dos días“, „todo el sábado“, atd.); nebo o příslovečná určení s významem frekventativním, která udávají frekvenci realizované platnosti přísudku („todos los días“, „cada lunes“, atd).²⁵

2.2.2.2. Časové věty v rámci oración compleja a conjunto oracional

Vedlejší časové věty lze na základě jejich vztahu k dominantní větě rozdělit do dvou velkých skupin: 1) časové věty doplňující přísudek věty hlavní a 2) časové věty doplňující celou větu hlavní. Přičemž prvně jmenované jsou na hlavní větě více závislé. Podle pravidla Goméze Torrega příslovečné věty časové zastávají funkci příslovečného určení času vzhledem k hlavnímu slovesu v rámci „oración compleja“, pokud mu následují. A naopak předcházejí-li příslovečné věty časové větě hlavní, plní funkci příslovečného určení času v rámci „conjunto oracional“, kde rozvíjejí celou větu hlavní. (Gómez Torrego 2002: 347)

Takové vedlejší věty, které lze nahradit časovým příslovcem nebo nominálním výrazem s časovým významem, považujeme za podřadné věty ve funkci příslovečného určení času v rámci „oración compleja“, nebo-li za vlastní příslovečné věty časové. Zde si uvedeme příklady nahraditelnosti vlastní příslovečné věty: nejprve příslovcem s následným přechodem ve vedlejší větu z „conjunto oracional“ (příklad 7a), a poté prostřednictvím nominální konstrukce v příslovečné funkci (příklad 7b).

²⁴ Jak budeme mít možnost vidět v 2.4. Nevětné konstrukce s propozičním základem.

²⁵ Autoři Akademické mluvnice poznamenávají, že přechodnou oblast mezi prvně jmenovaným typem příslovečného určení času a zde uvedenými tvoří stav, kdy jsou do příslovečného určení povahy durativní, resp. frekventativní, dosazovány výrazy primárně spojené s vlastní časovou lokalizací. Výsledné výrazy tak kromě časové lokalizace udávají i délku jejího trvání.

*Příklad 7a: Lláname en cuanto llegues. → Lláname entonces. → En cuanto llegues, llámame.*²⁶

Příklad 7b: Yo lo hice cuando me avisaste. → Yo lo hice en aquel momento. (Alarcos Llorach 1999: 447)

2.2.3. Základní dělení časových okolností

Vedlejší věty ve funkci příslovečného určení času jsou tedy takové, které označují různé temporální okolnosti dominantního slovesa/celé věty hlavní, přičemž odpovídají na otázky:

*Tabulka 3: Časové otázky*²⁷

a) Kdy? (s podtypem Jak často?)	a) ¿Cuándo? (¿Con qué frecuencia?)
b) Odkdy?	b) ¿Desde cuándo?
c) Dokdy?	c) ¿Hasta cuándo?
d) Jak dlouho (Po jakou dobu?)	d) ¿Cuánto tiempo? (¿Por cuánto tiempo?)

V prvním případě, tj. Kdy?; se okolnostní charakter propozice projevuje jako prosté časové zařazení jednoho z dějů (v hypotaktickém spojení jde o určení děje věty nadřazené). V rámci časových určení odpovídajících na otázku „Kdy?“ dále představují speciální typ výrazy, jež jsou odpovědí na otázku „Jak často?“, které signalizují vedle časové lokalizace i opakovanost, uzuálnost apod.

Na druhou stranu vedlejší věty odpovídající na otázky „Jak dlouho?“, „Odkdy?“, „Dokdy?“, vyjadřují ohraničené trvání hlavního děje (v hypotaktickém spojení jde opět o děj věty nadřazené); určitým způsobem tedy vymezují trvání děje dominantní věty/slovesa. (Grepl, Karlík 1986: 287)

Autoři Skladby spisovné češtiny ke zmíněným dvěma druhům časových okolností dodávají typ třetí, kdy jsou souvětím spojovány dvě věty, jejichž děje následují bezprostředně po sobě, přičemž druhý z nich náhle přeruší děj prvního dříve, než se tento mohl rozvinout nebo být dokončen; přitom ale není jedna z vět časovým určením druhé. (Bauer, Grepl 1965: 200)

²⁶ Vlastní příklad

²⁷ Převzato z Bauer, Grepl 1965: 84.

2.2.3.1. Vztahy současné a nesoučasné

Děje do souvětí spojovaných vět mohou být z pohledu okamžiku komunikačního aktu zařazeny do jakéhokoli času. Výše uvedené „základní druhy časových okolností (prosté časové zařazení a ohraničené trvání řídicího děje) se vyjadřují tak, že se děj řídicí věty uvádí do vztahu k ději věty časové.“ (Bauer, Grepl 1965: 200) Mezi samotnými propozicemi jsou pak rozlišovány dva základní časové poměry: (1) současnost a (2) nesoučasnost. V rámci kategorie nesoučasných dějů lze dále rozlišovat děje předčasné a následné. Dělení se provádí z pohledu jedné z propozic, zda jí předchází nebo následuje propozice druhá. Při vyjádření pomocí souvětího spojení hypotaktického je typ nesoučasnosti konkrétně určován z pohledu věty nadřazené.

2.2.3.2. Věty vyjadřující prosté časové zařazení děje věty hlavní

Vedlejší časová věta zde vymezuje časový úsek, vzhledem ke kterému platí děj věty hlavní. Časového zařazení děje věty řídicí se dosáhne uvedením jiného děje, kterýžto může být s dějem hlavním buď současný, jemu předcházející nebo po něm následující. K vyjádření většiny z těchto vztahů slouží především základní stylisticky neutrální spojovací výraz „cuando“.

2.2.3.2.1. Vyjádření doby děje věty řídicí uvedením děje současného

O současnosti dvou dějů se hovoří v případě, že se tyto děje stýkají v některém bodě svého trvání, s výjimkou krajních bodů. Přičemž se může jednat o (a) plnou současnost, tedy o dva souběžné děje, nebo o (b) současnost jen částečnou. Částečná současnost nastává v případech, když (b1) děj věty hlavní nastane během trvání děje věty vedlejší, (b2) děj věty vedlejší nastane během trvání děje věty hlavní. Současnost dvou přítomných jevů nabývá navíc často na významu obvyklosti (viz. příklad 8).

Příklad 8: Cuando estudia, escucha la música clásica.²⁸

2.2.3.2.2. Vyjádření doby děje věty řídicí uvedením děje předčasného/následného

Časový poměr předčasnosti nastává, pokud děj vedlejší věty předchází před dějem věty řídicí. Vztah následnosti naopak konstatujeme v případě, že děj věty podřazené následuje po ději věty nadřazené.

---

²⁸ Vlastní příklad

Samotné vztahy předčasnosti/následnosti lze dále podle časových okolností rozdělovat na:

- Předčasnost/následnost v minulosti
- Předčasnost/následnost v budoucnosti
- Předčasnost/následnost mezi ději opakovanými
- Bezprostřední sled dějů

Bezprostřední sled dějů je možno vyjádřit prostřednictvím několika spojovacích prostředků, jako jsou např. „cuando“, „en cuanto“, „tan pronto como“, všechny ukazují na to, že děj hlavní následuje ihned po ději věty vedlejší.

Příklad 9: En cuanto lo vea le daré un abrazo. (Gili Gaya 1994: 314)

2.2.3.3. Věty vymezuující trvání děje věty hlavní

Do kategorie časových vět ohraničující trvání děje hlavního spadají věty odpovídající na základní otázky: „Po jakou dobu?“, „Odkdy?“ a „Dokdy?“, k nimž autoři Skladby spisovné češtiny (Grepl, Karlík 1986) přidávají další tři otázky, kterými jsou: „Jak dlouho?“, „Za jakou dobu?“, „Na jakou dobu?“. I zde vedlejší časová věta vymezuje časový úsek, vzhledem k němuž platí děj věty hlavní, ale zároveň delimituje dobu jeho trvání. Vedlejší věty mohou trvání nadřazeného děje vymezovat trojím způsobem. Buď ohraničují celou dobu trvání děje řídicí věty, nebo začátek děje věty řídicí, anebo konečnou mez děje věty řídicí. (Bauer, Grepl 1965: 205)

2.2.3.3.1. Celá doba trvání děje věty řídicí

Vedlejší časová věta zde odpovídá na otázku, po jakou dobu trvá hlavní děj; udává tedy jeho časový rozsah. Ten se vyjadřuje tak, že se vedlejší větou uvede souběžně probíhající děj, na který je průběh hlavního děje vázán. Z pohledu vzájemného časového poměru jde tedy v tomto případě o dva děje současné. Spojovací výrazy vlastní této podkategorii jsou např. „cuando“, „mientras“.

2.2.3.3.2. Začátek děje věty řídicí

V této podkategorii časového vztahu je vedlejší časová věta odpovědí na otázku, odkdy trvá děj hlavní věty; udává tedy jeho počátek. Ten se vyjadřuje uvedením děje, po jehož uskutečnění může teprve započít děj věty hlavní. Děj věty vedlejší je tedy

vzhledem k ději věty řídicí ve vztahu předčasnosti. Nejčastějším spojovacím výrazem této podkategorie je „desde que“, který se často spojuje s výrazy typu „momento“, „instante“, „tiempo“.

2.2.3.3.3. Konečná mez děje věty řídicí

V tomto případě vymezuje časová věta konečnou mez děje věty řídicí a to tak, že odpovídá na otázku, dokdy tento děj potrvá. Vyjadřuje se uvedením děje, který přeruší nebo jinak ukončí trvání děje věty nadřazené. Trvání hlavního děje je tedy vázáno na okamžik, dokud se neuskuteční děj vedlejší. Z tohoto důvodu považujeme vedlejší děj vzhledem k ději hlavnímu za následný.

2.2.3.4. Souvětí vyjadřující rychlý sled dvou dějů

Jak již bylo naznačeno, jedná se o souvětí spojení vět, jejichž děje jsou poměrně samostatné a ani jeden se neprojevuje jako časové určení druhého (jeden se druhému nepodřizuje). Z tohoto důvodu zde nehovoříme o meziprozodiční sémantické závislosti. (Bauer, Grepl 1965: 207-208) Rychlý sled dějů je možno vyjádřit například pomocí výrazů „apenas“, „nada más“, „en cuanto“ v první větě a „ya“ ve druhé větě; nebo i určitým parataktickým spojením se spojkami „y“, případně „pero“.

Příklad 10: Apenas comienza la competencia y ya logramos 100% de penetración.

(La Nación, nacion.com, 6.2. 2012:

<http://www.nacion.com/MenuEspeciales/Blogs/AldeaGlobal/CazadordeSoftware/Febrero-2012/Apenas-comienza-la-competencia-y-ya-logramos-100--.aspx>)

2.2.4. Transformace do časových vět

Jestliže se souvětí spojení vět vyjadřuje spojení dvou faktů, z nichž žádný přímo nepředstavuje časové zařazení ani ohraničení vzhledem k druhému, lze jedné z vět dodat časový význam pouhým užitím hypotaxe a časových hypotaktických spojovacích prostředků, jelikož oba jmenované postupy velmi výrazně signalizují význam časové okolnosti.

*Příklad 11: Me lavé + Fui al cine → Después de lavarme, fui al cine.*²⁹

---

²⁹ Vlastní příklad

V časovou větu můžeme transformovat nejen tu větu, která uvádí časový údaj, ale navíc i větu, jež svým obsahem o časovém údaji primárně neinformuje. V takovém případě pak hovoříme o tzv. „časovém souvětí s obráceným poměrem vět“ (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 473) nebo-li o časovém souvětí inverzním, kde hlavní věta obsahuje časový údaj, zatímco věta se spojovacím výrazem vyjadřuje vlastní děj. Větou hlavní se tedy na spojkou uvozenou větu vedlejší nemůžeme zeptat. Před uvedením příkladu ještě dodáme, že větné obsahy takto utvořeného souvětí jsou vždy ve vztahu současnosti.

Příklad 12: Cuando tenía 20 años, dió a luz a su primer hijo. → Tenía 20 años, cuando dió a luz a su primer hijo.³⁰

Nutno ovšem podotknout, že v časových souvětích s obráceným poměrem vět pak dochází k nesouladu mezi obsahovou a formálně gramatickou strukturou. Z významového hlediska se totiž podřazená věta nejvíce jeví jako plně časové, nýbrž jako pseudočasové.

2.2.5. Časové spojovací výrazy

Protože se časový vztah mezi dějem věty hlavní a dějem věty vedlejší odvíjí kromě užitého slovesného času také od spojovacího výrazu, rozebereme si nyní nejčastější španělské časové spojovací výrazy.

Termínem spojovací výrazy se označují ty lingvistické jednotky, které mají schopnost zapojit více vět do jedné společné výpovědi. Spojovací výrazy funkčně dělíme do dvou základních tříd – na ty, které vyjadřují vztah a) koordinace nebo b) subordinace. V souvislosti se vztahem koordinace dále rozlišujeme spojky slučovací, vylučovací, odporovací, důsledkové a vysvětlující. (Gómez Torrego 2002: 232-237)

Funkce subordinačních spojovacích výrazů spočívá v podřazení věty, do které jsou vloženy, vzhledem k větě hlavní (nebo k jednomu ze členů věty hlavní). Jimi podřazená věta pak plní některou z funkcí za jiných okolností náležící substantivu, adjektivu, či adverbium. Podřadící spojovací výrazy dále dělíme na obsahové, důsledkové

---

³⁰ Vlastní příklad

II, příčinné, účelové, přípustkové, časové, způsobové, podmínkové a srovnávací. (Gómez Torrego 2002: 240-243)³¹

K vyjádření časových vztahů má španělský jazyk k dispozici škálu časových spojovacích výrazů jednoduchých i složených³². Druhé jmenované jsou pak většinou složeny z adverbia a podřadicího spojovacího výrazu „que“ nebo z předložek a výrazu „que“. Dále španělština využívá vztažné zájmeno „que“ časově zastupující vztažné příslovce „cuando“. (Zavadil, Čermák 2008: 194)

Velká část časových spojovacích prostředků je již významově specializována pro vyjadřování buď současnosti, nebo nesoučasnosti, jiné jsou významově širší. Například nejrozšířenější časová spojka „cuando“ předem vyhraněna není, lze ji proto užít pro spojení dějů současných i dějů nesoučasných.

Podřadicí spojky se navíc někdy mohou spojovat s příslovci (případně částicemi), které pak jejich význam buď a) zesilují, nebo b) modifikují a nebo c) zcela mění. (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 449)

Níže uvedená tabulka představuje přehled nejužívanějších španělských spojovacích výrazů, přičemž jsou některé z nich následně spolu s jejich klasickými příklady více rozebírány.

Tabulka 4: Přehled nejužívanějších spojovacích výrazů

Sled dějů	Spojovací výraz
Současnost	<p>Cuando</p> <p>Siempre que</p> <p>Cada vez que</p> <p>Mientras (que)</p> <p>Mientras tanto</p> <p>En tanto (que)</p> <p>Conforme/según/a medida que</p> <p>Entretanto (que)</p> <p>A la vez que</p> <p>Al (mismo) tiempo que</p> <p>Al par que</p>

³¹ Pro zajímavost uvedeme jako srovnávací příklad obměněné klasifikace spojovacích prostředků Moderní gramatiku španělštiny. Ta dělí a) souřadící prostředky na: slučovací, vylučovací, odporovací, důvodové a důsledkové; a b) podřadicí prostředky na: obsahové, časové, příčinné, účelové, podmínkové, přípustkové, způsobové a účinkové. (Báez San José, Dubský, Králová 1999: 154-162)

³² Složené spojovací výrazy jsou spojení dvou či více výrazů, které společně vystupují jako spojky.

	En el mismo momento/instante en que Al Tanto... cuanto
Předčasnost	Cuando (když, až) Después (de) que En cuanto Tan pronto como Enseguida que Apenas Nada más Así que No bien Aun no Ya que Desde que Una vez que Luego que Al poco tiempo que
Následnost	Cuando Antes (de) que Hasta (que) Para cuando Primero que

- **Cuando**

Vedlejších vět s jednoduchým spojovacím výrazem „cuando“ se užívá pro vyjádření obojího vztahu, tj. současnosti i nesoučasnosti, při dějích minulých, přítomných i budoucích.

- *Cuando uvozující vedlejší větu se slovesem dokonavým*

Příklad 13a: Juan se marchó exactamente cuando María llegó.

Příklad 13b: Juan se marchó cuando María llegó. (Bosque, Demonte 1999: 3180)

Zatímco první souvětí (a) je příkladem časového vztahu současnosti, v druhém případě (b) se jedná o sled po sobě jdoucích událostí. Výraz „cuando“ je navíc ve druhém uvedeném souvětí nahraditelný při zachování významu spojením „una vez que“.

- ***Cuando uvozující vedlejší větu se slovesem nedokonavým***

Příklad 14a: Juan se marchó cuando María escribía la carta.

Příklad 14b: Juan escribía su carta cuando María escribía la suya. (Bosque, Demonte 1999: 3180)

V prvním příkladu (a) se jedná o typ současnosti, kdy je jeden z dějů (v tomto případě děj hlavní) začleněn do průběhu děje druhého. Ve druhém (b) jde naopak o společný průběh obou dějů.

- ***Cuando se slovesem vyjadřujícím stav***

Pokud by bylo v některé z vět užito sloveso vyjadřující stav, je časový vztah souvětí bez ohledu na vid interpretován jako současnost – jeden z dějů se uskuteční v průběhu druhého.

Příklad 15: María estuvo en París cuando Juan escribió la novela. (Bosque, Demonte 1999: 3180)

- ***Věty podřazené prostřednictvím cuando větě hlavní se slovesem v předminulém (a) či předbudoucím (b) čase***

Příklad 16a: Juan se había marchado cuando María llegó.

Příklad 16b: Pepe habrá acabado la tesis cuando lleguen sus padres. (Bosque, Demonte 1999: 3180)

Ačkoli na první pohled je mezi větami patrný časový vztah následnosti, dle Gramática descriptiva de la lengua española. 2 se v uvedených případech dá mluvit i o

vztahu současnosti a to mezi stavem, který nastane uskutečněním děje věty hlavní a dějem věty vedlejší. (Bosque, Demonte 1999: 3181)

- ***Cuando uvozující vedlejší větu se slovesem v předminulém čase***

Příklad 17: Juan se dio cuenta de todo cuando María ya lo había descubierto. (Bosque, Demonte 1999: 3181)

Uvedené souvětí vyjadřuje vztah předčasnosti věty vedlejší před větou hlavní. Podle Gramática descriptiva de la lengua española. 2 se i zde může jednat o časový vztah současnosti mezi výsledkem události vyjádřené větou vedlejší a dějem věty hlavní. (Bosque, Demonte 1999: 3181)

- ***Cuando uvozující vedlejší větu se slovesem v pretérito anterior***

Příklad 18: Cuando María hubo tocado la sonata, Pedro la miró con aire de desaprobación. (Bosque, Demonte 1999: 3182)

Užití pretérito anterior je převážně knižního užití a ukazuje na sled dvou po sobě jdoucích dějů.

- ***Cuando uvozující vedlejší větu se slovesem v budoucím čase***

Ve vedlejší větě podřazené spojovacím výrazem „cuando“ není možno ve španělštině užít sloveso v budoucím čase indikativním (viz kapitola 2.2.6.). Z tohoto důvodu je užito subjuntivu a to následujícím způsobem:

- a) Sled po sobě jdoucích dějů

Příklad 19: Cuando María toque/haya tocado la sonata, saludará al público con una reverencia. (Bosque, Demonte 1999: 3183)

- b) Současné děje

Příklad 20: Cuando María toque la sonata, Pedro la mirará con aire de desaprobación. (Bosque, Demonte 1999: 3183)

Zatímco v prvním případě (sled dějů) lze subjuntiv přítomného času nahradit subjuntivem času předpřítomného, při vztahu současnosti dvou dějů (příklad b) tato substituce možná není.

- **Některé zvláštnosti časových vět s výrazem *cuando***³³

- Časové věty se slovesem v indikativu vyjadřující vztah následnosti

Příklad 21: Se lo comunicaremos cuando tú quieras [quieras]. (Bosque, Demonte 1999: 3314)

Užití indikativu zde vyjadřuje, že se mluvčí odvolává na konkrétní, předem vymezený časový interval.

- Časové věty se slovesem v subjuntivu vyjadřující děje minulé

Příklad 22: Ayer, cuando dijeras [dijiste] eso, tendrías que haber pensado en las consecuencias. (Bosque, Demonte 1999: 3314)

Užitím subjuntivu dodává mluvčí k časovému odkazu náznak neurčitosti.

Mimo časových významů, může mít *cuando* mimo jiné odstín podmínky (*La gente no puede ser feliz cuando no tiene empleo.* (Bosque, Demonte 1999: 3183)); důsledku (*Cuando Juan dijo eso, mintió.* (Bosque, Demonte 1999: 3183)); příčiny (*Los niños son sociables cuando viven en un entorno feliz.* (Bosque, Demonte 1999: 3184)).

- **Siempre que (cada vez que)**

Jde o spojovací prostředek pro vyjádření obou časových poměrů opakujících se dějů. „Siempre que“ má totiž časový význam ve smyslu pokaždé když („cada vez que“). Vedle toho disponuje také významem podmínkovým.

Příklad 23a: Siempre que se encarga él de hacer el inventario, no me importa ayudarle.

Příklad 23b: Siempre que se encargue él de hacer el inventario, no me importa ayudarle. (Bosque, Demonte 1999: 3312)

---

³³ Podle autorů Gramática descriptiva de la lengua española. 2 způsobené relativní povahou spojovacího výrazu „cuando“.

Vedlejší věta s indikativem (23a) má význam výhradně časový, zatímco vedlejší věta se slovesem v subjuntivu (23b) vystupuje jako podmínka.

- **Mientras (que)**

Mientras je hypotaktická spojka s explicitním významem současnosti, která zpravidla vyjadřuje souběžnost dvou dějů. Jsou-li souběžné děje v nesouladu, je běžné, že je primárně časová spojka „mientras“ doplněna spojovacím výrazem „que“ a přechází ve význam odporovací (*Příklad 24: Yo siempre he querido ayudarte, mientras que él no ha perdido ocasión de causarme mal.* (Bosque, Demonte 1999: 3185)). Pokud jde pouze o srovnání dvou různých skutečností (jevů nebo věcí), časový význam se pak zcela vytrácí.

Příklad 25: Juan bailó mientras Carlos tocaba la sonata. ((Bosque, Demonte 1999: 3185)

Spojovací výraz „mientras“ vyžaduje durativní predikát, proto jsou z vedlejších vět uvozených „mientras“ vyloučena některá slovesa, která by větu činila gramaticky chybnou.

Příklad 26: *Juan llegó mientras Carlos encontraba las llaves. (Bosque, Demonte 1999: 3185)

Objeví-li se durativní přísudek hlavní věty v dokonavé slovesné formě, např. v minulém prostém nebo předpřítomném čase, podřazená věta může obsahovat sloveso ve stejném slovesném čase, ale pouze za podmínky, že i toto bude povahy durativní.

*Příklad 27: Juan tocó la sonata mientras Carlos hizo las maletas.*³⁴ (Bosque, Demonte 1999: 3186)

Kromě výše uvedených vztahů, může vedlejší věta se spojkou „mientras“ vyjadřovat i vztah podmínky.

---

³⁴ Srov. *Příklad 28: *Juan tocó la sonata mientras Carlos salió.* (Bosque, Demonte 1999: 3186)

Příklad 29: Mientras llegues a tiempo, nadie te pondrá problemas. (Real Academia Española 2009: 1860)

- **En tanto (que)**

Adverbiální vazba „en tanto“, případně „en tanto que“, má podobný význam a užití jako „mientras“. Tato spojovací vazba uvozuje především vedlejší časové věty ve vztahu současnosti k ději věty hlavní.

Příklad 30: „Qué tipo tan medio-antipático“, pensó Estefanía en tanto que el conejo se iba corriendo. (Paso, F., Palinuro) (Real Academia Española 2009: 2474)

Vztah podmínkový s časovým odstínem, který jsme popsali pro „mientras“, platí i pro „en tanto (que)“, zvláště pokud má v souvětí stejný význam jako „siempre y cuando“ - viz následující příklad, kde se říká, že se něco nestane za předpokladu splnění určité podmínky (= podmínka) a zároveň, že hlavní děj přestane platit od chvíle, co skončí situace vyjádřená ve větě vedlejší (= časový vztah).

Příklad 31: Eso no podrá ocurrir en tanto tengan vida jurídica los Tratados de Integración Centroamericana en El Salvador. (Salvador Hoy 19/2/1997) (Real Academia Española 2009: 2474)

- **Conforme/según/a medida que**

Výrazů „conforme“, „según“ a „a medida que“ je užíváno pro udání časově-způsobového významového odstínu.

Příklad 32: Los camioneros se ponían nerviosos conforme aumentaba la intensidad de la nevada. (Zavadil, Čermák 2008: 194)

- **Después (de) que**

Na časový výraz „después“ přímo navazuje podřadicí spojka „que“, nebo spojení „de que“. Celého složeného spojovacího výrazu je pak užíváno pro vyjádření časového vztahu předčasnosti.

Příklad 33: Después que termines el trabajo, márchate. (Zavadil, Čermák 2008: 195)

- **En cuanto/Tan pronto como/Enseguida que/Apenas/Nada más/Así que/No bien/Aun no/Ya que**

Tyto spojovací výrazy lze užít pro vyjádření předčasnosti vedlejšího děje. Oproti jiným disponují navíc speciálním odstínem bezprostředního nástupu hlavního děje po ději vedleším; řečeno jinými slovy, první děj se udál (nebo započal) těsně před začátkem druhého.

Příklad 34a: Avísame en cuanto sepas algo. (Zavadil, Čermák 2008: 195)

Příklad 34b: Enseguida que llegué, pedí hablar con la directora. (Dou, Luna) (Real Academia Española 2009: 2476)

- **Desde que**

Vedlejší věta uvozena výrazem „desde“ a podřadicí spojkou „que“ (případně nahrazenou výrazem „cuando“³⁵), buď ukazuje pouze na dobu, od které trvá děj věty hlavní (př. a); nebo navíc uvádí i děj, který se rozvíjí současně s dějem věty hlavní (př. b).

Příklad 35a: Los novios bailan desde que se ha ido tu padre. (Bosque, Demonte 1999: 3194)

Příklad 35b: Estamos nerviosos desde que María escribe esta maldita novela. (Bosque, Demonte 1999: 3196)

Z výše uvedeného popisu vedlejších vět s „desde“ vyplývá, že jimi rozvíjené hlavní věty musí obsahovat sloveso durativní povahy³⁶.

Příklad 37a: * María sale de la habitación desde que se ha ido su madre.

Příklad 37b: María entra y sale de la habitación desde que se ha ido su madre.³⁷

---

³⁵ Podle autorů Gramática descriptiva de la lengua española. 2 je této vazby užíváno především v některých oblastech Latinské Ameriky.

³⁶ Přičemž charakter přísudku může být modifikován i povahou podmětu a předmětu (*Příklad 36: *Llega el invitado desde hace varias horas. → Llegan invitados desde hace varias horas. (Bosque, Demonte 1999: 3194)). Různí hosté zde totiž nepřichází v jednom okamžiku společně, ale v průběhu času se proces příchodu opakuje.*

³⁷ Vlastní příklad

- **Antes (de) que**

Stejně jako „después“ i „antes“ se pojí s výrazy „que“ a „de que“. „Antes (de) que“ je spolu s neutrálním „cuando“ základním spojovacím výrazem časového vztahu následnosti. „Antes (de) que“ totiž situuje děj vedlejší věty do času, který následuje času ději věty hlavní. Vedlejší věta uvozená „antes (de) que“ tedy musí obsahovat sloveso v subjuntivu a to bez ohledu na čas věty hlavní (viz kapitola 2.2.6.).

Příklad 38a: Nos fuimos antes de que llegaran.

Příklad 38b: Nos iremos antes de que lleguen. (Bosque, Demonte 1999: 3313)

Užití „antes“ je spojeno se třemi druhy vedlejších vět: (a) věty vyjadřující skutečnou událost; (b) věty vyjadřující možnou událost³⁸; (c) věty vyjadřující neuskutečněnou událost. (Bosque, Demonte 1999: 3190)

Příklad 39a: María lavó los platos antes de acostarse.

Příklad 39b: Me fui de España antes de que se produjeran disturbios.

Příklad 39c: Juan se fue de la fiesta antes de pegarle a nadie. (Bosque, Demonte 1999: 3190)

Výrazy „antes“ a „después“ jsou v časových konstrukcích při převrácení pořadí vět vzájemně zaměnitelné.

Příklad 40: Juan lavó los platos antes de planchar las camisas. = Juan planchó las camisas después de lavar los platos. (Bosque, Demonte 1999: 3189)

- **Hasta (que)**

Vedlejší věta s „hasta“ vyjadřuje okamžik, až do kterého trvá děj věty hlavní. Stejně jako „desde“ se i „hasta“ pojí s podřadicí spojkou „que“ a vytváří tak složený spojovací výraz. Také „hasta“ vyžaduje, aby byl přísudek hlavní věty durativní povahy, nebo alespoň interpretovatelný jako „trvajících“ čase.

---

³⁸ Nelze z nich vyvodit, zda k události došlo či ne.

Příklad 41: Esperaré hasta que venga. (Zavadil, Čermák 2008: 196)

- **Para cuando**

Složený spojovací výraz z primárně netemporální předložky „para“ a výrazu „cuando“ slouží k vyjádření časového vztahu následnosti.

Příklad 42: Lo dejaré aquí para cuando venga Lucía. (Zavadil, Čermák 2008: 197)

- **Spojení korelativní**

Mimo výše uvedené spojovací výrazy mohou vyjádřit vzájemný časový vztah dvou dějů také tzv. korelativní prostředky. Takové spojení je nutné užít v těch případech souvětneho spojení, kde spojky, respektive relativa, nejsou samy schopny vyjádřit požadovanou významovou závislost. Při korelativním spojení vět dochází ke spojení odkazovacího výrazu a spojky (případně spojovacího výrazu vztažného) – „ahora que“; „entonces que“, atd. V případě že daný výraz nemá funkci odkazovací, nýbrž substituční; tedy pokud je větným členem, o korelaci se nejedná. (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 450)

2.2.6. Vedlejší věty časové – slovesný způsob

Obecně lze říci, že vedlejší věty časové označující reálné události, které se uskutečnily v minulosti (př. a), uskutečňují v přítomnosti nebo jsou událostmi obvyklými (př. b), mají predikát v indikativu.

Příklad 43a: Se llevó una terrible sorpresa cuando entró en su habitación. (Bosque, Demonte 1999: 3313)

Příklad 43b: Siempre que voy a su casa, lo encuentro mirando la televisión. (Bosque, Demonte 1999: 3311)

Naproti tomu vedlejší věty vyjadřující děje, které nastanou v budoucnu – až po určitém referenčním bodě (tedy situace eventuální, nepotvrzené), nesou sloveso v subjuntivu. Odkaz na vztah následnosti je přitom většinou patrný již z věty hlavní; predikát zde obvykle bývá v budoucím čase, ve formě kondicionálu nebo rozkazu.

Příklad 44a: No nos llamarán hasta que no tengan preparada la cena. (Bosque, Demonte 1999: 3312)

Příklad 44b: Me comentó que llamaría tan pronto como pudiera. (Bosque, Demonte 1999: 3312)

Jak je naznačeno výše, většina³⁹ časových spojovacích výrazů neuvozuje vedlejší větu se slovesem v budoucím čase a ani v kondicionálu, neboť by se jednalo o jejich nesprávné (příp. dialektální) užití. Řada z nich proto k vyjádření zmíněných časových vztahů využívá zbylé časy způsobu indikativního či subjuntivního. Jsou ovšem i takové, které se pojí výhradně se subjuntivem („antes (de) que“); nebo pouze s indikativem (jako „mientras que“, „en tanto que“); či uvozují výhradně vedlejší věty se slovesem v neosobním tvaru („al“, „antes de“, „después de“, „nada más“, „hasta“).

- **Časové věty uvozené „después (de) que“/„desde que“**

Užití subjuntivu v některých vedlejších větách uvozených vazbou „después (de) que“ boří všechna výše uvedená pravidla. Existují však případy, kdy spolu oba slovesné způsoby při zachování významu souvětí alternují.

Příklad 45: Nos fuimos después de que intentaron/intentasen agredirnos. (Bosque, Demonte 1999: 3314)

O dané zvláštnosti se zmiňujeme z toho důvodu, že dle Gramática descriptiva de la lengua española. 2. je tento způsob využití subjuntivu (zvláště subjuntivu imperfekta, méně plusquamperfekta) častým jevem v publicistice. Na straně 3315 pak autoři publikace nabízejí několik příkladů užití subjuntivu ve vedlejších větách označujících skutečnou událost sloužící k zarámování děje hlavního.

Příklad 46a: El 6 de agosto de 1945, horas después de que el Enola Gay lanzase la bomba atómica sobre Hiroshima, los científicos responsables del invento... celebraron... [El País, Babelia, 6-I-1996, 6]

Příklad 46b: La Habana decidió derribar las avionetas después de que hubiesen lanzado octavillas. [El País, 6-III-1996, 5] (Bosque, Demonte 1999: 3315)

---

³⁹ Ve spojení se spojkou “mientras” je užití budoucího času v indikativu naopak poměrně časté. (Gili Gaya 1994: 314)

2.3. Vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu – pravé vedlejší věty vztažné

V této kapitole se budeme zabývat tzv. pravými vedlejšími větami vztažnými, tj. takovými, které determinují propozici. Pravé vedlejší věty vztažné lze rozdělit na (a) věty determinující substantivum nebo jiný výraz substantivní povahy a na (b) věty determinující substantivní nebo substantivované zájmeno (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 527). Věty typu „a“ se dále opět dělí do podtypů, které vyjadřují (a1) vlastní kvalifikující atributivní determinaci a (a2) atributivní determinaci charakteru okolnostního. . (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 527) Druhý z podtypů je pro nás více zajímavým, a proto si ho rozvedeme podrobněji.

2.3.1. Atributivní determinace okolnostního charakteru

Atributivní determinace rázu okolnostního jsou trojího druhu. První skupinu tvoří vztažné věty s nejzřetelnější atributivní povahou. Ty mohou být uvozeny vztažnými zájmeny nebo vztažnými příslovci s časovým (nebo místním) významem.

Příklad 47: Nastala noc, v níž/kdy gestapo honilo studenty po Praze (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 529)

Druhá skupina zahrnuje souvětne formace, jejichž základem jsou substantivní výrazy s určitým časovým významem, které bývají dále determinovány vedlejšími větami nejčastěji uvozenými časovými příslovci jako „cuando“, „desde cuando“, „hasta cuando“, atd. Daná souvětí již tvoří přechod k typu souvětneho spojení vět s mezipropoziční sémantickou závislostí, což je potvrzeno i možností zaměnit některé vztažné věty uvozené příslovcem „cuando“ (kdy) za vedlejší příslovečné věty s časovou spojkou „cuando“ (když).

Příklad 48: V polovině prosince, kdy/když vrcholí vánoční nákupy, přišel o práci.

⁴⁰(Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 529)

---

⁴⁰ Ve španělštině díky shodným tvarům slov není bohužel změna na první pohled patrná.

Ještě více se mezipropoziční obsahové závislosti přibližují souvětňá spojení třetího typu atributivní determinace okolnostního charakteru. Jedná se o spojení vět s prostředky kvazikorelativními, které jsou složeny ze substantiv obecného časového významu jako „el período“, „el tiempo“, „el momento“, „el instante“, atd. a vztažných adverbii jako „cuando“. Užitím substantivních výrazů s velmi širokým časovým významem se totiž vztažná platnost příslovcí oslabuje a naopak posiluje jejich povaha spojková. Díky tomu společně se substantivy utvářejí spojovací výrazy, jež signalizují speciální časové vztahy. Skutečnými časovými spojkami se pak původně vztažné příslovce stávají v případě vypuštění daného substantiva s obecně časovým významem, při kterém v podstatě dojde k převodu na spojení s vedlejší větou časovou. (Daneš, Hlavsa, Grepl a kol. 1987: 527-530)

Příklad 49: Od té chvíle, co ji spatřil, nemohl na ni přestat myslet. = Co ji spatřil, nemohl na ni přestat myslet.⁴¹

Determinující relativní časová věta přitom může být povahy (a) restriktivní, nebo (b) nerestriktivní.

Příklad 50a: Přišel k nám právě v době, kdy jsme obědvali.

Příklad 50b: Nehoda se stala o Velikonocích, kdy jsou všechny servisy zavřené.⁴²

Jednou z důležitých funkcí relativních vět determinujících je funkce důrazově vytýkací:

Příklad 51: Fue en enero, cuando nos vimos por última vez.⁴³

2.4. Nevětné konstrukce s propozičním základem

Jak již bylo uvedeno dříve, propoziční základ může být tvořen i nevětnými výrazy, jež by však mohly být do věty přeměněny. Sémantický predikát totiž může být vyjádřen nejen verbem finitem (slovesem v určitém tvaru), nýbrž i morfologicky nebo slovnědruhově jinou formou.

---

⁴¹ Vlastní příklad

⁴² Vlastní příklad

⁴³ Vlastní příklad

Tyto formy lze chápat jako přeměněné původně vedlejší věty s verbem finitem, které se začlenily do vět jiných. Na následujícím příkladu je například patrná transformace vedlejší věty časové.

Příklad 52: *Když se vrátil z Itálie, navštívil nejdříve svou matku.* → *Po návratu z Itálie navštívil nejdříve svou matku.*⁴⁴

Pokud výsledné nevětné konstrukce vystupují v pozicích substantivních nebo adjektivních – od slovesného predikátu bylo slovotvorně odvozeno substantivum nebo adjektivum; nazývá se proběhlá transformace nominalizací. Nominalizace vede k sémantické kondenzaci, zhuštění, a úspornosti vyjádření. Z tohoto důvodu jde v publicistickém stylu, jehož útvary bývají časově i prostorově omezené, o hojně využívanou možnost.

2.4.1. Nefinitivní slovesné tvary

Ve španělštině k nefinitivním slovesným tvarům patří infinitiv, gerundium a participium.⁴⁵ Časově prostý infinitiv pojmenovává proces bezpříznakově co do průběhu, gerundium zpravidla klade důraz na průběh pojmenovávaného procesu a participium na jeho ukončenost.

Nefinitivní slovesné tvary „lexikálně pojmenovávají procesy, ale na rozdíl od verba finita toto pojmenování nedoprovázejí vyjádřením gramatických kategorií predikační povahy.“ (Zavadil, Čermák 2010: 335) První z charakteristik je přibližuje ke slovesům, druhá naopak k prostředkům neslovesným. Tradiční španělská gramatika řadí tyto nefinitivní tvary ke slovesům také proto, že si zachovávají některé slovotvorné a gramatické vlastnosti slovesa. Nefinitivní tvary sloves se například tvoří od stejného tvarového základu jako verba finita. Další ze shodných vlastností je to, že i nefinitivní slovesné tvary mohou být rozvíjeny pomocí morfologických adverbíí. Infinitiv a gerundium mají navíc schopnosti vyjádřit relativní časové vztahy současnosti a předčasnosti vůči ději pojmenovanému verbem finitem; vyjádřit pasivní konstrukce; či řídit předmět přímý. (Zavadil, Čermák 2010: 336)

---

⁴⁴ Vlastní příklad

⁴⁵ Přičemž každý z nich může ve větě zastávat i nepredikativní funkce, jež jsou běžně vykonávány jiným slovním druhem. Infinitiv konkrétně obsazuje pozice, které jsou obvyklé pro substantivum, participium běžně plní syntaktickou funkci adjektiva a gerundium se syntakticky chová jako adverbium.

Jelikož nefinitivní tvary sloves nedisponují pro funkci predikátu specifickou formou, nemůžeme v souvislosti s nimi hovořit o predikaci úplné. Proto bývají často označovány za prostředky predikace zhuštěné (kondenzované) či za prostředky „polopredikační“. Polopredikáty jsou dále stavebním prvkem polopredikačních klauzulí vázaných a absolutních. (Zavadil, Čermák 2010: 335-336)

2.4.2. Polopredikační klauzule

Obecně lze o termínu „klauzule“ říct, že se jím označuje „každé vyjádření druhého sdělení“ v rámci jediné výpovědi. Dle definice Zavadila a Čermáka jde o „syntaktické struktury uspořádané kolem nefinitivních tvarů slovesných.“ (Zavadil, Čermák 2010: 466) Základním stavebním prvkem polopredikačních klauzulí jsou totiž právě nefinitivní slovesné tvary – polopredikáty, pro něž se ustálil název kondenzory. Kondenzory, stejně jako prostředky nominalizace, formálně zhušťují určitý sémantický obsah, který by jinak bylo možno vyjádřit objemněji pomocí věty vedlejší s verbem finitem, nebo souvětím souřadným. Španělský jazyk dokonce v jistých situacích dává kondenzovanému vyjádření přednost před vedlejší větou. To je podle autorů Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup vycházejících z Vachka způsobeno především postojem, jaký má španělština k členění reality. Tu totiž interpretuje jako jediný základní děj a všechno ostatní jako jeho prvky nebo průvodní okolnosti. Protiklad vlastního děje a procesuálních okolností je pak zdůrazněn právě díky kondenzorům, které jsou užity pro druhé jmenované.⁴⁶ (Zavadil, Čermák 2010: 337)

Spojení predikační věty s polopredikační klauzulí může být buď (a) volné nebo (b) těsné. V případě, že jde o spojení volné, je polopredikační klauzule zároveň klauzulí polovětnou (a projevuje se v psaném textu čárkou, respektive pauzou v řeči mluvené). Při těsném spojení je pak polopredikační klauzule označována za tzv. vnitrovětnou. (Zavadil, Čermák 2010: 466-467)

Podle syntaktické struktury se klauzule dále rozlišují na (1) vázané, tzv. „cláusulas conjuntas“, a (2) absolutní, tzv. „cláusulas absolutas“. Základní rozdíl mezi nimi je, že podmět (předmět) predikační věty a podmět vázané klauzule je totožný,

---

⁴⁶ Český jazyk naproti tomu rozkládá realitu na několik vzájemně koordinovaných nebo subordinovaných procesů tak, že i průvodní okolnosti pojímá procesuálně. Z toho důvodu není rozdíl mezi základním dějem a průvodními okolnostmi příliš výrazně vyjádřen.

zatímco v případě klauzule absolutní není její podmět nikdy stejný jako podmět hlavní predikační věty. (Zavadil, Čermák 2010: 467)⁴⁷

Tabulka 5: Přehled typů polopredikačních klauzulí⁴⁸

Typ polopredikační klauzule	Příklad
Infinitivní subjektivá vázaná	<i>Se cayó <u>al salir de la casa</u>.</i>
Infinitivní objektová vázaná	<i>Vi a Juan <u>después de haber salido del agua</u>.</i>
Infinitivní subjektivá absolutní	<i><u>Al caer la noche</u>, Juan se acercó de puntillas.</i>
Gerundiální subjektivá vázaná	<i><u>Saliendo de la Universidad</u>, encontré a Juan.</i>
Gerundiální objektová vázaná	<i>Juan observó al viejo <u>saliendo de su despacho</u>.</i>
Gerundiální subjektivá absolutní	<i><u>Teniendo tiempo yo</u>, no lo tiene ella.</i>
Subjektivá vázaná s participiem (implicitně gerundiální)	<i>(<u>Estando</u>) Separado de Lucía, Juan no dejaba de pensar en ella.</i>
Objektová vázaná s participiem (implicitně gerundiální nebo infinitivní)	<i>Vemos al Cid, <u>después de (ser) expulsado Castilla</u>, prepararse para el combate.</i>
Subjektivá absolutní s participiem (implicitně gerundiální)	<i>(<u>Estando</u>) Terminada la guerra, empezamos la reconstrucción del pueblo.</i>

2.4.3. Typy konstrukcí s nevětnými formami predikátů

2.4.3.1. Infinitiv

Španělský infinitiv je dvojí formy – buď (a) jednoduchý (zakončený –r napojeným na kořen slova prostřednictvím tematické samohlásky); nebo (b) složený (tvořený pomocným slovesem haber a minulým participiem).

Infinitiv funguje jako kondenzor, spojí-li se syntaktickým substantivem jakožto podmětem polopredikační klauzule. (Zavadil, Čermák 2010: 338) Spolu s některými jazykovými prostředky v roli spojovacích výrazů nabývá na významu vedlejších vět příslovečných. Ze škály časových spojovacích výrazů, kterými španělský jazyk disponuje, si přitom infinitiv pro své polovětné konstrukce vybírá pouze některé. Ve funkci vedlejší věty časové se nejčastěji objevuje infinitiv ve spojení s předložkami „a“ (a určitým členem el), „hasta“, „tras“; a předložkovými vazbami „antes de“, „después de“ a „luego de“.

⁴⁷ Autoři Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup upozorňují, že „ve španělštině neexistují polopredikační klauzule participiální, protože všechny konstrukce s participiem jsou vlastně jmennými predikáty nebo doplňky a elipsou verba finita.“ (Zavadil, Čermák 2010: 468)

⁴⁸ Převzato z Zavadil, Čermák 2010: 468-469.

- ***A + el + infinitiv***

Spojení „al + infinitiv“ ukazuje na časovou současnost děje jím vyjádřeného a děje věty hlavní.

Příklad 53: Al anochecer regresaremos; le encontré al salir de casa (Gili Gaya 1994: 191)

Dle Gómeze Torrega naopak toto spojení představuje ve většině případů bezprostřední předčasnost.

Příklad 54: Al golpear el jugador el balón, la pierna se le dobló. (Gómez Torrego 2002: 350)

Spojení „al + infinitiv“ ztrácí na své časové povaze spolu se složeným infinitivem, s konstrukcemi s modálním slovesem „poder“, se slovesem v záporu a také při současném užití kvantifikátorů⁴⁹. (Bosque, Demonte 1999: 3187-3188)

- ***Hasta + infinitiv***

Spojení „hasta + infinitivu“ je užíváno pro vyjádření časového ohraničení hlavního děje, konkrétně jeho konečné meze.

Příklad 56: Me quedaré en casa, hasta averiguar lo que ha pasado. (Gómez Torrego 2002: 350)

- ***Tras + infinitiv***

„Tras + infinitiv“ naopak uvozuje vedlejší děj, který definuje počátek děje hlavního.

Příklad 57: Tras haberlo visto, salió disparada hacia su casa. (Gómez Torrego 2002: 350)

---

⁴⁹ *Příklad 55a: Al comprar el pan, Juan conoció al amor de su vida. – ¿Cuándo conoció Juan al amor de su vida? – Al comprar el pan. × Příklad 55b: Al comprar demasiado pan, Juan conoció al amor de su vida. – ¿Cuándo conoció Juan al amor de su vida? ~ * Al comprar demasiado pan. (Bosque, Demonte 1999: 3188)*

- ***Antes de + infinitiv; Después de + infinitiv; Luego de + infinitiv***

Spojení (a) „antes de + infinitiv” je užíváno pro vyjádření vztahu následnosti, (b) „después de/luego de + infinitiv“ se naopak užije pro vztah předčasný.

Příklad 58a: Y otros tenían que sufrir dolorosas operaciones antes de poder reposar un momento su cuerpo fatigado. (Galdós, Episodios) (Real Academia Española 2009: 2322)

Příklad 58b: Saldré luego de estudiar. (Bosque, Demonte 1999: 2308)

- ***Nada más/al poco de/apenas + infinitiv***

Spojení infinitivu s vazbami „nada más“ a „al poco de“, případně příslovcem „apenas” disponuje významem bezprostřední předčasnosti.

Příklad 59a: Nada más comer, salimos a dar un paseo. (Gómez Torrego 2002: 350)

Příklad 59b: Al poco de llegar tú, se fue ella. (Bosque, Demonte 1999: 2308)

Příklad 59c: Sólo hubo, apenas llegar, un asunto importante. (Bosque, Demonte 1999: 2308)

2.4.3.2. Gerundium

Gerundium může být buď (a) jednoduché (zakončené –ndo, které se prostřednictvím tematické samohlásky pojí na kořen slova); nebo (b) složené (tvořené pomocí gerundiální formy pomocného slovesa haber a minulého participia).

Gerundium na rozdíl od infinitivu a participia, které pojmenovávají proces hlavně statizují, zdůrazňuje jeho průběhovost. Zvláštností gerundia je to, že se zpravidla nespojuje s předložkami, které přitom napomáhají identifikaci predikačních vztahů. Z tohoto důvodu připouští někdy vazby s gerundiem (bez znalostí kontextu) více variant sémantických interpretací.

Příklad 60: Teniendo trabajo, no extraño la calle.

1) Časová okolnost: *Když mám práci, po ulici se mi nestýská.*

2) Podmínková okolnost: *Jestliže mám práci, po ulici se mi nestýská.*

3) Příčinná okolnost: *Protože mám práci, po ulici se mi nestýská.*

(Zavadil, Čermák 2010: 340)

- **Jednoduché gerundium**

Pomocí tvaru prostého gerundia se vyjadřuje časová současnost či bezprostřední předčasnost vzhledem k ději věty hlavní.

Příklad 61: Paseando por el campo, vi aterrizar un avión. (Gili Gaya 1994:192)

Minulý čas přísudku „vi“ je v uvedeném souvětí souběžný s dějem vyjádřeným gerundiem „paseando“. Gili Gaya nicméně dodává, že imperfektní charakter prostého gerundia ho předurčuje k tomu, aby byla činnost „procházení“ někdy chápána spíše jako bezprostřední předčasnost vzhledem k ději hlavnímu. Gerundium „paseando“ totiž během svého průběhu, (který započal před dějem hlavní věty), dočasně zahrnuje jednorázový čin slovesa „vi.“ (Gili Gaya 1994: 192) Vztah předčasnosti je více patrný ve větěném spojení, kdy si jím vyjádřené děje významově odporují takovým způsobem, že jeden předpokládá (či dokonce způsobuje) ukončení druhého.

Příklad 62: Paseando por la plaza, le detuvo la policía. (Zavadil, Čermák 2010: 340)

V případě, že je sloveso děje věty hlavní v imperfektu a vedlejší děj vyjádřený pomocí gerundiálního tvaru, nastává mezi danými ději naopak vztah současnosti, který platí po celou dobu trvání vedlejší činnosti.

Jak vyplývá z výše uvedeného „imperfektního charakteru“ prostého gerundia, gerundia není vhodné užívat pro děje následující po dějích vyjádřených pomocí verba finita (zvláště jsou-li tyto důsledkem děje verba finita)⁵⁰. Nicméně i přes akademické doporučení RAE, jsou tyto konstrukce v jazyce běžně používány.

Příklad 63: El asesino huyó, siendo detenido horas después. (Zavadil, Čermák 2010: 340)

Gili Gaya zároveň ale dodává, že existují případy, kdy lze gerundium správně označit za následné ději hlavnímu. Jedná se o souvětí spojení, ve kterých jsou si oba

---

⁵⁰ Děj vyjádřený gerundiem totiž v řadě těchto případů není pouze průvodní okolností, ale již dalším dějem základním, pro jehož vyjádření by podle španělské tradice mělo mít přednost verbum finitum.

děje tak časově blízké, že je jejich bezprostředně následný vztah zaměňován za současný.

*Příklad 64: Entró dirigiéndose a su habitación sin saludar a nadie.*⁵¹ (Gili Gaya 1994: 193)

- **Složené gerundium**

Složené gerundium vyjadřuje vzhledem k ději věty hlavní časový vztah předčasnosti a na rozdíl od gerundia prostého je dokonavé.

Příklad 65: Habiendo estudiado la proposición de usted, me resuelvo a aceptarla. (Zavadil, Čermák 2010: 340)

- **En + gerundium**

Jedinou možnou předložkou spojitelnou s gerundiem je „en“. Ta při použití spolu s gerundiem v konstrukci pojmenovávací okolnost procesu značí, že děj vyjádřený gerundiální vazbou bezprostředně předchází ději s verbem finitem.⁵²

Příklad 66a: Leyendo el periódico se durmió.

Srov.

Příklad 66b: En leyendo el periódico se durmió.

V prvním případě zastupuje gerundium vedlejší větu „mientras leía el periódico“ (mezitímco četl noviny), zatímco ve druhém se jedná o polovětnou konstrukci ve smyslu vedlejší věty – „en cuanto leyó el periódico“ (sotva začal číst noviny). (Alarcos Llorach 1999: 183)

2.4.3.3. Participium

Tvary participia jsou odvozeny od slovesného základu pomocí přípony -do, která je na slovní kořen připojena prostřednictvím tematického vokálu; nebo jsou tvořeny

---

⁵¹ V uvedeném příkladu lze děj slovesa „entró“ považovat za předčasný akci „dirigiéndose“; tedy nejdříve vstoupil a pak zamířil.

⁵² Ve staré španělštině naopak en + gerundium značilo vzhledem k ději hlavnímu současnost. (Zavadil, Čermák 2010: 340) Goméz Torrego (2002: 138) nicméně podotýká, že stejně tak užití vazby en + gerundium ve smyslu bezprostřední blízkosti je již zastaralé.

nepravdělně. Participium je dalším nefinitivním tvarem slovesa, na rozdíl od infinitivu a gerundia však nedisponuje tolika slovesnými vlastnostmi (viz kapitola 2.4.1. Nefinitivní slovesné tvary). Absolutní konstrukce s participiem odpovídají svou povahou latinskému ablativu absolutnímu. Děj kondenzovaný participiem je zpravidla chápán jako děj předcházející ději verba finita, to ovšem nemusí platit vždy – může mu totiž být i dějem současným. Vztah předčasnosti participia před hlavním slovesem může být navíc umocněn užitím časových příslovcí a předložek jako: „apenas“, „una vez“, „después de“, „luego“, „antes de“, „hasta“, atd. (Zavadil, Čermák 2010: 341)

Příklad 67a: Terminada la alocución, el general fue muy aplaudido. (Alarcos Llorach 1999: 185)

Příklad 67b: Apenas terminado el partido, cogieron el autobús. (Gómez Torrego 2002: 351)

Příklad 67c: Después de terminado el discurso, el orador se sentó.⁵³ (Gómez Torrego 2002: 351)

Variantou konstrukce s participiem (vlastní psanému jazyku) je spojení participia a dalšího prvku prostřednictvím vztažné vazby.

Příklad 68: Llegado que fue a su casa, se acostó. (Alarcos Llorach 1999: 186)

Jak již bylo uvedeno výše, polopredikační klauzule ve španělském jazyce tvoří velmi hojně využívanou součást prostředků pro vyjadřování vztahů mezi propozicemi. Díky tomu, že je kondenzor kratší než vedlejší věta a nemusí se při jeho tvoření dbát na modální a časovou kongruenci, je i manipulace s ním podstatně jednodušší. Zároveň pro svou jednoduchost neodpoutává pozornost od vlastního obsahu sdělení, čehož bývá využito i při myšlenkově složitých textech.

---

⁵³ Gómez Torrego podotýká, že vedlejší věty s participiem uvozené příslovci typu „después“, „luego“, atd. vystupují jako rozvíjející nebo modifikující jednotky těchto příslovcí. (Gómez Torrego 2002: 351)

3. Publicistický styl

3.1. Funkční styly

Funkcí je míněn sdělný úkol, který mají texty daného stylu ve společenském dění. Záleží totiž na tom, za jakým účelem je něco sdělováno, tedy jaké zaměření konkrétní projev má. Středoškolské učebnice českého jazyka typicky rozdělují funkční styly spisovného jazyka na styl prostě sdělovací, odborný, právní a administrativní, publicistický, umělecký a řečnický. (Navrátilová, Drechslerová 1997: 61) Josef Bečka v publikaci *Česká stylistika* rozlišuje pro kulturní a ekonomický rozvoj společnosti dvě zásadní funkce jazykového sdělování – estetickou a odborně sdělnou, podle nich stanovuje i dva základní funkční styly: styl umělecký (umělecké prózy, básně a dramatu) a styl odborný (teoreticky odborný, prakticky odborný, dále odborné texty naučné a populárně naučné). Teprve vedle nich uvádí tzv. pragmatické funkční styly zaměřené na organizaci a potřeby života ve společnosti, do kterých mimo jiné⁵⁴ spadá i námi zkoumaný styl publicistický. (Bečka 1992: 31)

3.2. Terminologie

Než začneme hovořit o samotném publicistickém funkčním stylu představujícím komunikaci, jež zprostředkovávají hromadné sdělovací prostředky⁵⁵, je třeba upřesnit vztahy mezi termíny publicistika⁵⁶ a žurnalistika⁵⁷. Žurnalistiku můžeme dle *Současné stylistiky* primárně vymezit jako činnost v hromadných sdělovacích prostředcích, jejímž synonymem je pojem novinářství. Publicistika je oproti tomu chápána jako součást žurnalistiky a prvotně s sebou nese funkci hodnotící a přesvědčovací. (Čechová, Krčmová, Minářová 2008: 206)

3.3. Funkční styl publicistický

Pro žurnalistiku se vyvinul specifický objektivní vyjadřovací styl – styl publicistický. Jedná se o funkční styl, který představuje zobecněné a nadřazené označení pro všechny žurnalistické texty plnící vedle funkce informativní, také funkci persvazivní, působící, ovlivňovací a občansky a politicky výchovnou.

---

⁵⁴ Pod pojem pragmatické funkční styly Josef Bečka zahrnuje styl publicistický, styl normativní, styl jednací a styl hospodářský.

⁵⁵ Masová média neboli masmédia

⁵⁶ Španělské “publicismo“

⁵⁷ Španělské “periodismo, prensa“

Publicistický styl je v neustálém těsném kontaktu s ostatními funkčními styly, při kterém do sebe vstřebává některé z jejich prvků. Jedná se mimo jiné o prvky mluvených projevů prostěsdělovacích, prvky stylu odborného či uměleckého. Kromě toho obsahuje i prostředky slohově neutrální.

3.3.1. Jazykové prostředky publicistického stylu

Obecně můžeme o publicistickém stylu říci, že pracuje se zcela protikladnými výrazovými prostředky, tj. s prostředky hovorovými i knižními, nociónálními i emocionálními, automatizovanými i aktualizovanými, využívá prostředky slovní zásoby daného jazyka, ale i slova přejatá, přičemž převládají internacionalismy⁵⁸.

Většina výrazových prostředků publicistického stylu je spjata s vývojem společenského dění a je tedy relativně stálá, ale zároveň dobově proměnná. Specifické prostředky publicistického stylu jsou nazývány publicismy a „považujeme za ně taková ustálená spojení, která vznikají v žurnalistice nebo ve sféře politického nebo společenského života i v profesní sféře a která jsou žurnalisty maximálně využívána.“ (Čechová, Krčmová, Minářová 2008: 218)

3.3.2. Charakter publicistického stylu

Celkový charakter publicistických textů je dán jejich nejdůležitější funkcí, totiž „úkolem rychle, výstižně a co nejúčinněji informovat adresáty nejrůznějšího sociálního zařazení, věku a vzdělání, zprostředkovávat myšlenky s maximální srozumitelností a sémantickou jednoznačností, bezprostředností a přesvědčivostí, získávat čtenáře nebo posluchače pro přístup k problémům v duchu názorů, které publicistický orgán reprezentuje“⁵⁹ (Čechová, Krčmová, Minářová 2008: 208).

Bohatost publicistického funkčního stylu spočívá v množství dílčích komunikačních funkcí textů a jeho tematické mnohotvárnosti. Nejednotvárnost publicistického stylu potvrzuje i fakt, že daný funkční styl pracuje jak s texty psanými tak mluvenými. První z uvedených je označován jako styl textů periodického tisku. Mluvená publicistika je naopak reprezentována publicistickými pořady vysílanými rozhlasem a televizí. Oba styly jsou pak šířeny i prostřednictvím internetu. I samotné

---

⁵⁸ Slova nebo výrazy, které se vyskytují ve více jazycích a mají v nich stejný nebo podobný význam. (Slovník cizích slov:

http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=internacionalismus)

⁵⁹ V části tisku se projevuje i snaha ekonomická, tedy prodat co nejvíce výtisků.

dílčí publicistické útvary mohou být při využití rozličných slohových postupů různě složité. Ty jednodušší (čisté) bývají tvořeny jedním slohovým postupem, kombinované projevy pak obsahují dva i tři vzájemně se prostupující nebo na sebe navazující slohové postupy. Základním nejčastěji využívaným slohovým postupem je pro publicistický styl slohový postup informační, dále pak popisný, vyprávěcí, výkladový a úvahový.

3.3.3. Slohové postupy publicistického stylu

a. Slohový postup informační

Informační slohový postup se vyvíjel spolu se vznikem potřeby stručných aktuálních dokumentárních zpráv. Jeho vývoj je tedy zároveň spjat s rozvojem žurnalistiky jako takové⁶⁰. (Bečka 1992: 239)

Jedná se o slohový styl vyznačující se jistou jednoduchostí a stereotypností, jehož zásadním úkolem je informovat adresáta, kterým je široká veřejnost. Charakteristickým rysem informačního postupu je jednoznačná syntax, užití třetí osoby (v singuláru i plurálu), autorského plurálu, neosobních konstrukcí, indikativu nebo jednoznačných a technických slov.

b. Slohový postup popisný

Slohový postup popisný se blíží postupu informačnímu. Při popisném slohu jsou vystihovány znaky a vlastnosti osob, předmětů a jevů, přičemž bývají rozlišovány vlastnosti základní a vedlejší a poté uspořádány v určité posloupnosti. Těžiště popisu je ve jmenné složce výpovědi. Pro tento slohový postup jsou proto charakteristická statická slovesa, ze škály slovesných časů pak nejčastěji využívá čas přítomný a pro minulost imperfektum. Publicistický popis bývá doprovodným prvkem ve zprávě a jako takový vychází nejčastěji z odborného popularizačního popisu.

c. Slohový postup vyprávěcí

Úkolem daného slohového postupu je vystihnout udávanou skutečnost v pohybu, v konkrétní podobě a s vykreslenými vnitřními vztahy tak, aby se do ní mohl adresát vžít. Sdělovaná skutečnost je tvořena řadou po sobě jdoucích a vzájemně navazujících dějů s příčinnou souvislostí, které společně formují uzavřený celek – příběh. Sloh

---

⁶⁰ Informační slohový postup samozřejmě není omezen jen na publicistické útvary, pro potřeby této práce jsou ale útvary jiného funkčního stylu irelevantní.

vyprávěcí spočívá ve slovesné složce výpovědi s převahou sloves dějových, přičemž je bohatě využíván repertoár slovesných časů a polovětných konstrukcí.

d. Slohový postup výkladový

Podstatou výkladu je poučení o nějaké skutečnosti, objasnění vztahů, zákonitostí a zachycení vnitřní příčinné souvislosti sdělovaného aktu. Syntax výkladového slohu doprovází časté vsuvky, vysvětlivky, různé spojovací výrazy, částice a obvyklé jsou také polovětné vazby. Ve španělském výkladovém postupu je navíc vysoká frekvence vedlejších vět vztahných.

e. Slohový postup úvahový

V publicistickém stylu jde hlavně o úvahy rázu politického a kulturního. Základní postup při tvorbě úvahy je tvořen kombinací jejích tří hlavních bodů – teze, argumentace a závěru. Tento slohový postup se v publicistice vyskytuje zvláště v dílčím funkčním stylu analytickém. Postupu je vlastní jistá míra subjektivizace, které se v textech mimo jiné projevuje slovesem a přivlastňovacím zájmenem v první osobě (přímé vyjádření autora), řečnickými otázkami či výskytem anteponovaných adjektiv.

3.4. Vnitřní dělení publicistického stylu

Díky rozmanitosti publicistického stylu nejsou jeho normy vždy jednotné, ale jsou vnitřně diferencované tak, aby odpovídaly konkrétnímu dílčímu funkčnímu stylu a jeho útvarům. Španělská stylistika na základě míry účasti autora na sdělovaných informacích vnitřně dělí publicistický styl na (1) „informativo“, (2) „interpretativo“ a (3) „de opinión“. (Apuntes para la información. Redacción periodística: 8) Přičemž zapojení vlastních názorů autora roste od stylu „interpretativo“ k „de opinión“. V prvním ze stylů – „informativo“ se autorovy vlastní myšlenky nevyskytují vůbec. Při vnitřním dělení publicistického stylu podle české tradice je vycházeno z obdobného kritéria jako v případě španělském, kdy česká stylistická tradice rozlišuje mezi stylem (1) zpravodajským, (2) analytickým a (3) publicisticky beletristickým. (Čechová, Krčmová, Minářová 2008: 208)⁶¹

---

⁶¹ V souladu se zadáním budeme v naší práci dále pracovat s českými termíny.

3.4.1. Zpravodajský styl

Základní funkcí zpravodajských textů je informovat, tj. zpravit o udávané skutečnosti adresáta. Jelikož cílem zpravodajských textů je předat co nejrychleji sumu relevantních informací, jejich důležitou podmínkou je jednoznačnost, pravdivost, objektivnost, výstižnost a maximální rychlost. Časové omezení se týká zpravodajských textů publicistiky mluvené, v psané publicistice jsou zpravodajské komunikáty naopak limitovány délkou. V důsledku uvedených limitů je pro takové texty charakteristická přímost, stručnost a faktická přehuštěnost.

3.4.1.1. Jazykové prostředky zpravodajského stylu

Jedním z razantních rozdílů mezi zpravodajským stylem a stylem analytickým, případně publicistickým stylem beletristickým, je to, že pro útvary prvně jmenovaného je typická neexpresivita a nociónalita výrazových prostředků. Více než jazyková stránka, zde pozornost upoutává novost a překvapivost tématu. Výrazové prostředky zpravodajského stylu jsou vybírány ve snaze předat nezaujatou informaci, jejíž podání je zároveň neosobní. Informace musí být zároveň přesná a úplná, proto by autoři publicistických článků měli přesně uvádět osoby a děje konkretizované místem a časem a vyvarovat se užití výrazů jako „varios“, „algunos“, atd. (El país. Libro de Estilo: 2.11.)

3.4.1.2. Gramatická stránka zpravodajského stylu

Pro syntax zpravodajského stylu jsou typické kratší jednodušší větné celky (max 15 – 20 slov), kde každá myšlenka tvoří jednu větu. (Apuntes para la formación. Redacción periodística: 3) Autoři El libro de Estilo dodávají, že pro udržení čtenářovi pozornosti, by se navíc mělo obměňovat pořadí jednotlivých větných členů. (El País. Libro de Estilo: 2.7.) Díky cíli podat co nejrychleji co největší počet informací, jsou zpravodajské texty také plny polovětných konstrukcí.

Jelikož autor zpravodajského textu stojí zcela mimo sdělovanou informaci, neměla by se ve zpravodajském sdělení vyskytovat slovesa v první osobě (El País. Libro de Estilo: 2.16.). Dále by se autoři zpravodajských textů, kvůli jejich srozumitelnosti měli zdržet častého užití pasivních konstrukcí, vedlejších vět a sloves v záporu (Apuntes para la formación. Redacción periodística: 3). Pro přiblížení události příjemci je naopak vhodné užití indikativu přítomného času (El País. Libro de Estilo: 2.8.)

3.4.1.3. Kompoziční stránka zpravodajských útvarů

Pro kompozici zpravodajských textů bývá nejčastěji uplatněn slohový postup informační. Jejich pravidelná osnova je tvořena odpověďmi na následující otázky týkající se základních informací o sdělovaných skutečnostech:

- Co se stalo? (stěžejní informace⁶²)
- Kdo to udělal?
- Jak se to stalo?
- Kde se to stalo?
- Kdy se to stalo?
- Proč se to stalo?

(El País. Libro de Estilo: Noticias 2.33.)

Na rozdíl od jiných dílčích funkčních stylů publicistiky (jak bude patrné dále), tento nepředpokládá hlubší analýzu udávaných skutečností.

Důležitým prvkem při vytváření zpravodajského textu je také odkaz na pramen informace, tím je zveřejnění agentury, která zprávu podala.

3.4.2. Analytický styl

Texty analytického⁶³ nejsou na rozdíl od zpravodajství dominantně zaměřeny na prosté poskytování informace, ale jejich cílem je sdělovanou skutečnost též analyzovat, komentovat a hodnotit. Stěžejním bodem analytických textů proto není novost sdělované informace, ale nový přístup k ní: tedy právě její analýza s argumentací, při které jsou zmiňovány všechny souvislosti, příčiny a následky. Kromě této rozšířené informativní funkce analytický styl dále zastává především funkci přesvědčovací, získávací, ovlivňovací a formativní.

3.4.2.1. Jazykové prostředky analytického stylu

I pro dílčí funkční styl analytický je charakteristická jistá modelovost a automatizovaná vyjádření, zároveň v něm ale výrazně převládají i prostředky stylové aktualizace a akceptace vlastního stylu autora. Značná působivost analytického stylu vyplývá především z vyjádření postoje autora, který i přes snahu o objektivnost může

---

⁶² Předstunutí stěžejní informace před ostatní částí, bývá zpravidla zajištěna novinovými titulky.

⁶³ Neboli „publicistického stylu v užším smyslu“

být subjektivní. Často se v tomto typu projevů setkáváme s formulacemi prezentujícími postoj autora. (Čechová, Krčmová, Minářová 2008: 228) Text zásluhou výše uvedených jazykových prostředků získává na emocionálnosti a působivosti, čímž dochází k ovlivňování a přesvědčování adresátů. Je ovšem na místě podotknout, že projev analytického stylu se i přesto stále drží faktů.

3.4.2.2. Kompoziční stránka analytických útvarů

Při sestavování analytického projevu je dodržován slohový postup informační, který bývá uplatňován spolu s jinými, zvláště pak s postupem výkladovým a úvahovým.

3.4.3. Publicistický styl beletristický

Pro úplnost tradičního českého dělení publicistického stylu v krátkosti charakterizujeme i publicistický styl beletristický, ačkoli jeho útvary v praktické části nebudou předmětem našeho zkoumání.

Jak již nám napovídá název dílčího stylu, v publicistickém stylu beletristickém je patrný značný nárůst beletrizace vyjadřování a individuálních rysů původce projevu. V textech daného stylu se výrazně projevuje záměrná snaha o aktualizaci stylu, emocionalitu výrazu, humor, alegorii a autorské neologismy. Jde o osobitý styl, který vedle funkce informativní a ovlivňovací, plní i funkci estetickou. (Čechová, Krčmová, Minářová 2008: 228)

Při kompozici publicistických beletristických textů je vycházeno ze slohového postupu vyprávěcího a popisného, případně informačního, a jsou přitom využívány prvky stylu uměleckého. K základním útvarům stylu patří například novinářský fejeton, sloupek, medailonek či různé humoristické a retrospektivní články. (Čechová, Krčmová, Minářová 2008: 228)

Rozdíl mezi publicistickými beletristickými a beletristickými literárními útvary spočívá ve větší konkrétnosti a faktografičnosti prvně zmiňovaných.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. Analýza španělských publicistických textů

4.1. Postup výzkumu

Při shromažďování textového materiálu k výzkumu využila autorka skutečnosti, že veškerá významná španělská periodika jsou digitálně zdarma dostupná na příslušných internetových portálech a pracovala tak pouze s jejich elektronickými textovými verzemi. Tento fakt s sebou přinesl hned několik výhod: lehkou dostupnost, finanční nenáročnost, možnost výběru a snadnou manipulaci s vybraným jazykovým materiálem. Díky práci s textem v elektronické podobě totiž odpadla nutnost zdlouhavého přepisování syntaktických celků, u nichž se vyskytnul některý nebo některé z meziprozodických časových vztahů.

Náš výzkum níže dále specifikovaného jazykového materiálu se skládal z několika kroků. Nejprve jsme si vymezili poměr mezi počtem nevětných výpovědí, vět jednoduchých (resp. „oración simple“) a souvětí – lépe řečeno „vět složených“ („oración compuesta“). Vybrali jsme si ty, které obsahovaly meziprozodický časový vztah (nebo vztahy) a následně jsme zkoumali, jestli byl daný časový vztah vyjádřen prostřednictvím spojení hypotaktického či parataktického, případně asyndetického, nebo byl-li ukryt v souvětí inverzním či v nominální konstrukci, jež by mohla být transformována do časové věty. Zaměřili jsme se především na meziprozodické vztahy v hypotaktických spojeních a dále analyzovali jejich druh. Zjistili jsme tak poměrné zastoupení mezi meziprozodickými časovými vztahy vyjádřenými pomocí externí meziprozodické závislosti, inkorporace propozice do propozice jiné, vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu i nefinitivních konstrukcí s propozičním základem. Každý z druhů meziprozodických vztahů byl přitom ještě hlouběji analyzován.

U typů meziprozodických vztahů vyjádřených časovou větou v rámci „oración compleja“ či „conjunto oracional“ bylo zjišťováno, šlo-li o prosté časové zařazení děje věty hlavní nebo o jeho časové ohraničení. Dále pak, jednalo-li se o časové zařazení uvedením děje současného či nesoučasného; respektive o hraničení – vymezující počátek děje věty hlavní, jeho konečnou mez nebo dobu trvání.

U meziprozodického časového vztahu vyjádřeného prostřednictvím pravé vedlejší věty vztažné jsme především zjišťovali, do které z námi v teoretické části

uvedené skupiny spadají⁶⁴. Dále byla i u tohoto typu mezipropozičních vztahů provedena výše popsaná časová analýza.

V případě mezipropozičních vztahů vyjádřených pomocí nefinitivních konstrukcí s propozičním základem jsme primárně zkoumali, jestli se jednalo o polovětnou či vnitrovětnou konstrukci s infinitivem, gerundiem nebo participiem. Dále, zda šlo o polopredikační klauzuli vázanou (subjektivní, resp. objektivní) či absolutní (subjektivní) a opět jaké druhy časových vztahů vyjadřovaly.

Nakonec jsme přistoupili k analýze užitých spojovacích výrazů a bez povšimnutí nezůstaly ani časové vztahy uvnitř souvětí vyjadřujícího rychlý sled dvou vět, časového souvětí inverzního či některé nominální konstrukce s možným mezipropozičním vztahem – tedy ty, jež by mohly být transformovány do časových vět.

Na základě zjištěných počtů výskytů jednotlivých prostředků pro vyjadřování časových mezipropozičních vztahů, byly stanoveny závěry o jejich poměrném zastoupení ve španělských publicistických textech nejprve (a) bez ohledu na jeho dílčí funkční styly, poté (b) v rámci zpravodajského funkčního stylu a (c) v rámci analytického funkčního stylu. Na závěr byly mezi sebou porovnány výsledky obou zkoumaných publicistických dílčích funkčních stylů.

4.2. Materiál výzkumu

Materiál pro výzkum a analýzu mezipropozičních časových vztahů ve španělských publicistických textech představuje několik náhodně zvolených textů nejznámějších španělských všeobecných deníků, jednoho sportovního deníku, dvou bulvárních týdeníků a jednoho turistického magazínu. Konkrétně se jednalo o tři nejvlivnější celonárodní deníky El País, El Mundo a ABC. Jako reprezentanta deníku se sportovní tematikou si autorka na základě svých osobních preferencí vybrala Mundo Deportivo a to i přesto, že nejčtenějším sportovním periodikem, a nejrozšířenějším španělským periodikem vůbec, je deník Marca⁶⁵. Za zástupce bulvárních periodik byly pro analýzu zvoleny 2. a 3. nejprodávanější španělské týdeníky ¡Hola! a Diez Minutos a jako turistický magazín, opět díky zájmu autorky, Andalusía Turística.

---

⁶⁴ Viz. kapitola 2.3. Vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu – pravé vedlejší věty vztažné.

⁶⁵ Tento i následující údaje o čtenosti španělských periodik byly převzaty z výsledků výzkumu EGM zveřejněných na internetových stránkách Asociace pro výzkum sdělovacích prostředků AIMC: <http://www.aimc.es/-/Datos-EGM-Resumen-General-.html>

4.2.1. Zkoumaná španělská periodika

- **El País**

El País je nejznámějším a nejvlivnějším španělským všeobecným periodikem vycházejícím od roku 1976, kdy Španělsko započalo svou cestu k demokracii. Byl to právě i El País, který, jakožto deník zastávající myšlenku pluralistické demokracie, napomohl španělskému přechodu k demokracii. Díky tomu je také často pokládán za symbol moderního Španělska.⁶⁶ El País, sídlící v Madridu, sám sebe hodnotí jako nezávislé, kvalitní, světové periodikum ve španělštině, přičemž se jedná se o periodikum proevropského a sociálně demokratického zaměření.

Periodikum je koncipováno tak, aby během pracovního týdne co nejrychleji poskytovalo krátké aktuální informace a o víkendu nabízelo čtenářům odlehčené čtení, které by ovšem nemělo ztrácet na informační hodnotě. O roku 1996 je zdarma k dispozici na internetu jeho plná elektronická verze s názvem El País digital.

- **El Mundo**

El Mundo, dříve oficiálně nazývané El Mundo del siglo XXI („21. století“), je po deníku El País druhým nejčtenějším nespportovním periodikem. Stejně jako o něco slavnější El País byl i on založený až po pádu frankismu, a to konkrétně v roce 1989, a také on má sídlo v hlavním španělském městě. Na rozdíl od El País, jehož zaměření je sociálně demokratické, tedy spíše levicové, je El Mundo nejčtenějším nezávislým pravicovým španělským periodikem. El Mundo disponuje elektronickou verzí přístupnou na internetu, která ovšem v bezplatné sekci přesně nekopíruje obsah tištěného periodika. Pro naše účely byl ovšem dostupný materiál dostačující.

- **ABC**

Deník ABC je co do počtu čtenářů třetím všeobecným celošpanělským⁶⁷ periodikem. Jde o konzervativní periodikum, jehož historie se píše již od roku 1903. V průběhu občanské války bylo vydávání periodika pod velením republikánů a teprve až po jejím konci bylo navráceno jeho původním majitelům, aby se tak mohlo na nějaký čas znovu stát nejprodávanějším španělským periodikem. Jeho úspěšná éra však byla zakončena nástupem frankismu, po jehož pádu se již do čelní pozice nevrátilo.

---

⁶⁶ Ediciones El País S.L. <http://www.elpais.com/corporativos/elpais/elpais.html?valor=1>

⁶⁷ Bereme-li v úvahu všeobecná katalánská periodika La Vanguardia a El Periódico, posouvá se ABC až na místo páté.

- **Mundo Deportivo**

Mundo Deportivo (dříve El Mundo Deportivo) je po Marca, AS a Sport čtvrtým nejčtenějším periodikem se sportovní tematikou. Jedná se o katalánský sportovní deník se sídlem v Barceloně, jehož založení se datuje do roku 1906. Jde tedy o vůbec nejstarší španělské sportovní periodikum, jehož stáří v Evropě přesahuje jen italská Gazzetta dello Sport.⁶⁸

- **¡Hola!**

¡Hola! je druhým nejrozšířenějším bulvárním týdeníkem ve Španělsku. Od roku založení 1984 je jeho hlavní náplní sledování života „slavných“ osobností z celého světa, módních a kosmetických trendů a novinek v oblasti životního stylu.

- **Diez Minutos**

Časopis Diez Minutos je třetím nejprodávanějším ve Španělsku a stejně jako předchozí týdeník ¡Hola! můžeme i tento přinášet informace ze světa celebrit, módy a životních stylů. Ačkoli se při jeho založení v roce 1951 původně jednalo o časopis přinášející všeobecné informace, tematika jeho článků se rychle ubrala směrem bulvárních periodik.

- **Andalusía Turística**

Andalusía Turística je publikací přinášející pod záštitou centra CEADE (Centro Andaluz de Estudios Empresariales, S. A.⁶⁹) informace týkající se cestovního ruchu oblasti Andalusie.

4.2.2. Kvantitativní údaje zkoumaného jazykové materiálu

V rámci výzkumu bylo celkem analyzováno 50 publicistických textů ze dvou publicistických žánrů – zpravodajství, ze kterého bylo zkoumáno 28 článků, a analytické publicistiky, ze které jsme analyzovali celkem 22 článků. Vybrané publicistické texty přitom nebyly nikterak tematicky vyhraněné, proto lze mezi

---

⁶⁸ Dle údajů Mezinárodní asociace sportovních periodik (International Association of Sports Newspapers): <http://www.press-iasn.com/>.

⁶⁹ „Andaluské centrum podnikových studií“; více informací naleznete na internetových stránkách centra <http://www.ceade.es>

zkoumaným materiálem nalézt články týkající se španělské ekonomiky, zdravotnictví, školství, monarchie, historie, kultury, skandálu na italské politické scéně, života celebrit nebo např. sportovních událostí od fotbalu, přes tenis až po motorismus. Celkový rozsah zkoumaného textu byl 27 250 slov, konkrétně pak 13 782 pro zpravodajský a 13 468 slov pro analytický styl. V rámci jazykového materiálu bylo analyzováno 1061 syntaktických celků, které náležely téměř rovnoměrně do zpravodajského (530) a analytického (531) publicistického žánru.

Tabulka 6: Přehled kvantitativních údajů zkoumaného jazykového materiálu

<i>Dílčí funkční styly</i>	<i>Texty</i>	<i>Syntaktické celky</i>	<i>Slova</i>
<i>Celkem</i>	50	1061	27 250
<i>Zpravodajský styl</i>	28	530	13 782
<i>Analytický styl</i>	22	531	13 486

Z dat uvedených v tabulce 6 můžeme vyvodit první zajímavý závěr, jenž potvrzuje informace uvedené v kapitolách 3.4.1. (Zpravodajský styl) a 3.5.2. (Analytický styl) a sice to, že zatímco primárním posláním zpravodajského stylu je, co nejrychleji a nejvýstižněji informovat adresáta, přičemž je limitován prostorem a časem, analytický styl sdělovanou informací navíc i hodnotí a analyzuje. Z tohoto důvodu jsou tak analytické texty co do obsahu rozsáhlejší. Na základě výše zaznamenaných číselných údajů snadno vypočítáme, že průměrná délka jednoho zpravodajského článku byla 492 slov, oproti tomu jeden analytický text obsahoval v průměru 613 slov, což je o 24,6 % více. Naopak zarážející je fakt, že průměrný syntaktický celek zpravodajského stylu obsahoval větší počet slov (26 slov) než průměrný syntaktický celek stylu analytického (25 a půl slova). Pro lepší pochopení nastalé situace je nutné porovnat počet výskytů souvětí versus vět jednoduchých a nevětných výpovědí. Je totiž možné, že celkový průměr počtu slov syntaktických celků analytického stylu byl sražen velkým množstvím kratších jednoduchých vět a nevětných výpovědí vyskytujících se u analytických článků v titulcích a častých nadpisech podkapitol. Faktem však zůstává, že syntaktické celky námi analyzovaných zpravodajských textů značně překračují svou běžnou délku – 15 – 20 slov (viz. kapitola 3.4.1.2.).

4.2.3. Zkoumané publicistické útvary

Námi zkoumaný jazykový materiál obsahoval ty nejzákladnější publicistické útvary, jejichž krátká definice je uvedena níže, přičemž jsme se vyvarovali některých příliš krátkých a pro náš výzkum tak nerelevantních útvarů.

A) Zkoumané zpravodajské útvary

K základním zpravodajským útvarům patří zpráva, krátká zpráva, rozšířená zpráva, oznámení, komuniké, referát a reportáž, přičemž poslední dva, stejně jako interview (které ovšem po vzoru Současné stylistiky řadíme k útvarům analytickým), stojí již na přímém rozhraní mezi stylem zpravodajským a analytickým.⁷⁰

- **Zpráva**

Jedná se o maximálně stručný a výstižný text, ze kterého se má adresát dovědět pouze nezbytné minimum, aby byl o věci informován. Znakem zprávy je dokumentárnost (co se událo, co je, co bude), aktuálnost a rychlost s jakou informuje o nových konkrétních informacích. Při kompozici publicistických zpráv je často využívána tzv. technika obrácené pyramidy (El País. Libro de Estilo: 2.31.), kdy zprávy v úvodu textu přinášejí nejdůležitější fakta, která jsou až poté následována upřesňujícími údaji. Právě proto se zprávy ve svých prvních částech jeví faktograficky nasycené a významově závažné.

S daným zpravodajským útvarem se pojí i pojem zpravodajský článek. Ten spojuje několik tematicky spolu souvisejících zpráv v jeden rozsáhlejší celek.

- **Reportáž**

Jak již bylo řečeno, reportáž stojí na přímém rozhraní mezi zpravodajským a analytickým stylem, jelikož ji informativní funkce řadí mezi zpravodajské útvary, ale charakter práce již přesahuje do jiných stylů. Při kompozici reportáže využívá autor slohový postup informační, který kombinuje s postupem popisným, vyprávěcím a úvahovým; jeho cílem je poskytnout přímé svědectví o určité události, kdy popisuje fakta a zároveň své vlastní postoje.

- **Publicistický referát**

Publicistický referát je zpravodajským útvarem s analytickými rysy, jehož cílem je zcela přiblížit skutečnost, o které informuje. Schéma publicistického referátu

---

⁷⁰ Ve španělském dělení bychom dané útvary zařadili jako vlastní stylu „interpretativo.“

představuje následující citace: „Po základních údajích o předmětu komunikace přistupuje komunikant k vystižení celé události, včetně jejího významu a přínosu. Po užití slohového postupu informačního dochází k prolínání ostatních postupů, zvl. popisného a výkladového.“ (Čechová, Krčmová, Minářová 2008: 227)

B) Zkoumané analytické útvary

K nezákladnějším analytickým útvarům řadíme již zmíněné interview, úvodník, sloupek, komentář, kritiku a recenzi.

- ***Interview***

Interview plní analytickou, informativní, uvědomovací a získávací funkci je v současné době, díky časovému vytižení významných osobností, stále frekventovanějším novinářským útvarem. Interview může mít buď podobu prostého textu, který představuje zpovídanou osobu a její názory, nebo strukturu otázek a odpovědí mezi komunikujícími.

- ***Úvodník***

Úvodník reprezentuje postoj redakce ke každodenním aktuálním událostem, které se v médiu objevují. Jeho úkolem je vyzdvihnout jejich smysl a politický, kulturní a sociální účel.

- ***Sloupek***

Sloupek je druh publicistického útvaru, ve kterém jeho autor - sloupkař otevřeně hodnotí a analyzuje jistý úsek životní reality. Zvláštností sloupků je, že zodpovědnost za jejich obsah má exkluzivně sloupkař, kterým obvykle bývá osoba mimo vlastní periodikum, jejíž názory jsou pro čtenáře nějakým způsobem zajímavé a přínosné.

- ***Komentář***

Komentáře přinášejí podrobnější fakta o událostech, o kterých již základní informace proběhla, přičemž analyzují jejich podstatu a zobecňují závěry o nich. Autory proto často bývají experti v probírané věci.

- ***Kritika***

Kritika je hodnotící článek, který informuje o pozitivních a negativních aspektech většinou literárního či uměleckého díla. Daný útvar má velmi rozvinutou hodnotící část, kde autor své ne vždy objektivní hodnocení zároveň odůvodňuje.

4.3. Kvantitativní analýza syntaktických celků

Jak již bylo uvedeno, při našem výzkumu publicistických textů jsme nejprve vymezili poměr mezi absolutním počtem výskytů „oraciones simples“, „oraciones compuestas“ a „enunciados no verbales“⁷¹.

Tabulka 7: Syntax zkoumaných publicistických textů

Dílčí funkční styly	Syntaktické celky	Oraciones simples		Oraciones compuestas		Enunciados no verbales	
		Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
<i>Celkem</i>	1061	305	28,75 %	690	65,03 %	66	6,22 %
<i>Zpravodajský styl</i>	530	155	29,25 %	346	65,28 %	29	5,47 %
<i>Analytický styl</i>	531	150	28,25 %	344	64,78 %	37	6,97 %

Provedením analýzy španělských publicistických textů jsme došli k závěru, že nejpočetněji jsou v daném funkční stylu zastoupeny „oraciones compuestas“, jež u obou dílčích funkčních stylů představují téměř 65 % všech syntaktických celků. Jednoduché věty – „oraciones simples“ pak zaujímají místo druhé, přičemž dosahují 28,25 % celků syntaxe stylu analytického a o 1 % více u stylu zpravodajského. Nevětné výpovědi vystupují v publicistickém stylu převážně ve funkci nadpisů – titulků jednotlivých článků, případně podnadpisů uvnitř samotného rozsáhlejšího textu. Právě druhý jmenovaný byl častý příklad nevětných výpovědí ve zkoumaném analytickém materiálu, kdy celých 19 (z v tabulce uvedených 37 výskytů) fungovalo právě jako podnadpis.⁷² Jak již bylo naznačeno v kapitole 4.2.2., velké množství krátkých nevětných výpovědí v nadpisech textů analytického stylu snížilo celkový průměr počtu slov syntaktických celků daného stylu.

4.4. Kvantitativní analýza meziprozičních vztahů časových

Ze zkoumaných syntaktických celků jsme si vymezili ty, které obsahovaly některý nebo některé z meziprozičních vztahů časových a zkoumali, jakým způsobem

⁷¹ Nevětné výpovědi

⁷² Texty zpravodajského stylu pro srovnání obsahovaly 29 nevětných výpovědí, ze kterých se jich 20 vyskytlo v titulku a 9 v podnadpisu.

byl daný vztah mezi propozicemi vyjádřen. V níže uvedené tabulce jsou zaznamenány procentuální zastoupení mezipropozičních vztahů časových vyjádřených prostřednictvím podřadného spojení vět, přičemž je zvláště vymezena kategorie souvětňného spojení časového s obráceným pořadím vět, pomocí souřadného spojení vět a nakonec zastoupení časových vztahů vyjádřených nominální konstrukcí, jež by mohla být do časové věty transformována.

Tabulka 8: Mezipropoziční časové vztahy zkoumaných publicistických textů

<i>Dílčí funkční styly</i>	<i>Meziprop. časové vztahy</i>	<i>Meziprop. časové vztahy v rámci hypotaxe</i>		<i>Inverzní časová souvětí</i>		<i>Souvětí s rychlým sledem dvou dějů</i>		<i>Nominální konstrukce⁷³</i>	
		AČ	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ
<i>Celkem</i>	144	120	83,33 %	2	1,39 %	1	0,70 %	21	14,58 %
<i>Zpravodajský styl</i>	69	54	78,26 %	2	2,90 %	1	1,45 %	12	17,39 %
<i>Analytický styl</i>	75	66	88,00 %	0	0%	0	0 %	9	12,00 %

Ve zkoumaném španělském jazykovém materiálu jsme našli celkem 144 mezipropozičních vztahů časových, jejichž rozmístění do stylů zpravodajského a analytického bylo 69:75. Naprostá většina mezipropozičních vztahů časových je ve španělských publicistických textech vyjádřena skrze hypotaktické spojení vět nebo vět a polovětných vazeb. Tvzení lze doložit zjištěnými údaji o poměrném zastoupení mezipropozičních vztahů časových v rámci hypotaxe, které představují 83,33 % všech zjištěných časových vztahů, konkrétně 78,26 % u zpravodajského stylu a ještě více – 88 % u stylu analytického. Druhou nejpočetnější kategorií jsou nominální konstrukce (celkem 14,58 %), které potenciálně vyjadřují mezipropoziční časový vztah, jelikož by mohly být přeměněny do časové věty. Obzvláště vysoké bylo zastoupení nominálních konstrukcí ve zpravodajském dílčím funkčním stylu, kde představovalo téměř jednu pětinu všech časových vztahů. Důvodem tomu je, že nominální konstrukce jsou jedním

⁷³ Jež by mohly být transformovány do časových vět.

z prostředků sémantické kondenzace, jež vede k zhuštění vyjádření, což je u časově i prostorově omezených zpravodajských útvarů velmi žádané. Výčet časových vztahů nám u zpravodajského stylu doplňují inverzní časová souvětí, kde hlavní věta obsahuje časový údaj, zatímco věta uvozená spojovacím výrazem vyjadřuje vlastní děj a souvětí s rychlým sledem dějů, kdy ani jeden není časově závislý na druhém.

Poměrné zastoupení souvětých spojení vět s meziprozopozičním časovým vztahem bylo ve zkoumaném materiálu, v jehož syntaxi, jak bylo řečeno, převládají „oraciones compuestas“, následující:

Tabulka 9: „Oraciones compuestas“ s minimálně jedním reálně vyjádřeným meziprozopozičním vztahem časovým – poměrné zastoupení

<i>Dílčí funkční styly</i>	<i>Syntaktické celky</i>	<i>Oraciones compuestas</i>	<i>„Oraciones compuestas“ s min 1 meziprozopozičním vztahem časovým</i>		
	Absolutní četnost	Absolutní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost ⁷⁴	Relativní četnost ⁷⁵
<i>Celkem</i>	1061	690	113	10,65 %	16,38 %
<i>Zpravodajský styl</i>	530	346	53	10,00 %	15,32 %
<i>Analytický styl</i>	531	344	60	11,30 %	17,44 %

Tabulka číslo 9 se zabývá pouze skutečně vyjádřenými meziprozopozičními časovými vztahy v rámci souvětého spojení vět. Do „oraciones compuestas“ jsme proto zahrnuli: hypotaktická, parataktická a asyndetická spojení, která obsahovala alespoň jeden meziprozopoziční časový vztah. Nebereme tedy v potaz časové vztahy vyjádřené konstrukcemi bez slovesa – tzn. nominálními konstrukce, jež by však mohly být do vedlejších časových vět transformovány.

Z výsledků je patrné, že souvětá spojení vět s minimálně jedním meziprozopozičním vztahem časovým představují jednu desetinu všech syntaktických celků zkoumaných publicistických textů, stejně tak jednu desetinu syntaktických celků zpravodajských textů a o nepatrné množství více syntaktických celků textů analytických. Pokud jde o „oraciones compuestas“, 16,38 % veškerých z nich v sobě ukrývalo meziprozopoziční vztah časový. U zpravodajského stylu tvořilo množství

⁷⁴ Relativní četnost vzhledem k absolutnímu počtu syntaktických celků.

⁷⁵ Relativní četnost vzhledem k absolutnímu počtu „oración compuesta“.

„oraciones compuestas“ s vyjádřeným mezipropozičním vztahem 15,32 % všech souvětých spojení vět a u dílčího funkčního stylu analytického se jednalo dokonce o celých 17,44 %. Dalo by se proto říci, že výskyt mezipropozičních časových vztahů je v publicistickém textu velmi častý, což je patrně dáno potřebou časového zarámování sdělovaných informací, které vede k přesnosti a nezaměnitelnosti dané informace.

Chtěli bychom-li získat údaj o poměrném zastoupení všech souvětých spojení vět s minimálně jedním explicitně vyjádřeným mezipropozičním vztahem časovým a zároveň jednoduchých vět s časovým vztahem vyjádřeným prostřednictvím nominální konstrukce (které by mohly být převedeny v časovou větu), přičetli bychom k výše uvedenému číslu 113 (respektive 53 a 60 – absolutní počet mezipropozičních vztahů časových v rámci „oraciones compuestas“) číslo 21 (respektive 12 a 9) a vypočítali jejich relativní četnost vzhledem k absolutnímu počtu syntaktických celků. Došli bychom tak k výsledku 12,63 % pro veškeré zkoumané texty, 12,26 % pro zpravodajský styl a 12,99 % pro styl analytický.

Zaměříme-li se pouze na nejpočetnější skupinu představující vyjádření mezipropozičních vztahů časových, totiž na časové vztahy vyjádřené spojeními podřadným, a zkoumáme-li její poměrné zastoupení v rámci syntaktických celků a „oraciones compuestas“, získáme údaje velmi podobné těm předešlým. Daný fakt je způsoben tím, že počet jiných než hypotaktických spojení a časových souvětí s obráceným poměrem vět je opravdu zanedbatelný.

Tabulka 10: Mezipropoziční časové vztahy ve spojeních podřadných

<i>Dílčí funkční styly</i>	<i>Syntaktické celky</i>	<i>Oraciones compuestas</i>	<i>Hypotaktická spojení s min 1 časovým vztahem</i>		
			Absolutní četnost	Relativní četnost ⁷⁶	Relativní četnost ⁷⁷
<i>Celkem</i>	1061	690	110	10,37 %	15,94 %
<i>Zpravodajský styl</i>	530	346	50	9,43 %	14,45 %
<i>Analytický styl</i>	531	344	60	11,30 %	17,44 %

⁷⁶ Relativní četnost vzhledem k absolutnímu počtu syntaktických celků.

⁷⁷ Relativní četnost vzhledem k absolutnímu počtu „oración compuesta“.

4.5. Kvantitativní analýza prostředků pro vyjadřování mezipropozičních vztahů časových ve španělských publicistických textech

Touto kapitolou přecházíme k analýze druhů mezipropozičních vztahů vyjádřených v rámci souvětného spojení vět podřadného. Pro veškeré zkoumané texty si vymezíme poměrné zastoupení mezi mezipropozičními časovými vztahy vyjádřenými pomocí externí mezipropoziční závislosti, inkorporace propozice do propozice jiné, vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu a nefinitivních konstrukcí s propozičním základem. Každý z druhů mezipropozičních vztahů přitom bude ještě dále analyzován s ohledem na jím vyjadřovaný časový vztah. Stejný výzkum bude zvlášť pro zpravodajský a analytický styl popsán i v kapitolách následujících.

a) Časové mezipropoziční vztahy v „oraciones compuestas“ ve spojení podřadném

Tabulka 11: Druhy mezipropozičních vztahů časových v „oraciones compuestas“ ve spojení podřadném

<i>Časové mezipropoziční vztahy</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost</i>
<i>Celkem</i>	120	100,00 %
<u>Větně vyjádřené propozice</u>	81	67,50 %
<i>Mezipropoziční vztahy externí - sémantická závislost</i>	28	23,33 %
<i>Inkorporace propozice do propozice jiné</i>	37	30,83 %
<i>Vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu</i>	16	13,33 %
<u>Nevětné konstrukce s propozičním základem</u>	39	32,50 %
<i>Polopredikační klauzule s infinitivem</i>	29	24,17 %
<i>Polopredikační klauzule s gerundiem</i>	4	3,33 %
<i>Polopredikační klauzule s participiem</i>	6	5,00 %

Tabulka nám, kromě údajů o kvantitativním zastoupení jednotlivých druhů mezipropozičních vztahů časových, podává informace o formě predikace, prostřednictvím které jsou dané mezipropoziční vztahy vyjadřovány. Jak můžeme vidět, v analyzovaných publicistických textech dominují časové mezipropoziční vztahy vyjádřené větně, ale ani nevětné konstrukce s propozičním základem nejsou co do počtu zanedbatelné. O 35 % zde tedy převládá primární predikace, která představuje propozici vyjádřenou verbem finitem, nad predikací sekundární, jež je zpravidla vyjádřena polopredikačními, případně nominálními, vazbami. (Karlík, Nekula, Pleskalová 2002: 339)

Časové vztahy mezi propozicemi byly ve zkoumaném publicistickém materiálu nejčastěji vyjádřeny pomocí inkorporace propozice do propozice jiné – 30,83 %, o které jsme již dříve uvedli, že zahrnuje časové věty vyjádřené v rámci „oraciones complejas“. Na druhém místě skončily polopredikační klauzule s infinitem - 24,17 %, kterým však obstojně sekundovaly mezipropoziční vztahy externí v podobě sémantické závislosti mezi propozicemi – 23,33%. Téměř o polovinu nižší zastoupení měly vztahy vyjádřené vztažením propozice k obsahu nominálního výrazu – 13,33 %, jejichž výskyt byl pozorován především ve stylu analytickém. Mezipropoziční vztahy vyjádřené polopredikačními klauzulemi s gerundiem a participiem jsme pozorovali minimálně.

b) Věty časové

Údaje v této kapitole udávají kvantitativní výskyt časových vět v rámci „oraciones complejas“ a „conjuntos oracionales“. Tabulka tedy obsahuje jak mezipropoziční vztahy externí, tak vztahy vzniklé inkorporací jedné propozice do jiné. Vrátime-li se ještě jednou k předešlé tabulce, pochopíme, že časové věty s 54,16 % relativní četnosti výskytu, představují vůbec nejčastější druh vyjádření mezipropozičního časového vztahu. Což je skutečnost, kterou jsme při psaní této práce předpokládali a věnovali teorii časových vět nejvíce prostoru.

Tabulka 12: Temporální vztahy vyjádřené pomocí časových vět v rámci „oraciones compuestas“ ve spojení podřadném

Časové věty	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ
Celkem	65	100,00 %				
Zařazení	54	83,08 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		32/6	49,23 %		
	<i>Nesoučasnost</i>		22	33,85 %		
			Předčasnost		5	7,69 %
			Bezprostřední sled dějů		13	20,00 %
			Následnost		4	6,15 %
Ohraničení	11	16,92 %				
	<i>Počátek děje</i>		6	9,23 %		
	<i>Doba trvání děje</i>		2	3,08 %		
	<i>Konečná mez děje</i>		3	4,62 %		
OC	37	56,92 %				
Zařazení	29	44,62 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		18/4	27,69 %		
	<i>Nesoučasnost</i>		11	16,92 %		
			Předčasnost		4	6,15 %
			Bezprostřední sled dějů		5	7,69 %
			Následnost		2	3,08 %
Ohraničení	8	12,31 %				
	<i>Počátek děje</i>		4	6,15 %		
	<i>Doba trvání děje</i>		2	3,08 %		
	<i>Konečná mez děje</i>		2	3,08 %		
CO	28	43,08 %				
Zařazení	25	38,46 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		14/2	21,54 %		
	<i>Nesoučasnost</i>		11	16,92 %		
			Předčasnost		1	1,54 %
			Bezprostřední sled dějů		8	12,31 %
			Následnost		2	3,08 %
Ohraničení	3	4,62 %				
	<i>Počátek děje</i>		2	3,08 %		
	<i>Doba trvání děje</i>		0	0,00 %		
	<i>Konečná mez děje</i>		1	1,54 %		

V tabulce jsou zaznamenány základní informace o časových vztazích realizovaných vedlejšími větami časovými, a to jak uvnitř „oraciones complejas“ tak „conjuntos oracionales“. Jak je patrné v obou případech převládá vztah prostého časového zařazení děje věty hlavní nad vztahem vyjadřujícím jeho ohraničení (celkem 83,08 % prostého časového zařazení ku 16,92 % časového ohraničení děje věty hlavní). Téměř polovina vedlejších vět časových zařazovala v analyzovaných publicistických textech hlavní děj do vztahu současnosti - 49,23 %. V případě časového poměru nesoučasném byl nejčastějším vztah vyjadřující bezprostřední sled dějů – 20 %, zvláště pak jednalo-li se o časovou větu v rámci „conjunto oracional“

c) Právě vedlejší věty vztažné

Právě vedlejší věty vztažné zastupují druh meziprozodického vztahu vzniklého vztažením propozice k obsahu nominálního výrazu a, jak jsme si uvedli v teoretické části, mohou být různých druhů. My jsme se zabývali atributivní determinací okolnostního charakteru, kterou jsme si na základě její povahy rozdělili do 3. skupin. V tabulce uvádíme skupinu 1. pro vztažné věty uvozené vztažnými zájmeny nebo příslovci s časovým významem a skupinu 2. a 3. pro vztažné věty determinující výraz s rozpoznatelným a obecným časovým významem.

Tabulka 13: Temporální vztahy vyjádřené pomocí právě vedlejších vět vztažných

<i>Vztažné věty</i>	<i>AČ</i>	<i>RČ</i>	<i>AČ</i>	<i>RČ</i>	<i>AČ</i>	<i>RČ</i>
<i>Celkem</i>	<u>16</u>	<u>100,00 %</u>				
<i>Zařazení</i>	15	93,75 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		14	87,50		
	<i>Nesoučasnost</i>		1	6,25 %		
			<i>Předčasnost</i>		1	6,25 %
<i>Ohraničení</i>	1	6,25 %				
	<i>Počátek děje</i>		1	6,25 %		
<i>1. skupina</i>	<u>12</u>	<u>75,00 %</u>				
<i>Zařazení</i>	11	68,75 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		10	62,50 %		
	<i>Nesoučasnost</i>		1	6,25 %		
			<i>Předčasnost</i>		1	6,25 %
<i>Ohraničení</i>	1	6,25 %				
	<i>Počátek děje</i>		1	6,25 %		

<u>2.,3. skupina</u>	<u>4</u>	<u>25,00 %</u>				
Zařazení	4	25,00 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		4	25,00 %		

Jak jsme vypořizovali pravé vedlejší vztahné věty první skupiny 3x převyšovali počet pravých vtažných vět skupiny 2. a 3. I pro pravé vedlejší věty vztahné jsme provedli rozbor časových vztahů, jelikož však nebyly pomocí vztahné věty vyjádřeny veškeré z nich, není jejich výčet v tabulce uveden kompletně. Téměř všechny případy vztahných vět, až na jeden, představovali prosté časové zařazení a vztah současnosti.

d) Polopredikační klauzule

Uvedli jsme již dříve, že díky kombinaci omezeného prostoru a potřebě podat co největší množství informací, jsou polopredikační klauzule představující vděčný prostředek pro kondenzaci textu, v publicistickém stylu hojně využívané. Následující tabulka nám zaznamenává kvantitativní zastoupení jednotlivých typů polopredikačních klauzulí.

Tabulka 14: Poměrné zastoupení druhů polopredikačních klauzulí

Polopredikační klauzule	Absolutní četnost						Relativní četnost				
	<i>Polovětné</i>		<i>Vnitrovětné</i>		<i>Vázané subjektivá</i>		<i>Vázané objektivá</i>		<i>Absolutní subjektivá</i>		
Celkem	39	100,00 %									
<i>Celkem</i>	16	41,03 %	23	58,97 %	26	66,67 %	0	0,00 %	13	33,33 %	
<i>Infinitiv</i>	10	25,64 %	19	48,72 %	21	53,85 %	0	0,00 %	8	20,51 %	
<i>Gerundium</i>	2	5,13 %	2	5,13 %	4	10,26 %	0	0,00 %	0	0,00 %	
<i>Participium</i>	4	10,26 %	2	5,13 %	1	2,56 %	0	0,00 %	5	12,82 %	

Polopredikační klauzule jako typ sekundární predikace pro vyjadřování meziprozických vztahů časových byly nejčastěji tvořeny infinitivem (29) následovaným participiem (6) a gerundiem (4). Ve zkoumaném textovém materiálu byly celkově početnější vazby vnitrovětné – 58,97 %, tedy těsně napojené na větu hlavní. Polovětné vazby spojení volného představovaly 41,03 % všech vazeb polopredikačních klauzulí a jediný typ kondenzoru, jenž jim dával přednost, byl ten participiální. Zaměříme-li se na rozlišování mezi klauzulemi absolutními a vázanými, dojdeme k závěru, že 33,33 % polopredikačních klauzulí mělo podmět odlišný

od podmětu věty hlavní a u dvakrát tak velkého množství se jejich podmět shodoval. Jediným z řady vybočujícím kondenzorem bylo opět participium, které vykazovalo tendence opačné.

Tabulka 15: Temporální vztahy vyjádřené pomocí polopredikačních klauzulí

<i>Polopredikační klauzule</i>	<i>AČ</i>	<i>RČ</i>	<i>AČ</i>	<i>RČ</i>	<i>AČ</i>	<i>RČ</i>
<u>Celkem</u>	<u>39</u>	<u>100,00 %</u>				
<u>Zařazení</u>	36	92,31 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		6/1	15,38 %		
	<i>Nesoučasnost</i>		30	76,92 %		
			<i>Předčasnost</i>		19	48,72 %
			<i>Bezprostřední sled dějů</i>		7	17,95 %
			<i>Následnost</i>		4	10,26 %
<u>Ohraničení</u>	3	7,69 %				
	<i>Počátek děje</i>		1	2,56 %		
	<i>Doba trvání děje</i>		0	0,00 %		
	<i>Konečná mez děje</i>		2	5,13 %		
<u>Infinitiv</u>	<u>29</u>	<u>74,36 %</u>				
<u>Zařazení</u>	26	74,36 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		2	5,13 %		
	<i>Nesoučasnost</i>		24	61,54 %		
			<i>Předčasnost</i>		14	35,90 %
			<i>Bezprostřední sled dějů</i>		6	15,38 %
			<i>Následnost</i>		4	10,26 %
<u>Ohraničení</u>	3	7,69 %				
	<i>Počátek děje</i>		1	2,56 %		
	<i>Doba trvání děje</i>		0	0,00 %		
	<i>Konečná mez děje</i>		2	5,13 %		
<u>Gerundium</u>	<u>4</u>	<u>10,26 %</u>				
<u>Zařazení</u>	4	10,26 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		4/1	10,26 %		
<u>Participium</u>	<u>6</u>	<u>15,38 %</u>				
<u>Zařazení</u>	6	15,38 %				
	<i>Nesoučasnost</i>		6	15,38 %		
			<i>Předčasnost</i>		5	12,82 %
			<i>Bezprostřední sled dějů</i>		1	2,56 %

Analýza časových vztahů opět ukazuje na převahu prostého časového zařazení nad časovým ohraničením děje, přičemž gerundium a participium nevyjadřují časové ohraničení děje vůbec. Gerundium ze své povahy nemůže vyjadřovat jiný než současný vztah, participiu naopak vyjadřuje jen vztahy nesoučasné vymezující předčasnost (5 z 6) či bezprostřední sled dějů (1 z 6). Infinitiv jakožto bezpříznakový je v tomto ohledu více flexibilní, ačkoli i u něj lze objevit jistou tendenci k vyjadřování vztahu nesoučasnosti (61,54 %) a předčasnosti (35,90 %).

e) Časové vztahy

Poslední kapitola v rámci kvantitativní analýzy prostředků pro vyjadřování meziprozodických vztahů časových ve španělské publicistice podhaluje tendence v užití časových vztahů.

Tabulka 16: Relativní četnost časových vztahů zkoumaných publicistických textů

Časový vztah	CP	Zařazení	Děj současný	Děj nesoučasný	Ohraničení	Počátek	Trvání	Konec
AČ	120	105	52	53	15	8	2	5
RČ	100 %	87,50 %	43,33 %	44,17 %	12,50 %	6,67 %	1,67 %	4,17 %

Španělský publicistický styl tíhne k vyjadřování meziprozodických vztahů časových skrze prosté časové zařazení děje věty hlavní (87,50 % všech časových vztahů). Rovnoměrně jsou přitom zastoupeny časové vztahy současnosti i nesoučasnosti. Časový vztah vyjádřený prostřednictvím ohraničení děje věty hlavní (12,50 %) je nejčastěji zastoupen dějem, jenž vymezuje počátek děje věty řídicí (6,67 %), dále pak dějem ohraničujícím konečnou mez děje věty hlavní (4,17) a minimální zastoupení připadá na propozice určující dobu trvání děje hlavního (1,67 %).

4.6. Kvantitativní analýza prostředků pro vyjadřování meziprozodických vztahů časových ve španělských zpravodajských textech

a) Časové meziprozodické vztahy v „oraciones compuestas“ ve spojení podřadném

Tabulka 17: Druhy mezipropozičních vztahů časových v „oraciones compuestas“ ve spojení podřadném

<i>Časové mezipropoziční vztahy</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost</i>
<i>Celkem</i>	54	100,00 %
<u>Větně vyjádřené propozice</u>	26	48,15 %
<i>Mezipropoziční vztahy externí - sémantická závislosti</i>	8	14,81 %
<i>Inkorporace propozice do propozice jiné</i>	13	24,07 %
<i>Vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu</i>	5	9,26 %
<u>Nevětné konstrukce s propozičním základem</u>	28	51,85 %
<i>Polopredikační klauzule s infinitivem</i>	24	44,44 %
<i>Polopredikační klauzule s gerundiem</i>	1	1,85 %
<i>Polopredikační klauzule s participiem</i>	3	5,56 %

Tabulka 17 stejně jako v případě kapitoly 4.5. přináší informace o kvantitativním zastoupení jednotlivých druhů mezipropozičních vztahů časových a formě predikace, jejíž pomocí jsou dané mezipropoziční vztahy vyjadřovány. Zde dochází pro nás k velmi zajímavé skutečnosti, a sice že nevětné konstrukce s propozičním základem představují pro vyjádření časového vztahu častější formu než větně vyjádřené propozice. Sice je daný rozdíl minimální, ale pro nás jde, v porovnání se situací u stylu analytického, o fakt rozhodující. Říká nám totiž, že texty zpravodajského stylu mají tendenci potlačovat slovesnou složku výpovědi a prosazovat sémantickou kondenzaci. Zároveň se nám potvrzuje tvrzení, že pro slohový postup informační (jež je ve zpravodajském stylu jednoznačně nejvyužívanějším) je charakteristické užití neosobních konstrukcí. Druhým nejčetnějším prostředkem pro vyjádření mezipropozičních vztahů časových v rámci zpravodajského stylu jsou vedlejší věty časové, představující 28,88 % všech časových vztahů (24,07 % + 14,81 %). Je také vhodné povšimnout si omezeného množství mezipropozičních časových vztahů vyjádřených vztažením propozice k obsahu nominálního výrazu (pouze 9,26 %).

b) Věty časové

Údaje zaznamenané v tabulce 18 ve své podstatě kopírují ty z tabulky 12. Také zde u časových vět z „oraciones complejas“ a „conjuntos oracionales“ značně převládá prosté časové zařazení nad ohraničením (85,71 % vs. 14,29 %). Více jak polovina vedlejších vět časových zařazovala děj věty hlavní do vztahu současnosti, což ovšem neplatilo v případě časových vět v rámci „oraciones complejas“.

Tabulka 18: Temporální vztahy vyjádřené pomocí časových vět v rámci „oraciones compuestas“ ve spojení podřadném

Časové věty	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ
Celkem	<u>21</u>	<u>100,00 %</u>				
Zařazení	18	85,71 %				
	Současnost/souběžnost		11/2	52,38 %		
	Nesoučasnost		7	33,33 %		
			Předčasnost		3	14,29 %
			Bezprostřední sled dějů		2	9,52 %
			Následnost		2	9,52 %
Ohraničení	3	14,29 %				
	Počátek děje		1	4,76 %		
	Doba trvání děje		1	4,76 %		
	Konečná mez děje		1	4,76 %		
OC	<u>13</u>	<u>61,90 %</u>				
Zařazení	10	47,62 %				
	Současnost/souběžnost		4	19,05 %		
	Nesoučasnost		6	28,57 %		
			Předčasnost		3	14,29 %
			Bezprostřední sled dějů		1	4,76 %
			Následnost		2	9,52 %
Ohraničení	3	14,29 %				
	Počátek děje		1	4,76 %		
	Doba trvání děje		1	4,76 %		
	Konečná mez děje		1	4,76 %		
CO	<u>8</u>	<u>38,10 %</u>				
Zařazení	8	38,10 %				
	Současnost/souběžnost		7/2	33,33 %		
	Nesoučasnost		1	4,76 %		
			Bezprostřední sled dějů		1	4,76 %

c) Právě vedlejší věty vztažné

Již bylo naznačeno, že právě vedlejší věty vztažné byly v textech zpravodajského stylu zastoupeny zcela minimálně. Jistým důvodem k tomu může být fakt, že vztažné věty zpravidla nějakým způsobem rozvíjejí či doplňují již sdělenou informaci, čehož zpravodajský styl nemá zapotřebí využívat. Byly-li vztažné věty ve zpravodajském stylu vyjádřeny, jednalo se hlavně o jejich 1. skupinu. Téměř všechny přitom vyjadřovaly časové zařazení děje věty hlavní prostřednictvím uvedení děje současného.

Tabulka 19: Temporální vztahy vyjádřené pomocí pravých vedlejších vět vztažných

<i>Vztažné věty</i>	<i>AČ</i>	<i>RČ</i>	<i>AČ</i>	<i>RČ</i>	<i>AČ</i>	<i>RČ</i>
<i>Celkem</i>	<u>5</u>	<u>100,00 %</u>				
<i>Zařazení</i>	5	100,00 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		4	80,00 %		
	<i>Nesoučasnost</i>		1	20,00 %		
			<i>Předčasnost</i>		1	20,00 %
			<i>Bezprostřední sled dějů</i>			
			<i>Následnost</i>			
<i>1. skupina</i>	<u>4</u>	<u>80,00 %</u>				
<i>Zařazení</i>	4	80,00 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		3	60,00 %		
	<i>Nesoučasnost</i>		1	20,00 %		
			<i>Předčasnost</i>		1	20,00 %
			<i>Bezprostřední sled dějů</i>			
			<i>Následnost</i>			
<i>2.,3. skupina</i>	<u>1</u>	<u>20,00 %</u>				
<i>Zařazení</i>	1	20,00 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		1	20,00 %		

d) Polopredikační klauzule

Tabulka 20 : Poměrné zastoupení druhů polopredikačních klauzulí

Polopredikační klauzule	Absolutní četnost						Relativní četnost			
	28		100,00 %							
	Polovětné		Vnitrovětné		Vázané subjektivá		Vázané objektová		Absolutní subjektivá	
<i>Celkem</i>	12	42,86 %	16	57,14 %	19	66,67 %	0	0,00 %	9	32,14 %
<i>Infinitiv</i>	9	32,14 %	15	48,72 %	17	60,71 %	0	0,00 %	7	25,00 %
<i>Gerundium</i>	0	0,00 %	1	5,13 %	1	5,13 %	0	0,00 %	0	0,00 %
<i>Participium</i>	3	10,71 %	0	5,13 %	1	5,13 %	0	0,00 %	2	7,14 %

Výše uvedená tabulka nám analyzuje po časových větách nejfrekventovanější prostředek pro vyjadřování meziprozických vztahů časových ve španělských zpravodajských testech. Nejvyužívanějším byl infinitiv ve vnitrovětné vazbě, jež představovalo téměř polovinu všech kondenzorů. Dále pak infinitiv ve vazbě polovětné (32,14 %) a dlouho za ním participium ve vazbě polovětné. Shodný počet výskytů zaznamenaly vazby vnitrovětné s gerundiem a participiem (5,13 %). Co se podmětu hlavní věty a vedlejší polopredikační konstrukce týká, nejvyšší zastoupení měly opět vazby vázané a jediné participium preferovalo vazby absolutní.

Tabulka 21: Temporální vztahy vyjádřené pomocí polopredikačních klauzulí

Polopredikační klauzule	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ
<u>Celkem</u>	<u>28</u>	<u>100,00 %</u>				
<u>Zařazení</u>	25	89,29 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		2	7,14 %		
	<i>Nesoučasnost</i>		23	82,14 %		
			Předčasnost		16	57,14 %
			Bezprostřední sled dějů		5	17,86 %
			Následnost		2	7,14 %
<u>Ohraničení</u>	3	10,71 %				
	<i>Počátek děje</i>		1	3,57 %		
	<i>Konečná mez děje</i>		2	7,14 %		
<u>Infinitiv</u>	<u>24</u>	<u>85,71 %</u>				
<u>Zařazení</u>	21	75,00 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		1	3,75 %		
	<i>Nesoučasnost</i>		20	71,43 %		
			Předčasnost		14	50,00 %
			Bezprostřední sled dějů		4	14,29 %
			Následnost		2	7,14 %
<u>Ohraničení</u>	3	10,71 %				
	<i>Počátek děje</i>		1	3,75 %		
	<i>Konečná mez děje</i>		2	7,14 %		
<u>Gerundium</u>	<u>1</u>	<u>3,75 %</u>				
<u>Zařazení</u>	1	3,75 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		1	3,75 %		
<u>Participium</u>	<u>3</u>	<u>10,71 %</u>				
<u>Zařazení</u>	3	10,71 %				
	<i>Nesoučasnost</i>		3	10,71 %		
			Předčasnost		2	7,14 %
			Bezprostřední sled dějů		1	3,75 %

I zde dominuje vztah prostého časového zařazení děje věty hlavní nad vztahem vyjadřujícím jeho ohraničení a převládá vztah nesoučasnosti.

e) Časové vztahy

Závěrečná kapitola rozboru prostředků pro vyjadřování mezipropozičních vztahů časových ve zpravodajském stylu opět monitoruje užití časové vztahy.

Tabulka 22: Relativní četnost časových vztahů zkoumaných textů zpravodajského žánru

Časový vztah	CP	Zařazení	Děj současný	Děj nesoučasný	Ohraničení	Počátek	Trvání	Konec
AČ	54	48	17	31	6	2	1	3
RČ	100 %	88,89 %	31,48 %	57,41 %	11,11 %	3,70 %	1,85 %	5,56 %

Zpravodajský styl má ještě větší tendenci vyjadřovat mezipropoziční vztahy časové prostřednictvím prostého časového zařazení věty hlavní než publicistický styl celkem (88,89 %). Častěji přitom využívá možnosti uvedení děje nesoučasného. Funkci vedlejšího děje ohraničujícího děj věty hlavní zastává pouze zhruba v 1/10 případů.

4.7. Kvantitativní analýza prostředků pro vyjadřování mezipropozičních vztahů časových ve španělských analytických textech

a) Časové mezipropoziční vztahy v „oraciones compuestas“ ve spojení podřadném

V případě španělských publicistických textů analytických převládají větně vyjádřené mezipropoziční vztahy časové nad konstrukcemi polopredikačními s propozičním základem. Na rozdíl od stylu zpravodajského obsahuje totiž naprostá většina z nich (83,33 %) predikaci primární. Díky větně vyjádřeným propozicím se text stává pro čtenáře jasnějším, méně komplikovaným, zároveň se však o něco prodlouží.

66,66 % všech mezipropozičních časových vztahů bylo v analytickém stylu vyjádřeno prostřednictvím vedlejší vět časových, kdy na 36,36 % připadala „oración compleja“ a na 30,30 % spojení v rámci „conjunto oracional“. Relativně vysoké zastoupení mají i pravé vedlejší věty vztažné a polopredikační klauzule, přičemž každý z nich tvoří zhruba 1/6 zkoumaných mezipropozičních vztahů časových.

Tabulka 23: Druhy mezipropozičních vztahů časových v „oraciones compuestas“ ve spojení podřadném

<i>Časové mezipropoziční vztahy</i>	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost</i>
<i>Celkem</i>	66	100,00 %
<u>Včetně vyjádřené propozice</u>	55	83,33 %
<i>Mezipropoziční vztahy externí - sémantická závislosti</i>	20	30,30 %
<i>Inkorporace propozice do propozice jiné</i>	24	36,36 %
<i>Vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu</i>	11	16,67 %
<u>Nevčetně konstrukce s propozičním základem</u>	11	16,67 %
<i>Polopredikační klauzule s infinitivem</i>	5	7,57 %
<i>Polopredikační klauzule s gerundiem</i>	3	4,55 %
<i>Polopredikační klauzule s participiem</i>	3	4,55 %

b) Věty časové

Ačkoli je rozdíl méně patrný, než tomu bylo u stylu zpravodajského, i v případě vedlejších vět časových nepatrně převládá počet spojení v rámci „oraciones complejas“ nad „conjuntos oracionales“ (54,55 % ku 45,45 %). Vyjádření prostého časového zařazení opět převažuje nad časovým ohraničením děje a nejvyužívanějším časovým zařazením je vztah současnosti. Pouze v případě „conjuntos oracionales“ bylo častějším jevem zařazení děje věty hlavní uvedením děje nesoučasného, převážně ve vztahu jejich bezprostředního sledu.

Tabulka 24: Temporální vztahy vyjádřené pomocí časových vět v rámci „oraciones compuestas“ ve spojení podřadném

Časové věty	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ
<u>Celkem</u>	<u>44</u>	<u>100,00 %</u>				
Zařazení	36	81,82 %				
	Současnost/souběžnost		21/4	47,73 %		
	Nesoučasnost		15	34,09 %		
			Předčasnost		2	4,55 %
			Bezprostřední sled dějů		11	25,00 %
			Následnost		2	4,55 %
Ohraničení	8	18,18 %				
	Počátek děje		5	11,36 %		
	Doba trvání děje		1	2,27 %		
	Konečná mez děje		2	4,55 %		
<u>OC</u>	<u>24</u>	<u>54,55 %</u>				
Zařazení	19	43,18 %				
	Současnost/souběžnost		14/4	31,82 %		
	Nesoučasnost		5	11,36 %		
			Předčasnost		2	4,55 %
			Bezprostřední sled dějů		3	6,82 %
Ohraničení	5	11,36 %				
	Počátek děje		3	6,82 %		
	Doba trvání děje		1	2,27 %		
	Konečná mez děje		1	2,27 %		
<u>CO</u>	<u>20</u>	<u>45,45 %</u>				
Zařazení	17	38,64 %				
	Současnost/souběžnost		7	15,91 %		
	Nesoučasnost		10	22,73		
			Bezprostřední sled dějů		8	18,18
			Následnost		2	4,55 %
Ohraničení	3	6,82 %				
	Počátek děje		2	4,55 %		
	Konečná mez děje		1	2,27 %		

c) Pravé vedlejší věty vztažné

Jak již bylo uvedeno dříve, výskyt pravých vztažných vět byl ve zkoumaném jazykovém materiálu příznačný pro dílčí funkční styl analytický. Domníváme se, že daná skutečnost je způsobena tím, že na rozdíl od stylu zpravodajského je posláním analytických textů informací nejen sdělovat, ale i analyzovat, komentovat a hodnotit. Právě tyto funkce jsou vlastní slohového postupu úvahového a výkladového, které jsou, kromě jiného, charakteristické právě vysokou frekvencí vztažných vět.

V realizovaných vztažných větách převládaly ty z námi definované skupiny 1 a zcela opět dominovalo časové zařazení uvedením děje ve vztahu současnosti.

Tabulka 25: Temporální vztahy vyjádřené pomocí pravých vedlejších vět vztažných

Vztažné věty	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ
<u>Celkem</u>	<u>11</u>	<u>100,00 %</u>				
Zařazení	10	90,91 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		10	90,91 %		
Ohraničení	1	9,09 %				
	<i>Počátek děje</i>		1	9,09 %		
<u>1. skupina</u>	<u>8</u>	<u>72,73 %</u>				
Zařazení	7	63,64 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		7	63,64 %		
Ohraničení	1	9,09 %				
	<i>Počátek děje</i>		1	9,09 %		
<u>2.,3. skupina</u>	<u>3</u>	<u>27,27 %</u>				
Zařazení	3	27,27 %				
	<i>Současnost/souběžnost</i>		3	27,27 %		

d) Polopredikační klauzule

Ačkoli byla frekvence výskytu polopredikačních klauzulí menší než v případě textů stylu zpravodajského, nebyla zanedbatelná. Přeci jen se i v případě analytického stylu jedná o dílčí funkční styl publicistiky, pro kterou jsou prostředky syntaktické kondenzace charakteristické.

Tabulka 26: Poměrné zastoupení druhů polopredikačních klauzulí

Polopredikační klauzule	Absolutní četnost				Relativní četnost					
	Polovětné		Vnitrovětné		Vázané subjektivá		Vázané objektová		Absolutní subjektivá	
Celkem	11	100,00 %								
<i>Celkem</i>	4	36,36 %	7	63,64%	7	63,64 %	0	0,00 %	4	36,36 %
<i>Infinitiv</i>	1	9,09 %	4	36,36 %	4	36,36 %	0	0,00 %	1	9,09 %
<i>Gerundium</i>	2	18,18 %	1	9,09 %	3	27,27 %	0	0,00 %	0	0,00 %
<i>Participium</i>	1	9,09 %	2	18,18 %	0	0,00 %	0	0,00 %	3	27,27 %

Tabulka 26 nám ukazuje, že znovu převládal těsný vnitrovětný typ kondenzorů nad volnějšími polovětnými. Nejčastější polopredikační klauzulí s časovým významem byla vázaná subjektivá klauzule s infinitivem, hned však následovaná subjektivou vázanou s gerundiem a subjektivou absolutní s participiem.

V níže uvedené tabulce opět shrnujeme jednotlivé konkrétní časové vztahy vyjádřené polopredikačními klauzulemi. I zde se potvrzuje, že zatímco infinitiv pojmenovává proces bezpříznakově a lze ho tedy použít pro vyjádření vztahů současných i nesoučasných, gerundium vyjadřuje jen časy současné a participium naopak jen ty nesoučasné.

Tabulka 27: Temporální vztahy vyjádřené pomocí polopredikačních klauzulí

Polopredikační klauzule	AČ	RČ	AČ	RČ	AČ	RČ
Celkem	11	100,00 %				
Zařazení	11	100 %				
	Současnost/souběžnost		4/1	36,36 %		
	Nesoučasnost		7	63,64 %		
			Předčasnost		2	18,18 %
			Bezprostřední sled dějů		3	27,27 %
			Následnost		2	18,18 %
Infinitiv	5	45,45 %				
Zařazení	5	45,45 %				
	Současnost/souběžnost		1	9,09		
	Nesoučasnost		4	36,36 %		

			Předčasnost	0	0,00 %
			Bezprostřední sled dějů	2	18,18 %
			Následnost	2	18,18 %
Gerundium	3	27,27 %			
Zařazení	3	27,27 %			
	Současnost/souběžnost		3/1	27,27 %	
Participium	3	27,27 %			
Zařazení	3	27,27 %			
	Nesoučasnost		3	27,27 %	
			Předčasnost	3	27,27 %

e) Časové vztahy

Také tendencí dílčího publicistického stylu analytického je vyjadřovat časové vztahy děje věty hlavním prostřednictvím jeho časového zařazení (86,36 %). Nicméně i věty vymezující trvání děje věty hlavní mají v analytickém stylu své zástupce (13,64 %). Obecně je zde časové zařazení hlavního děje prováděno skrze uvedení vedlejšího děje současného, v případě časového ohraničení se pak jedná hlavně o vedlejší větu uvádějící začátek děje věty řídicí, tedy odpovídající na otázku odkdy trvá děj věty hlavní.

Tabulka 28: Relativní četnost časových vztahů zkoumaných textů analytického žánru

Časový vztah	CP	Zařazení	Děj současný	Děj nesoučasný	Ohraničení	Počátek	Trvání	Konec
AC	66	57	35	23	9	6	1	2
RC	100 %	86,36 %	53,03 %	34,85 %	13,64 %	9,09 %	1,52 %	3,03 %

4.8. Kvantitativní analýza spojovacích výrazů

V této kapitole provedeme kvantitativní analýzu spojovacích výrazů uvozujících vedlejší věty v rámci „oraciones compuestas“. V níže uvedené tabulce jsou zaznamenány veškeré časové spojovací výrazy, jež se vyskytly v námi zkoumaném jazykovém materiálu španělských publicistických textů. Údaj o jejich frekvenci je uveden také zvlášť z pohledu stylu zpravodajského a analytického.

Tabulka 29: Časové spojovací výrazy v rámci „oraciones compuestas“ ve spojení podřadném s reálně vyjádřeným časovým vztahem

Spojovací výraz	Celkem 120		Zpravodajský styl 54		Analytický styl 66	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Cuando	34	28,33 %	7	12,96 %	27	40,91 %
En cuanto	2	1,67 %	0	0,00 %	2	3,03 %
Cada vez que	1	0,83 %	0	0,00 %	1	1,52 %
Mientras (que)	11	9,17 %	7	12,96 %	4	6,06 %
Al	9	7,50 %	5	9,26 %	4	6,06 %
Al (mismo) tiempo/a la hora que	4	3,33 %	2	3,70 %	2	3,03 %
Después (de) que	7	5,83 %	6	11,11 %	1	1,52 %
Tras	14	11,67 %	12	22,22 %	2	3,03 %
Desde (que)	6	5,00 %	1	1,85 %	5	7,58 %
Antes (de) que	8	6,67 %	4	7,41 %	4	6,06 %
Hasta (que)	5	4,17 %	3	5,56 %	2	3,03 %
Předložka + que	10	8,33 %	3	5,56 %	7	10,61 %
Korelativní spojení	1	0,83 %	0	0,00 %	1	1,52 %
ND	8	6,67 %	4	7,41 %	4	6,06 %

Nejvyšší frekvence užití dosáhl časově neutrální spojovací výraz „cuando“ (28,33 %), následovaný výrazem „tras“ uvozujícím převážně nevětné konstrukce s propozičním základem (11,67 %) a spojovacím výrazem „mientras“ uvádějícím hlavní a vedlejší větu do vztahu současnosti (9,17 %). Poměrně často se v publicistickém stylu uplatnily i spojovací výrazy „al“ v kombinaci s infinitivem (7, 50 %), „antes (de) que“ pro vyjádření vztahu následnosti, „después (de) que“ pro vztah předčasnosti (5,83 %), a pro ohraničení doby trvání hlavního děje spojovací výrazy „desde (que)“ (5 %) a „hasta (que)“ (4,17 %). Pro pravé vztažné věty byly naopak příznačná spojení předložky a podřadícího výrazu „que“. Porovnáme-li spojovací prostředky zpravodajského a analytického stylu, zjistíme, že škála užitých spojovacích výrazů textů analytických je širší než u textů zpravodajských, což je vzhledem k větší míře účasti autora na analytických textech vcelku pochopitelné. Analytický styl se také výrazně liší od stylu zpravodajského ve frekvenci užití spojovacího výrazu „cuando“ a „tras“. Tato skutečnost je dána tím, že „cuando“ uvozuje větně vyjádřené propozice, zatímco „tras“ uvozuje převážně propozice se sekundární predikací, což se naprosto shoduje s údaji o

zastoupení včetně vyjádřených propozic a polopredikačních klauzulí s propozičním základem, které jsme si uvedli v předcházejících kapitolách.

Pro úplnost uvádíme 4 různé tabulky představující údaje o výzkumu kvantitativního výskytu časových spojovacích výrazů v jednotlivých typech prostředků pro vyjádření mezipropozičního časového vztahu. Jelikož časové vztahy ve většině případů vyplývají ze samotné povahy spojovacího prostředku, kterou jsme si v teoretické části již charakterizovali v kapitole tomu určené, není potřeba tyto dále komentovat.

Jen čtenářům doporučíme povšimnout si faktu, že spojovací výraz „cuando“ skutečně uvozuje jak vedlejší věty uvádějící děj věty hlavní do vztahu současnosti, tak věty, které řídící děj uvádějí do vztahu nesoučasnosti; zatímco ostatní spojovací výrazy (kromě spojení předložky „a“ a členu, jež vyjadřoval obojí vztah) jsou již předem významově specializovány na vyjadřování jen jednoho z uvedených vztahů.

Na závěr analýzy časových spojovacích výrazů bychom rádi podali důkaz o v kapitole 2.2.6.1. teoretické části zmíněné anomálii, kdy vedlejší věty uvozené výrazem „después (de) que“, případně „desde que“ nesou sloveso v subjuntivu. Na daný jev jsme narazili v jednom ze dvou případů užití časové věty uvozené spojovacím výrazem „después (de) que“ a rádi ho proto zveřejníme.

Příklad 69: Allí había llegado después de que un desconocido, “un hombre rubio, con los ojos azules, de unos 45 años”, la abordase cerca de su casa y le entregara un teléfono a prueba de interceptaciones para que concertara una cita con el entonces primer ministro.

(http://internacional.elpais.com/internacional/2012/04/16/actualidad/1334603488_694443.html, 25.4.2012)

- **Spojovací výrazy uvozující věty časové**

Tabulka 30: Absolutní četnost výskytu spojovacích výrazů uvozujících věty časové

<i>Spojovací výraz</i>	<i>Časové zařazení</i>	<i>Děj současný</i>	<i>Děj nesoučasný</i>		<i>Časové ohraničení</i>	<i>Počátek</i>	<i>Trvání</i>	<i>Konec</i>
Cuando	31	18	13		-	-	-	-
			<i>Předčasnost</i>	4				
			<i>Bezprostřední sled</i>	9				
En cuanto	2	-	2		-	-	-	-
			<i>Bezprostřední sled</i>	2				
Cada vez que	1	1	-	-	-	-	-	-
Mientras (que)	9	9	-	-	2	-	2	-
Al (mismo) tiempo/a la hora que	4	4	-	-	-	-	-	-
Después (de) que	2	-	2		-	-	-	-
			<i>Předčasnost</i>	2				
Tras	-	-	-	-	1	1	-	-
Desde (que)	-	-	-	-	5	5	-	-
Antes (de) que	4	-	4		-	-	-	-
			<i>Následost</i>	4				
Hasta (que)	-	-	-	-	3	-	-	3
Korelativní spojení	1	1	-	-	-	-	-	-

- **Spojovací výrazy uvozující pravé věty vztažné**

Tabulka 31: Absolutní četnost výskytu spojovacích výrazů uvozujících pravé vedlejší věty vztažné

<i>Spojovací výraz</i>	<i>Časové zařazení</i>	<i>Děj současný</i>	<i>Děj nesoučasný</i>		<i>Časové ohraničení</i>	<i>Počátek</i>	<i>Trvání</i>	<i>Konec</i>
Cuando	4	4	-	-	-	-	-	-
Después (de) que	1	-	1		-	-	-	-
			<i>Předčasnost</i>	1				
Desde (que)	-	-	-	-	1	1	-	-
Předložka + que	10	10	-	-	-	-	-	-

- **Spojovací výrazy uvozující polopredikační klauzule**

Tabulka 32: Absolutní četnost výskytu spojovacích výrazů uvozujících polopredikační klauzule

<i>Spojovací výraz</i>	<i>Časové zařazení</i>	<i>Děj současný</i>	<i>Děj nesoučasný</i>		<i>Časové ohraničení</i>	<i>Počátek</i>	<i>Trvání</i>	<i>Konec</i>
Al	9	2	7		-	-	-	-
			<i>Bezprostřední sled</i>	7				
Después de	4	-	4		-	-	-	-
			<i>Předčasnost</i>	4				
Tras	12	-	12		1	1	-	-
			<i>Předčasnost</i>	12				
Antes de	4	-	4		-	-	-	-
			<i>Následnost</i>	4				
Hasta	-	-	-	-	2	-	-	2
ND	8	4	4		-	-	-	-
			<i>Předčasnost</i>	3				
			<i>Bezprostřední sled</i>	1				

- Časové spojovací výrazy uvozující jiné druhy větných a nevětných propozic

Tabulka 33: Absolutní četnost výskytu spojovacích výrazů uvozujících jiný než výše uvedený druh časového vztahu mezi propozicemi

<i>Spojovací výraz</i>	<i>Časové zařazení</i>	<i>Děj současný</i>	<i>Děj nesoučasný</i>		<i>Časové ohraničení</i>	<i>Počátek</i>	<i>Trvání</i>	<i>Konec</i>
<i>Inverzní časová souvětí</i>								
Cuando	2	2	-	-	-	-	-	-
<i>Souvětí s rychlým sledem dvou dějů</i>								
Y luego ya	1	-	1	-	-	-	-	-
<i>Nominální konstrukce</i>								
Al	1	1	-	-	-	-	-	-
Después	4	-	4		-	-	-	-
			<i>Předčasnost</i>	4				
Tras	13	-	13		-	-	-	-
			<i>Předčasnost</i>	13				
Desde	-	-	-	-	1	1	-	-
Antes	1	-	1		-	-	-	-
			<i>Následnost</i>	1				
Hasta	-	-	-	-	1	-	-	1

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo charakterizovat prostředky pro vyjadřování mezipropozičních vztahů časových a analyzovat jejich užití ve dvou žánrech publicistického stylu – zpravodajském a analytickém. Naší snahou bylo přitom najít jisté zákonitosti v tendencích dílčích funkčních stylů publicistických vyjadřovat mezipropoziční časové vztahy převážně jedním z charakterizovaných způsobů, a zároveň odpovědět na v úvodu vyřčené otázky.

Než jsme však mohli započít se samotným výzkumem, bylo nutné nejprve si charakterizovat zkoumaný žánr publicistického stylu a vymezit si prostředky pro vyjadřování časových mezipropozičních vztahů ve španělštině. Výsledkem této snahy je teoretická část diplomové práce, při jejímž sestavování jsme využili informací pocházejících z nejrůznějších gramatik španělského jazyka jak španělských tak českých autorů. Při definici mezipropozičních vztahů jsme se opírali o českou publikaci *Mluvnice češtiny. 3, Skladba* a pro získání stylistických faktů týkajících se publicistického stylu jsme převážně využili publikace *Současná stylistika* a *El País. Libro de estilo*.

Díky detailnímu výzkumu jsme došli k závěrům, že v publicistických textech převládají souvětná spojení vět nad větami jednoduchými a výpověďmi nevětnými. Celých 65 % syntaktických celků je totiž tvořeno „oraciones compuestas“. Zbývající procenta si mezi sebou rozdělují věty jednoduché (zhruba 29 %) a nevětné výpovědi (6 %), jež mají své místo hlavně v podnadpisech a titulcích publicistických útvarů. Z výskytů „oraciones compuestas“ jsme si vymezili ty, které obsahovaly některý z mezipropozičních vztahů časových – jednalo se o 16,38 % všech „oraciones complejas“ (každá 6. tedy byla souvětným spojením vět s mezipropozičním časovým vztahem), a zkoumali, jakým způsobem byl daný vztah mezi propozicemi vyjádřen. Dokázali jsme vysoký výskyt vyjádření s predikací sekundární, jenž potvrzuje fakt, že publicistické, a zvláště pak zpravodajské, texty hojně využívají prostředků pro syntaktickou kondenzaci textu, přesto však byl počet výskytu finitních tvarů verbálních častější. Primární predikace totiž přeci jen vyjadřuje mezipropoziční vztahy explicitně a pro čtenáře je tak text k pochopení jednodušší, což je jednou ze zásad publicistických textů.

Časové mezipropoziční vztahy byly ve zkoumaném vzorku textů nejčastěji vyjádřeny prostřednictvím vedlejší věty ve spojení hypotaktickém (83,33 % všech mezipropozičních vztahů časových), dále pak implicitně vyjádřeny pomocí nominalizace (17,39 %), své zastoupení, ač minimální, měly v textu i časové vztahy mezi propozicemi spojení parataktického (0,7 %). Zajímavé bylo porovnání výsledků zpravodajského a analytického stylu. Zatímco byl analytický styl zaměřený na vyjadřování daných mezipropozičních vztahů pomocí vedlejší věty podřadné, zpravodajský styl obsahoval vysoké množství nominálních konstrukcí, které by mohly být do vedlejší časové věty transformovány (tvořené téměř jednou pětinou všech časových vztahů). Tento výsledek nám jen potvrdil tvrzení z naší teoretické části, ohledně potřeby zpravodajského stylu, co nejrychleji podávat informace na omezeném prostoru, díky které využívá prostředků sémantické kondenzace vedoucích ke zhuštění vyjádření.

Zaměříme-li se pouze na vyjádření mezipropozičních vztahů časových pomocí vedlejší věty ve spojení podřadném, zjistíme, že nejvíce byly v daném vzorku textů zastoupeny vztahy externí mezipropoziční závislosti a inkorporace propozice do propozice jiné (54,16 %), dále vztahy vyjádřené prostřednictvím polopredikačních klauzulí s propozičním základem (32,5 %) a nejméně bylo vztahů vyjádřených pomocí vztažení propozice k obsahu nominálního výrazu (13,33 %). Poslední dva jmenované představovali stěžejní východisko pro hledání rozdílů mezi zpravodajským a analytickým stylem. Již jsme si uvedli, že zpravodajský styl využívá prostředků pro syntaktickou kondenzaci textu a polopredikační klauzule byly jedním z nich – představovali více jak polovinu všech ve zpravodajských textech se vyskytujících časových vztahů. Analytický styl, na druhou stranu ve srovnání se zpravodajskými články oplýval časovými vztahy vyjádřenými vztažením propozice k obsahu nominálního výrazu. Výskyt většího množství pravých vedlejších vět vztažných je dán úkolem stylu analyzovat sdělovanou informaci – k tomu analytický styl využívá slohový postup výkladový a úvahový, pro které jsou právě vedlejší věty vztažné příznačné.

Pokud jde o závěry týkající se frekvence samotných časových vztahů, tíhne publicistický styl, i obě jeho zkoumané dílčí složky, k vyjadřování mezipropozičních vztahů časových skrze prosté časové zařazení děje věty hlavní (87,50 % všech časových vztahů). Časové vztahy současnosti i nesoučasnosti jsou přitom zastoupeny rovnoměrně. Méně se tedy v textech vyskytují časové vztahy vyjádřené prostřednictvím

ohraničení trvání děje věty řídící (12,5 %), nacházející se převážně ve stylu analytickém. Nejčastěji bylo časové ohraničení vyjádřeno dějem, jenž vymezuje počátek děje věty řídící (6,67 %), dále pak dějem ohraničujícím jeho konečnou mez (4,17) a dobu trvání (1,67 %).

Ve zkoumaném publicistickém materiálu měla nejvyšší frekvenci užití spojka „cuando“, u které jsme navíc prokázali její všestrannost v užití, dále pak výrazy „tras“ a „al“ uvozující propozice nevětné, a spojovací výrazy „mientras“, „después (de) que“ a „antes (de) que“ pro vyjádření současnosti, předčasnosti a následnosti. Pro vyjádření ohraničení doby trvání hlavního děje se nejčastěji vyskytovaly spojovací výrazy „desde (que)“ a „hasta (que)“.

Přestože byl rozsah námi zkoumaného materiálu dosti omezený, podařilo se nám odpovědět na všechny otázky, jež jsme si vymezili v úvodu a navíc přitom i potvrdit některá tvrzení uvedená v teoretické části práce týkající se charakteristiky publicistického, respektive zpravodajského a analytického stylu. Domníváme se, že ačkoli byl analyzovaný jazykový materiál méně rozsáhlý, díky skutečnosti, že jsou publicistické texty většinou velmi krátké a bylo jich tedy analyzováno více, jsme splnili požadavek na rozmanitost materiálu výzkumu. Jak jsme již naznačili v úvodu, publicistický styl se neustále vyvíjí a mění, a proto by jistě bylo zajímavé za nějakou dobu obdobnou analýzu zopakovat a její výsledky případně i porovnat se závěry této práce.

RESUMEN

La presente tesis aborda el tema de las relaciones interproposicionales – en concreto trata sobre las relaciones temporales, en los textos periodísticos españoles. Su objetivo es analizar dichas relaciones temporales en el estilo informativo y de opinión. El trabajo se divide en dos partes principales – en la parte teórica y en la parte práctica que representa los resultados del análisis efectuado, también incluye los capítulos de introducción en el cual definimos las preguntas fundamentales, de conclusión y de resumen en la lengua española.

En la parte teórica de este trabajo empezamos por determinar el concepto de la proposición y de las relaciones interproposicionales. Brevemente presentamos la tipología de todas las relaciones interproposicionales y de forma más detallada luego describimos las temporales. Dedicamos una parte del primer capítulo a la definición de las oraciones compuestas y a la descripción de las diferencias entre las coordinadas y subordinadas. También mencionamos los principales rasgos de la comprensión de las oraciones compuestas en los conceptos tradicionales checos y españoles y sus diferencias respectivas.

Luego, en el capítulo dos, tratamos sobre la percepción del tiempo desarrollando el tema del tiempo lingüístico. Este hecho comprende la clasificación de los tiempos gramaticales, funciones de los complementos circunstanciales de tiempo y tipos de circunstancias temporales. Definimos las relaciones temporales junto con sus conectores apropiados que establecen relaciones de simultaneidad, anterioridad o posterioridad entre el tiempo del evento subordinado y el del evento principal. También nos dedicamos al tipo de relaciones delimitativas que nos dan información sobre el momento en que comienza, dura o cesa el evento de la oración principal.

En cuanto al estudio de la tipología de las relaciones interproposicionales de tiempo, los capítulos 2.2.2., 2.3. y 2.4. están dedicados a las oraciones adverbiales temporales, adjetivas de relativo y a las cláusulas semipredicativas que al igual que las oraciones subordinadas con predicados formados por verbos finitos “denominan una relación temporal, pero sin expresar explícitamente las categorías predicativas y actualizadoras.” (Zavadiš, Čermák: 2008: 107)

En el caso de las oraciones adverbiales de tiempo hay que distinguir entre las oraciones adverbiales propias e impropias teniendo en cuenta el criterio de

sustituibilidad de la oración por un adverbio. Todas las oraciones adverbiales que pasan a cumplir las funciones propias de un adverbio temporal se llaman propias y efectúan el cargo de las subordinadas en las oraciones complejas ejerciendo la función de complemento circunstancial sobre el verbo principal. Las oraciones adverbiales impropias, por otra parte, ejercen la dicha función sobre toda la oración denominada principal, así que se trata de una oración subordinada dentro un conjunto oracional.

El último capítulo de la parte práctica trata sobre el estilo y lenguaje periodístico primeramente en general y luego define los estilos parciales – informativo y de opinión. Dicho estilo está caracterizado por la claridad, corrección y por la cierta brevedad de sus textos. El público receptor de los textos periodísticos es una masa, lo que aumenta la importancia de la información comunicada y significa que el mensaje es algo repetido, impersonal y con escasa retroalimentación. Se trata de un estilo de comunicación en la que el mensaje refleja la parte de la realidad colocada en una relación temporal.

Como ya ha sido mencionado, la parte práctica de esta tesis presenta el análisis cuyo propósito es constatar la frecuencia cuantitativa de los medios en función de expresar las relaciones interproposicionales de tiempo en los textos periodísticos. Por este motivo, realizamos el análisis utilizando el método de investigación cuantitativa. El analizado material lingüístico consta de 50 textos periodísticos de temática varia provenientes de los más importantes periódicos diarios y revistas semanales españoles. En concreto se trata de El País, El Mundo, ABC, Mundo Deportivo, ¡Hola!, Diez Minutos y de Andalucía Turística.

En el material lingüístico observamos primeramente su sintaxis y la expresión de la relación interproposicional de tiempo tanto en su forma explícita, como implícita. Luego pasamos a cualificar la expresión cuantitativa de las relaciones interproposicionales de tiempo en todas las oraciones compuestas presentes y de forma detallada estudiamos la frecuencia de diversos tipos de conjuntos sintácticos que expresan una de las relaciones temporales dentro las oraciones compuestas unidas por hipotaxis. Es decir, comparamos el número de frecuencia de las propias e impropias oraciones adverbiales de tiempo con la cantidad de las oraciones adjetivas de relativo y las relaciones temporales expresadas por las cláusulas semipredicativas. En la parte final efectuamos el análisis de las relaciones temporales y de la frecuencia del uso de los conectores temporales.

De este modo analizamos primero todos los textos periodísticos y luego por separado efectuamos el estudio de los texto informativos y de opinión Al fin evaluamos las informaciones obtenidas y comparamos los resultados.

En la conclusión del trabajo comparamos nuestras preguntas y hipótesis establecidas en la parte introductoria de la presente tesis con los resultados obtenidos por el análisis y proponemos tema para otra investigación de este área.

POUŽITÉ ZDROJE

A. Odborná literatura

Alarcos Llorach, E. (1999): *Gramática de la lengua española*. Espasa Calpe, S.A., Madrid. ISBN 84-239-7916-4

Báez San José, V., Dubský, J., Králová, J. (1999): *Moderní gramatika španělštiny*. Fraus, Plzeň. ISBN 80-7238-054-0

Bauer, J., Grepl, M. (1965): *Skladba spisovné češtiny*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha. Univerzita J.E. Purkyně, Brno.

Bečka, J. V. (1992): *Česká stylistika*. Academia, Praha. ISBN 80-200-0020-8

Bosque, I., Demonte V. (1999): *Gramática descriptiva de la lengua española*. 2. Espasa Calpe, S.A., Madrid. ISBN 84-239-7919-9

Čechová, M., Krčmová, M., Minářová, E. (2008): *Současná stylistika*. Lidové noviny, Praha. ISBN 978-80-7106-961-4

Daneš, F., Hlavsa, Z., Grepl, M. a kol. (1987): *Mluvnice češtiny*. 3, *Skladba*. Academia, Praha.

Gili Gaya, S. (1994): *Curso superior de sintaxis española*. Biblograf, Barcelona. ISBN 8471533073

Grepl, M., Karlík, P. (1986): *Skladba spisovné češtiny*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha.

Gómez Torrego, L. (2002): *Gramática didáctica del español*. Ediciones SM, Madrid. ISBN 84-348-8587-5

Havránek, B., Jedlička, A. (1969): *Stručná mluvnice česká*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha.

Karlík, P., Nekula, M., Pleskalová, J. (2002): *Encyklopedický slovník češtiny*. Lidové noviny, Praha. ISBN- 80-7106-484-X

Navrátilová, J., Drechslerová, J. (1997): *Stručná česká mluvnice*. INFOA, Dubicko. ISBN 80-85836-43-2

Real Academia Española (2009): *Nueva gramática de la lengua española: Morfología; Sintaxis I*. Espasa Libros: Asociación de Academias de la Lengua Española, Madrid. ISBN 978-84-670-3245-1

Real Academia Española (2009): *Nueva gramática de la lengua española: Sintaxis II*. Espasa Libros: Asociación de Academias de la Lengua Española, Madrid. ISBN 978-84-670-3246-8

Zavadil, B., Čermák, P. (2008): *Sintaxis del español actual*. Karolinum, Praha. ISBN 978-80-246-1142-6

Zavadil, B., Čermák, P. (2010): *Mluvnice současné španělštiny: lingvistický interpretační přístup*. Karolinum, Praha. ISBN 978-80-246-1641-4

B. Internetové zdroje:

El País. Libro de Estilo. <http://estudiantes.elpais.com>

Apuntes para la formación. Redacción periodística. www.cibercorresponsales.org

Slovník cizích slov <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>

Překladový slovník <http://slovník.seznam.cz>

Zdroje pro materiál výzkumu:

<http://www.abc.es/>

<http://www.elmundo.es/>

<http://elpais.com/>

<http://www.mundodeportivo.com/>

<http://www.mundodeportivo.com/>

<http://www.hola.com/>

<http://www.andaluciaturistica.com/index.php>

<http://www.unidadeditorial.es/>

<http://www.aimc.es/-Datos-EGM-Resumen-General-.html>

<http://www.ceade.es/index.php/sobre-ceade>